

ROMAN/ÖYKÜ DİZİSİ - 51 GENEL DİZİ-128

ISBN 975-488-054-9

Bu kitabın yayın hakları

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na göre Yalçın Yayınları'nındır.

2. Basım-Ocak 2000

KIZIL VEBA (Roman) / Jack Lo^don / Türkçesi:

Eray Canberk / Bayrak Matbaacılıkta

basılmıştır / YALÇIN YAYINLARI: Ankara

Caddesi No. 45 Güncerhan Kat 2 Cağaloğlu

34410 İSTANBUL Tel/Faks: (0212) 519 31 35

JACK LONDON

KIZIL VEBA

TÜRKÇESİ: ERAY CANBERK

YALÇIN YAYINLARI

JACK LONDON'ın

yayınevimizdeki yapıtları:

- DEMİR ÖKÇE (2. Basım)
- AÇLAR ORDUSU (2. Basım)
- KIZIL VEBA (2. Basım)

KIZIL VEBA

İzi belli belirsiz daracık yol, dolma toprak üzerine yapılmış bir demiryolu üstünden geçiyordu. Uzun yıllardan beri bu hattan tren geçmemişti. İki yanda uzanan orman basamak gibi yükseliyor, ağaç ve çalılar yeşilimsi dalgalar halinde yolu kaplıyordu. Yol düpedüz bir izdi, o kadar. İki kişi karşılaştığında ancak geçecek kadar bir genişliği vardı. Vahşi hayvanların geçtikleri keçi yolu gibi bir şeydi.

Yolda yer yer paslı demir parçaları görülüyordu. Besbelli yol boyundaki çalılıkların altında raylar ve traversler vardı. Arada bir, büyükçe kökleriyle bir rayı havaya kaldıran bir ağaç birdenbire insanın karşısına çıkıyordu. Herşey iyice

görülüyordu. Ağacın kaldırdığı ray bir traversi kaldırmıştı. Bunun altında da ağaçlardan dökülen yapraklarla yarı kaplanmış taşlar duruyordu. Demiryolu çok eskiydi, ama yine de darlığından, tek hatlı olduğu kolayca anlaşılıyordu.

İhtiyar bir adam ve bir erkek çocuk keçiyolunda yürüyorlardı.

Ağır ağır ilerliyorlardı, ihtiyar adam yılların yükünü

taşıyordu omuzlarında. Felç yüzünden bazı organları hafif hafif titriyor, bastonuna dayanarak güçlkle yürüyordu.

Başını güneşten, keçi derisinden kalın bir külah koruyordu. Külahın altından bir tutam seyrek ve kirli ak saç fırlamış, kıvrık geniş bir yapraktan ustaca yapılmış, bir tür güneşlik gözlerini keskin ışıktan koruyordu.

Adam keçiyolunda gözlerini önüne eğmiş dikkatle adımlarına bakıyordu.

Göbeğine kadar uzanmış karmakarışık sakalı da saçları gibi ağarmıştı. Büyük bir yoksulluğun izlerini taşıyordu.

İhtiyar adamın göğsünden ve omuzlarından; keçi derisinden yapılmış kirli bir giysi sarkıyordu, incelmış kolları, bacakları ve derisinden, yaşının epeyce ilerlemiş olduğu belli oluyordu. Kollarında ve bacaklarında yer yer yara izleri, morartılar vardı. Uzun zamandır doğayla boğuştuğu anlaşılıyordu.

Çocuk önden yürüyor, ama güçlü bacakları adımlarını kendisini izleyen ihtiyar adama uyduruyordu. Çocuğun üstünde de hayvan derisinden bir giysi vardı. Kenarları yırtık

pırtık bir ayı postundan yapılmış,
ortasındaki delikten çocuk başını geçirmişti.
Aşağı yukarı on iki yaşlarındaydı, kulağının
hizasında yeni kesilmiş bir domuz kuyruğu
taşıyordu. Öteki elinde orta boyda bir yayla
ok vardı. Sırtında içi oklarla dolu bir
okluk, iple bağlanıp boynundan geçirilmiş bir
kından av bıçağının sapı görülüyordu.

Böğürtlen kadar kara olan çocuğun yürüyüşü
kedi gibiydi. Gözleri koyu maviydi, bakışları
keskin burgu gibi deliciydi, gözlerinin rengi
güneşten yanmış derisinin rengiyle garip
bir karşıtlık
oluşturuyordu.

Fırıl fırıl dönen gözleri sanki
çevrelerindeki her şeyi gözetler gibiydi.
Böyle bakınırken burun delikleri hafifçe
açılıyor, dış dünyada olup bitenleri
sezinlemeye çalışıyordu.

İşitme duyusunda da bir duyarlık var gibiydi.
Her şeyi duymaya kulaklarını o kadar
alıştırmıştı ki kulak vermeden her sesi
kendiliğinden ayırt ediyordu.

Hele şimdiki gibi sessizlikte, hafif sesleri
bile ayırt ediyor, rüzgarın yapraklara
değişini, bir arının ya da sineğin
vızıldayışını, uzaktaki denizin çalkantısını,
yuvasına girmekte olan bir böceğin ayak
seslerini rahatça duyabiliyordu.

Çocuğun bedeni birden bir tehlike işareti
aldı. Hemen derlendi toparlandı. Görme işitme
ve koklama duyuları aynı anda ona tehlikeyi
haber vermişlerdi. Çocuk elini ihtiyar adama
doğru uzattı, onu tuttu ve ikisi de
kıpırtısız durdular.

Önlerindeki toprak dolgusunda ve üst
kısımlarında bir yerde bir çıtırtı olmuştu.

Çocuğun bakışı hemen hafifçe sallanan bir çalılığa dikildi.

Tam bu sırada boz renkli büyük bir ayı gürültüyle çalılıkların arkasından çıktı, iki insanı görünce ayı da hemen durdu.

İnsanları pek sevmezdi. Huylanmış gibi hırçınca homurdandı. Çocuk olacıklara hazırlıklı; yavaşça oku yayına geçirdi, yayın kirişini gerdi, bu sırada gözünü hayvandan ayırmıyordu, ihtiyar adam, kulağındaki yapraktan tereğın altındaki tehlikeyi gözetliyor, arkadaşısı gibi o da hiç kıpırdamıyordu.

Ayı ve insanlar birkaç saniye karşılıklı birbirlerini süzdüler. Sonra hayvan; öfkesi gittikçe artarak, daha çok homurdanmaya başladı, saldıracağı besbelliydi, çocuk ihtiyara belli belirsiz bir işaret yaptı, keçi yolundan ayrılalım demek istemişti, dolma topraktan aşağı inmeleri gerektiğini anlatmıştı. Bu düşünceyle ihtiyar adam önden giderken çocuk yayı kurulu, geri geri yürüyüp onu izleyerek dolma topraktan indiler. Sonra beklediler, kısa bir süre geçince dolma toprağın öte yanından dalların, yaprakların hışırtısı duyuldu. Ayı çekilip gittiğini onlara bildirmişti. Sonra ikisi yine dolma toprağa tırmanıp, keçi yolundan yürümeye başladılar. Çocuk yan şaka, yan heyecanlı bir sesle:

– Dede çok iri bir ayıydı, dedi.

İhtiyar adam "başıyla onayladı. Ardından sesini çocuk

gibi incelterek:

– Oğlum bunlar gün günden çoğalıyor.

Buralarda yaşamın tehlikeli olacak kadar değişeceği aklıma gelmezdi, bu kadar uzun yaşayacağımı hiç düşünmezdim. Eskiden burada

kaplıcalar vardı. Yani Edvin, o zamanlar ben senin kadardım. Erkekler, kadınlar, çocuklar, bebekler, yaz aylarında kalabalık gruplarla buraları doldururdu. O zamanlar bu bölgede hiç ayı bulunmazdı. Arada bir çıkarsa da yakalanır ve kafeste parayla herkese gösterilirdi.

– Parayla mı dede? dedi. Para dediğin nedir? Nasıl

şeydir?

İhtiyar adamın yanıtından önce Edvin elini başına götürmüş ve parayı anımsamıştı. Giydiği ayı postunun bir kenarındaki cep gibi bir yere elini soktu, yamru yumru, donuklaşmış bir Dolarlık gümüş para çıkardı. İhtiyar gözleri parlayarak paranın üzerine eğildi.

– Gözlerim iyi görmüyor Edvin, sen bak bakalım üzerindeki tarihi görebilecek misin? diye mırıldandı.

Çocuk gülmeye başladı. Neşeyle:

– Hoş adamsın dedi, bu paraların üstündeki küçük işaretlerin anlamı olduğuna beni inandırmaya çalışırsın her zaman.

İhtiyar derin bir iniltiyle parayı çocuğun elinden aldı, gözlerine iyice yaklaştırdı.

– 2012! diye haykırdı.

Sonra çenesi açılarak anlatmaya başladı:

– 2012! Morgan. Ve o tarihte Büyük Sanayiciler Meclisi tarafından Amerika Cumhurbaşkanı seçilmişti. Bu son basılan paralardan biri herhalde. Çünkü 2013 yılında Kızıl Ölüm başgöstermişti. Aman Tanrım o günleri düşününce tüylerim ürperiyor. Altmış yıl önce. Şimdi o çağı bilen, o çağlardan kalma son kişiyim! Söyle bakayım Edvin, sen bu parayı nerede buldun?

Edvin bilinci zayıflamış kişilere borçlu olduğu bir alçakgönüllülük ve saflıkla dedesinin anlattıklarını dinlemişti.

– Bana bu parayı Hou Hou verdi! O da geçen ilkbaharda San Jose yakınındaki keçilerini otlatırken bulmuş. Hou Hou bunun para olduğunu söylüyor... Dede sen daha acıkmadın mı? Daha yürüyecek miyiz?

İhtiyar, Doları Edvin'e geri verdikten sonra bastonuna daha güçlü dayanarak keçi yoluna doğru ilerledi, gözlerinde bir oburluk pırıltısı vardı.

– İnşallah torunum Yarık dudak bir yengeç bul-

muştur. Belki de iki tane bulmuştur!

Yengeçlerin ku-laklarındaki parçalar çok lezzetlidir. Hele insanın dişleri yoksa ve dedelerini seven senin gibi torunları varsa, onlar yengeç avlamayı görev bilirler! Ben çocukken...

Bu sırada Edvin, bir şey görmüş ve durmuştu. Parmağını dudağına götürerek dedesine de susmasını işaret etti. Yayına bir ok yerleştirdi ve ilerledi, eski su kanalına gizlendi, kanalın bir yerinde patlayan boru bir rayı kırmıştı.

Çocuk bağ kütükleri arasından geçerek çalılığın yanında durmakta olan bir tavşanla karşılaştı. Tavşan du-raksıyor ve titreyerek Edvin'e bakıyordu.

Aralarındaki uzaklık yirmi metre kadardı, fakat ok, yıldırım hızıyla doğruca hedefini buldu, avlanan tavşan bir an inleyerek olduğu yerde kaldı, sonra bir çalılığa doğru sürüklendi.

Edvin ok gibi fırladı. Adeleleri çelik yay gibi gerilerek tavşanın üzerine atıldı.

Yaralı hayvanı kaptı, bacaklarından tutup

başını ağacın gövdesine vurarak öldürdü. Sonra dedesinin yanına geldi ve ondan sonraki işlemler için tavşanı ona teslim etti.

– Tavşan eti de güzeldir, ama ben yengeci yeğlerim, daha lezzetlidir. Ha bak aklıma geldi; ben çocukken...

Edvin ihtiyarın çenesinden sabırsızlanarak sözünü kesti.

– Her şey hakkında bir sürü söz söylemen gerekir mi? dedi.

Gerçi Edvin dedesine çıkışır biçimde söylememişti bu sözü, ama onun söylediğinden bu anlam çıkıyordu aşağı yukarı. Sözcükleri gırtlığından çıkıyor ve coşkun bir nitelik taşıyordu. Çocuğun konuşması ihtiyar adaminkini andıran

10

biraz bozuk bir İngilizce'ydi.

– Hep anlamadığım söziere dinlemek bana sıkıntı veriyor, bak dede, sen yengeç için "nefis besindir" diyorsun, neden? Yengeç "yengeç"tir, işte o kadar. Ona taktığın ne adın ne anlamı var?

İhtiyar adam içini çekti, yanıt vermedi.

İkisi de konuşmadan yürüdüler. Bir yerlere çarpıp dönen dalgaların gürültüsü gittikçe .aha güçleniyordu. Artık ormandan çıkmışlardı. Büyük kum yığınlarının gerisinden birdenbire deniz görüldü.

Bu kumların arasında kimi yerlerde seyrek sepelek otlar görünüyordu. Oralarda birkaç keçi otlamaktaydı; keçileri, hayvan postu giymiş bir küçük çocukla, köpekten çok kurda benzeyen bir köpek koruyordu. Sürünün biraz uzağında bir ateş yanıyordu. Dumanı yükselmekte olan bu ateşin yanında başka bir çocuk daha vardı; o da çoban gibi yabanıldı.

Çocuğun çevresinde, keçileri koruyan birkaç kurt benzeri köpek duruyordu.

Kıyının yüz metre kadar yakınında, delik deşik olmuş kayalar vardı, kayalara çarpan dalgaların uğultusuna hırlamalar karışıyordu. Bu sesler büyük deniz aslanlarının böğürmeleri idi. Kimileri güneşlenmek, kimileri de birbirleriyle kavga etmek, boğuşmak için sürüne sürüne kıyıya gelmişlerdi.

İhtiyar adam ateşin yandığı yere yöneldi, adımlarını sıklaştırdı. Deniz havasını derin derin içine çekiyordu. Oraya vardığında:

– Oh! Midyeler! diye haykırdı titrek sesiyle. Sevinç içindeydi. Oğlum Hou Hou nedir bunlar? Yengeç mi? Şükürler olsun! Sevgili torunlarım denizin ne kadar işine

11
yarıyorsunuz?

Edvin'le aşağı yukarı aynı yaşta görünen Hou Hou yüzünü buruşturdu. Onun yüzünü

buruşturması gülümseme anlamını taşıyordu:

– Hangisinden istersen ye dede. İstersen midyelerden, istersen yengeçlerden, hepsinden dörder tane

var.

Torununun bunu söylemesi üzerine ihtiyarın gösterdiği sevinç ve esrimeyi gören, ona acımdan kendini alamazdı. Katılaştırmış

organlarının elverdiği kadar çabuk, kumun üstüne oturdu ve ateşten bir kaya midyesini

çekip aldı. Ateşin etkisiyle midyenin iki kabuğu açılmıştı, içindeki canlı pişmiş ve

kayırsı rengini almıştı. İhtiyar adam titrek elinin baş ve işaret parmağıyla midyenin

içini çıkarıp ağzına götürdü. Çok sıcak olduğunu düşünmemişti. Ağzı yandığından hemen

midye içini tükürerek fırlattı. Canı fena

yanmıştı. Çığlık attı. Gözlerinden çıkan yaşlar yanaklarından akmaya başladı. Küçük çocuklar birer gerçek yabanıldılar; onların acımasız neşesi de yabanıl biçimde oluyordu, ihtiyarın başına gelen bu olayı çok eğlenceli bulduklarından ikisi de kahkalarla güldüler. Öyle ki Hou Hou ortada, havaya zıplıyor, Edvin de kahkalarla gülerek yerde yuvarlanıyordu. Onların gürültüsünü duyan keçi çobanı çocuk da koşarak yanlarına geldi, durum kendisine anlatılınca o da öteki çocukların neşesini paylaştı.

– Soğut bunları Edvin... Soğut bunları oğlum, diye yalvardı ağzı yanan ihtiyar adam. Bu sırada gözlerinden hâlâ akan yaşlar yanaklarından süzülüyordu.

– Bir tane de yengeç soğut Edvin, biliyorsun deden

12

yengece bayılır.

Ateşin üstündeki midyelerin kabukları açılırken, çıtırdama ve hafif bir patlama sesi duyuluyor ve midyelerin içinden buhar çıkıyordu. Bu yumuşakçalar, boyları sekiz on santim arasında değişen iri hayvanlardı. Çocuklar bunları küçük çubuklarla ateşten çekip aldılar ve soğutmak üzere eski bir tahta parçasının üzerine dizdiler.

İhtiyar adam inliyordu:

– Benim zamanımda büyüklerle böyle alay edilmezdi... Onlara saygı gösterilirdi... dedi.

Çocuklar dedelerinin yakınmalarına ve acı acı söylenmesine aldırmadılar. Fakat ihtiyar adam bu kez önlem aldığından ağzını yakmadı. Hepsi birlikte ağızlarını şapırdatarak yemeye başladılar.

Keçileri otlatan, ve yarık dudak diye çağrılan üçüncü çocuğun gülmeye daha çok gereksinimi vardı. Bir ara midyelerden birine biraz kum döktükten sonra ihtiyara uzattı. Dede bunu ağızına atıp çiğnemeye başlayınca dişetlerinde bir sızlama duydu ve korkunç bir biçimde yüzünü buruşturdu.

Çocuklar gürültülü gürültülü gülmeye başladılar. İhtiyar kendisine bir oyun oynandığının ayırdına varmamıştı. Yine tükürmeye başladı. O zaman Edvin ona acıdı, su dolu kabı uzattı. İhtiyar birkaç kez ağızını çalkaladı.

– Eee, söyle bakalım Hou Hou, dedi, yengeçler nerede? Bugün dedemizin iştahı yerinde...

Yengeçlerden söz edilince ihtiyarın gözleri parıladı, ağızının suları aktı. Hou Hou ona bir yengeç uzattı. Dıştan bakıldığında yengecin kabuğu ve ayakları tamamdı, ama

13

aslında içi boştu, ihtiyar, çabuk çabuk ve titrek elleriyle yengecin bir bacağını kırdı. Ama içinin boş olduğunu anladı.

İnleyerek:

– Hou Hou oğlum niye böyle yapıyorsun, bana doğru

dürüst bir yengeç ver, diye yalvardı.

Hou Hou:

– Seninle dalga geçtik dede, yengeç yok, bir tane bile bulamadım, diye yanıtladı.

İhtiyar adamın buruşuk yüzünden hayal kırıklığı okunuyordu. Zavallı adam ağlamaya başladı. Bu sırada çocukların neşesi de kaçmıştı.

Hou Hou o anda el çabukluğuyla ihtiyarın yere bıraktığı yengeci almış, onun yerine bacakları kırılmış ve beyaz eti görünen dolu

bir yengeç koymuştu. Adam kokuyu alınca, gözlerini yere eğip dolu yengeci görmüş ve şaşırmişti.

Dedenin neşesi hemen yerine geldi. Asık yüzüne sevinç pırıltısı yayıldı. Önce birkaç kez yutkundu, sonra iştahla yemeye başladı. Bir yandan da çocukların anlamını bilmedikleri bazı sözcükleri mırıldanıyordu:

– Ah mayonez... mayonez... mayonez de gerekli... Dilini şapırdattıktan sonra yine anlatmaya koyuldu:

– Mayonez de gerekli, ah o da olsa ne iyi olurdu... Ama yazık ki altmış yıldır yüzünü gören yok. Mayonezin hoş kokusunu bilmeyen iki kuşak geçti. Eskiden bütün lokantalarda yengeçle birlikte mayonez de verilirdi! Karnı iyice doyan ihtiyar adam içini çekti, ellerini çıplak baldırlarına sildi ve dalgın dalgın denize bakmaya başladı. Sonra karnı doymuş bir adamın mutluluğuyla belleğinin de-

14

rinliklerindeki anıları yoklamaya koyuldu.

– Çocuklarım, ben bu kıyıların yaşam dolu günlerini gördüm biliyor musunuz? O zamanlar pazar günü, erkekler, kadınlar, çocuklar toplu olarak buralara gelirlerdi. Bu bölgede onlara saldıracak ayılar yoktu, ama şu yukarıda, tepede; güzel, lüks bir lokanta vardı, orada insan canının istediği her şeyi bulabilirdi. O zamanlar, San Fran-sisko'da dört milyon insan yaşardı. Oysa şimdi bu kentte toptasak kırk kişi bile kalmamıştır. Deniz de teknelerle, vapurlarla doluydu. Bunlar Altın Kapı'ya (*) gelir giderdi. Buraların göklerinden güdümlü balonlar, uçaklar geçirdi. Hızları saatte üç yüz kilometreydi (**). Evet bu hız New York'la

San Fransisko arasında posta servisi yapan uçak şirketlerinin sözleşmesinde istenen hızın en azıydı. O zamanlar, girişimci bir Fransız saatte dört yüz elli kilometre yapan bir uçağı önermişti. Ancak geri kafalılarının gözünde bu hız tehlikeli görünmüştü. Bunun önemi yok, çünkü o Fransız başarıdan yararlanmasını bilen bir adamdı, eğer büyük veba ortaya çıkmasaydı işi yoluna koyacaktı. Benim çocukluğumda büyükler ilk uçakları görmüş olduklarını anımsarlardı. Altmış yıl önce ben daha sonraki uçakları gördüm... Yumurcaklar kendi kendine söylenip duran ihtiyarı dalgınlık içinde dinliyorlardı. Onun söz konusu ettiği şeylerin dörtte üçünü bile anlamıyor, onun dönüp dolaşıp aynı şeyleri anlatmasından sıkılıyorlardı. Gerçi ihtiyar a-dam kurduğu düşleri yüksek sesle anlatırken temiz bir İngilizce kullanıyordu, bunun çocukların kullandığı kaba ve

(*) San Fransisko Koyu (Golden Gate) (ç.n.)
(**) Bu hız Jack London'un bu öyküyü yazdığı zamana aittir, (ç.n.)

15

argo sözcüklerle hiç ilgisi yoktu. Anlatmaya devam etti.

– Evet, o zamanlar yengeçler seyrek bulunurdu, çünkü beğenilen bir besin olduğundan onları herkes her yerde avlardı. Yengeç avı için yılda yalnızca bir ay izin verilirdi. Şimdiyse onları yılın her gününde avlayabiliyoruz. Eskiden de böyle olsaydı ne güzel olurdu! (

Tam bu sırada kumullarda otlamakta olan keçiler dağılıp, sağa sola kaçıştılar. Üç çocuk hemen ayağa kalktı. Köpekler de keçilerin yanında yalnız kalan arkadaşlarına yardım etmek üzere o yana doğru koşmaya

başladılar. Keçi sürüsü, kurtarıcılarını insanlara yöneldi.

Boz renkli ve sıska, yarım düzine kadar hayvan, kumlar üstünde sine sine ilerliyordu ve korkudan tüyleri diken diken olmuş köpeklere bayağı kafa tutuyorlardı.

Edvin, yabanıl hayvanlara bir ok yolladı, hiçbirini vuramadı. Yarık Dudak'ın bir sapanı vardı, Davut'un Golyat'la yaptığı savaşta kullanılan sapana benzerdi tıpatıp. Yarık Dudak'ın bununla fırlattığı taş havada islik çalarak uzaklaştı. Taş kurtların arasına düştü. Bunun üzerine kurtların hepsi kaçıştı, arkadaki okalıptüs ormanının karanlıklarında gözden yittiler.

Kaçışları üç çocuğu epeyce güldürdü. Savaştan hoşnut olarak döndüler ve inlemekte olan dedenin yanına gelip kumlar üstüne uzandılar. İhtiyar çok yemek yemişti ve sindirmekte güçlük çekiyordu. Parmakları açılmış iki eliyle kamını tutarak iniltiyle sözlerini sürdürdü:

– İnsan çalışmasının ürünü gelip geçicidir ve deniz dalgalarındaki köpükler gibi birden yok olur. Evet işte böyle bir şeydir o ürün. İnsan dünyadaki yararlı hayvanları

16

^
evcilleştirmiş, onların arasından zararlı olanları yok etmiştir. Toprağı kazıp sürmüş, yabanıl bitkilerden arındırmıştır. Sonra günün birinde bütün o çalışmaların sonucu ortadan kaybolmuş ve insanın yaptıklarını silip süpürerek onu yeniden ilkel yaşam dalgası içine sürüklemiştir. Yararsız otlar ve orman, bütün tarlaları kaplamış ve yırtıcı hayvanlar yine geri dönüp sürülere saldırmaya

başlamışlardır. Demin size gösterdiğim o lüks lokantanın yerinde şimdi kurtlar dolaşıyor! Bunu anımsarken korkmuş gibiydi, duraksadı, sonra anlatmasını sürdürmeye koyuldu.

– Yalnız bir tek kentte dört milyon insan kay-bolmuşsa, bugün buralarda yabanıl kurtlar dolaşıyorsa ve sönüp giden onca dehaların evlatları olan sizler buraları istila eden dört ayaklı yırtıcı hayvanlara karşı kendinizi tarih öncesi silahlarla savunmak zorunda kalmışsanız, bütün bunların nedeni o lâl renkli ölümdür.!

– Lâl renkli, lâl renkli... diye fısıldadı Yarık Dudak, Ed-vin'in kulağına. Dede bu sözcüğü söyler durur. Ne demek olduğunu biliyor musun?

İhtiyar soruyu duymuştu. Tatsız bir sesle:

– Sonbaharda akçaağacın lâl rengi, geçip giden bir boru sesi gibi benim yüreğimi oynatır... demiş şair, dedi.

Edvin de Yarık Dudaklı'ya açıkladı:

– Lâl rengi "kırmızı" demektir... Sen bunu bilmezsin, çünkü sen bir Ateşçi boyundan yetiştin. O aileden gelenler zaten hiçbir şey bilmezler, cahildir hepsi... Ama ben biliyorum: lâl rengi "kırmızı" demektir... Yarık Dudaklı bu sözlere karşı çıktı.

– Mademki lâl rengi kırmızı demektir, öyleyse neden

Kızıl Veba

17/2

argo sözcüklerle hiç ilgisi yoktu. Anlatmaya devam etti.

– Evet, o zamanlar yengeçler seyrek bulunurdu, çünkü beğenilen bir besin olduğundan onları herkes her yerde avlardı. Yengeç avı için yılda yalnızca bir ay izin verilirdi. Şimdiyse onları yılın her gününde

avlayabiliyoruz. Eskiden de böyle olsaydı ne güzel olurdu!

Tam bu sırada kumullarda otlamakta olan keçiler dağılıp, sağa sola kaçıştılar. Üç çocuk Kemen ayağa kalktı. Köpekler de keçilerin yanında yalnız kalan arkadaşlarına yardım etmeye o yana doğru koşmaya başladılar. Keçi sürüsü, kurtarıcılarını insanlara yöneldi.

Boz renkli ve sıska, yarım düzine kadar hayvan, kumlar üstünde sine sine ilerliyordu ve korkudan tüyleri diken diken olmuş köpeklere bayağı kafa tutuyorlardı.

Edvin, yabanıl hayvanlara bir ok yolladı, hiçbirini vuramadı. Yarık Dudak'ın bir sapanı vardı, Davut'un Golyat'la yaptığı savaşta kullanılan sapana benzerdi tıpatıp. Yarık Dudak'ın bununla fırlattığı taş havada islik çalarak uzaklaştı. Taş kurtların arasına düştü. Bunun üzerine kurtların hepsi kaçıştı, arkadaki okalıptüs ormanının karanlıklarında gözden yittiler.

Kaçışları üç çocuğu epeyce güldürdü. Savaşın hoşnut olarak döndüler ve inlemekte olan dedenin yanına gelip kumlar üstüne uzandılar. İhtiyar çok yemek yemişti ve sindirmekte güçlük çekiyordu. Parmakları açılmış iki eliyle kamını tutarak iniltiyle sözlerini sürdürdü:

– İnsan çalışmasının ürünü gelip geçicidir ve deniz dalgalarındaki köpükler gibi birden yok olur. Evet işte böyle bir şeydir o ürün. İnsan dünyadaki yararlı hayvanları

16

"

evcilleştirmiş, onların arasından zararlı olanları yok etmiştir. Toprağı kazıp sürmüş, yabanıl bitkilerden arındırmıştır. Sonra günün

birinde bütün o çalışmaların sonucu ortadan kaybolmuş ve insanın yaptıklarını silip süpürerek onu yeniden ilkel yaşam dalgası içine sürüklemiştir. Yararsız otlar ve orman, bütün tarlaları kaplamış ve yırtıcı hayvanlar yine geri dönüp sürülere saldırmaya başlamışlardır. Demin size gösterdiğim o lüks lokantanın yerinde şimdi kurtlar dolaşüyor! Bunu anımsarken korkmuş gibiydi, duraksadı, sonra anlatmasını sürdürmeye koyuldu.

– Yalnız bir tek kentte dört milyon insan kay-bolmuşsa, bugün buralarda yabancı kurtlar dolaşıyorsa ve sönüp giden onca dehaların evlatları olan sizler buraları istila eden dört ayaklı yırtıcı hayvanlara karşı kendinizi tarih öncesi silahlarla savunmak zorunda kalmışsanız, bütün bunların nedeni o Iâl renkli ölümdür.!

– Lâl renkli, lâl renkli... diye fısıldadı Yarık Dudak, Ed-vin'in kulağına. Dede bu sözcüğü söyler durur. Ne demek olduğunu biliyor musun?

İhtiyar soruyu duymuştu. Tatsız bir sesle:

– Sonbaharda akçaağacın lâl rengi, geçip giden bir boru sesi gibi benim yüreğimi oynatır... demiş şair, dedi.

Edvin de Yarık Dudaklı'ya açıkladı:

– Lâl rengi "kırmızı" demektir... Sen bunu bilmezsin, çünkü sen bir Ateşçi boyundan yetiştin. O aileden gelenler zaten hiçbir şey bilmezler, cahildir hepsi... Ama ben biliyorum: lâl rengi "kırmızı" demektir... Yarık Dudaklı bu sözlere karşı çıktı.

– Mademki lâl rengi kırmızı demektir öyleyse neden

Kızıl Veba

kırmızı denmiyor? Böyle anlaşılmayan sözleri kullanarak işleri karıştırmak neye yarıyor? Kırmızı kırmızıdır, işte o kadar!

- "Kırmızı" sıfatı tam tamına anlatamaz o şeyi, o veba "kırmızı" değildi, lâl renkliydi. Ona yakalanan kimsenin yüzü ve bedeni bir saat içinde lâl renkli yani "kızıl" oluverirdi. Ben biliyorum, ben o vebaya tutulanları gördüm. Onun için Kızıl Veba demek en uygundur.

Yarık Dudaklı pek inanmamıştı, yine direndi: - Bence "kırmızı" en iyi sözcüktür. Babam da başka sözcük kullanmıyor. Birçok insanın kırmızı ölümle yok olduğunu söylüyor.

O zaman ihtiyar adam öfkelenildi.

- Senin baban, Edvin'in dediği gibi, şöyle böyle, sıradan bir adamdır. Sen de sıradan adam olma. Baban hiç okula gitmemiştir. Büyükbaban ateşçi, bir uşaktı. Neyse büyükannen kökeni bakımından iyi* bir soydandır. O bir hanımefendiydi, ne çocukları ne de torunları hiç ben-zemediler ona. Kızıl Ölüm'den önce, Amerika'yı yöneten on iki büyük sanayiciden biri olan Van Vwarder'in karısıydı. Bir milyon Dolarlık bir adamdı bu, duyuyor musun Edvin? Şimdi senin cebindeki paradan bir milyondan daha çok serveti olan bir adamdı o. Sonra ardından Kızıl Ölüm gelip çattı. O zaman bu kadın Bili adlı bir ateşçinin karısı oldu. Bu adam, karısını döverdi hep. Ben gözlerimle gördüm. Şte Yarık Dudak, senin büyükannen böyle bir kadındı.

Bu tartışma sonrasında Hou Hou, uzandığı yerde ayağıyla kumları kazarak eğleniyordu. Birdenbire bir çığlık attı. Ayağının başparmağı sert bir cisme çarpmış ve sıyrılmıştı. Fırlayıp kalktı ve ayağının

başparmağı ile açmış olduğu deliği incelemeye koyuldu.

Öteki iki çocuk da yanına geldiler, üçü birden hızlı hızlı elleriyle kazıyarak deliği büyüttüler. Oyuk haline gelen bu yerden üç iskelet çıktı. Bunlardan ikisi yetişkin, biri de yeni yetme insan iskeletiydi.

İhtiyar da dizleri üstünde yürüyerek çukurun başına geldi, eğilip baktı.

– İşte bunlar Kızıl Veba'nın kurbanlarıdır, dedi. Bakın, bu iskeletlere her yerde rastlayabilirsiniz. Kim bilir belki de bunlar bulaşıcı hastalıktan korkup kaçan ve burada ölen bir ailenin iskeletleridir. Kızıl Veba'ya yakalanıp bu kumsalda can vermişlerdir. Bunlar... Ne yapıyorsun sen Edvin?

Edvin bu sırada elindeki çakının ucuyla bir kafatasının çenesindeki dişleri çıkarmaya başlamıştı.

– Allah, Allah ne yapıyorsun be çocuk? İhtiyar şaşırmıştı.

– Bu dişlerle kolye yapacağım...

Derken öteki iki çocuk da arkadaşları gibi çakılarını çıkarıp iskeletlerin dişlerini sökmeye başladılar. İhtiyar inleye inleye söyleniyordu.

– Vah, vah, sizler yabanılsınız, gerçek yabanıllarsınız. Demek insan dişlerini süs olarak kullanma modası yeniden başlıyor. Gelecek kuşak, burunlarını ve kulaklarını deldirecek ve hayvan kemikleriyle, midye, istiridye kabuklarıyla süslenecek. Bundan kuşkunuz olmasın. Günün birinde insan soyu uygarlığa doğru kanlı çıkışa tırmanmadan önce giderek ilkel karanlıklara dalmaya mahkumdur. Şimdi

topraklar, yaşımda kalan bu kadar insana göre çok geniştir. Fakat bu insanlar artacak,
19

çoğalacak ve birkaç kuşak sonra toprağı dar bulacaklar ve birbirlerini öldürmeye başlayacaklar. Kötü bir işaret bu. Uğursuz bir işaret! Demek birkaç kuşak sonra insanlar düşmanlarının kafa derilerini soyacak ve bunları süs diye bellerine sarıp taşıyacaklar. Sen Edvin, torunlarımdın içinde en merhametli, uslu ve terbiyeli olanısın, böyle süslere bari sen heves etme. Bana inan oğlum, at onları, at elinden uzaklara.

Bu sözler üzerine Yarık Dudak:

– Amma geveze, amma çenesi düşük adam! diye homurdandı.

Çocuklar üç iskeletin dişlerini sökmüşlerdi. Bunları a-ralarında paylaşmaya koyuldular. Pek ciddiydiler bu işi yaptıkları sırada. Üçünün davranışları da kesin ve canlıydı. Ara sıra da öfkeli öfkeli çekişiyorlardı. Tek heceli sözcükler ve kısa tümcelerle anlaşıyorlardı.

Sonra buluşlarından duydukları hoşnutlukla ihtiyarın çevresinde toplanıp oturdular. Dişleri havaya fırlatıp avuçlarıyla tutarak oynamaya başladılar.

Bir ara Yarık Dudak:

– Babalık, bize biraz daha kırmızı ölümden söz etsene, dedi.

– Kızıl Ölüm desenize şuna.

Babacan adam, kendisinden konuşmasını istedikleri için gururlanmış gibiydi. Bir kez öksürüp sesini ayarladıktan sonra söze şöyle başladı.

- Yirmi otuz yıl kadar önceleri yaşam öykümü anlatmamı isteyenler olurdu. Bugün gençlik, geçmişle gittikçe az ilgileniyor.

- Ama bak, bizim seni anlamamızı istiyorsan, açık ve

20

yalın konuş, karışık tümceler söyleme, bilginlere özgü sözcükler kullanma, dedi Yarık Dudak.

Edvin, Yarık Dudaklı'ya dirseğiyle vurdu.

- Sus be, yoksa dede öfkelenir de anlatmaz, biz de bir şey bilemeyiz. Konuşması bizimkine benzemiyorsa bu onun suçu değil.

Gerçekten ihtiyar adam bayağı öfkelenmişti. Şimdi konuyu değiştirerek, şimdiki çocukların saygı eksiği ve dünyanın ilkçağlarındaki barbarlığına dönen insanlığın üzücü alinyazısı üstüne büyük bir söylev vermek istiyordu.

- Haydi dede anlatsana, diye yalvaran bir sesle araya girdi Hou Hou.

İhtiyar adamın öfkesi geçti ve yeniden anlatmaya koyuldu.

- O zamanlar dünyada pek çok insan vardı. Yalnız San Fransisko Kenti'nde dört milyon insan yaşardı...

- Milyon nedir? Ne kadardır? diyerek ihtiyarın sözünü kesti Edvin. İhtiyar ona yan gözle baktı ve güleryüzle açıklamaya başladı:

- Evet sen ondan yukarı sayı saymasını bilmezsin, bunu biliyorum. Fakat sana bir milyonun ne olduğunu anlatacağım. İki elini de yukarıya kaldır bakayım. İki elinde on parmak olduğunu görüyorsun değil mi? Güzel. Şimdi buradan bir kum tanesi aldım. Hou Hou sen elini uzat bakayım.

Aldığı kum tanesini Hou Hou'nun avucunun içine koydu ve sözlerini sürdürdü.

– Bu kum tanesi Edvin'in on parmağının yerine geçer. Şimdi buna başka bir kum tanesi ekliyorum. İşte

21

böylece başka bir on parmak daha oluştu demektir. Bunun ardından üçüncü, dördüncü, beşinci kum tanelerini ekliyorum, böylece onuncu kum tanesine kadar işi sürdürüyorum. Ve Edvin'in on parmağının on katı meydana gelmiş oluyor. Bu sayının adı, "yüz"dür. Şimdi üçünüz de bu "yüz" sözcüğünü unutmayın. Şuradan çakıl taşı alıyorum. Onu Yarık Dudaklı'nın avucuna koyuyorum. Bu da on tane kum tanesi sayılıyor. Ya da on kere on parmağı, yani yüz parmağı anlatıyor. Şimdi on tane çakıl taşı koyuyorum ki, bu da bin parmak yerine geçer. İşleme devam ediyorum; bir midye kabuğu aldım, bu on çakıl taşı e-der, yani yüz kum tanesi ya da bir parmak demektir...

Yaşlı adam sabırla, üşenmeden, birbiri ardından yaptığı yinelemelerle çocukların kafasında iyi kötü bir sayı anlayışı oluşturdu. Sayılar yükseldikçe, bunları sem-bolleştiren çeşitli nesnelere çocukların avuçlarına koyuyordu. Milyon sayısına gelince bunu da çocukların iskeletlerden söktükleri bir dişle temsil etti. Sonra dişleri bir yengecin kabuğuyla çarparak milyarı onlara anlattı ve bu sayılardan daha fazlasını anlatmadı, çünkü dinleyicilerinin kafalarının yorulduğunu sezmişti. Yeniden söze başladı:

– Evet işte o zamanlar San Fransisko'da dört milyon insan vardı. Yani dört dişin ettiği kadar...

Çocukların bakışları şimdi dişlerden çakıl taşlarına, çakıl taşlarından kum tanelerine ve kum tanelerinden Edvin'in kaldırmış olduğu ellerinin parmaklarına doğru kayıp gidiyordu. Daha sonra bu bakışlar küçükten büyüğe olmak üzere yer değiştirdi ve şimdiye kadar duymadıkları büyük rakamları anlamaya, öğrenmeye çalıştılar.

22

– Dört milyon insan çok büyük bir kalabalık demektir, dedi Edvin.

– Evet oğlum sen iyi anladın, şimdi sen bu kıyılarıdaki kum taneleriyle başka bir karşılaştırma yapabilirsin. Bu kıyıdaki kum tanelerinden her birinin bir erkek, bir kadın, bir çocuk olduğunu düşünelim! İşte o zamanlar San Fran-sisko'da dört milyon insan yaşamaktaydı, üstünde bulunduğumuz bu koyu da içine alan büyük bir kentti burası. İnsanlar, koyun bütün çevresine, kentin dışındaki tepelere, vadilere kadar yayılıp buralarda yerleşmişlerdi. Kentin dışındakilerle birlikte yedi milyon insan yaşardı bu bölgede. Yani diş kadar insan! Bu sayıyı iyice anlayabilmek için yeniden gözlerini dişlere, çakıl taşlarına, kum tanelerine ve Edvin'in parmaklarına çevirdiler.

Bütün dünyada karınca gibi insan kaynıyordu. 2010 yılındaki nüfus sayımında dünyadaki insanların sekiz milyar olduğu saptanmıştı. Sekiz milyar, yani sekiz tane yengeç kabuğu... O zamanlar şimdi yaşadığımız zamana hiç benzemiyordu. İnsanlık, yiyecek sağlanmasında şaşılacak ölçüde uzman olmuştu. Ne kadar çok yiyecek bulursa o kadar çok artırıyor. İşte Kızıl Ölüm insanları kırıp geçirmeye başladığı sırada dünya nüfusu sekiz

milyardı. Ben o zamanlar bir delikanlıydım. Yirmi yedi yaşında ve San Fransisko koyundaki Berkeley'de yaşıyordum. Anımsarsın Edvin, bir gün seninle şu yönde taş binalara rastlamıştık... İşte ben o sırada burada otururdum. İngiliz edebiyatı profesörüydüm. Bu sözlerin büyük bir bölümü yumurcakların anlayış, kavrayış yeteneklerini aşıyordu. Bununla birlikte, geçmişe

23

ait bu öyküyü, biraz bulanık da olsa anlamaya, kavramaya çalışıyorlardı.

- O binalarda sen ne iş yapıyordun?

- Anımsarsın, baban sana bir zamanlar yüzme öğretmişti.

4t

Yarık Dudak başını salladı.

- Tamam, işte biz de Kaliforniya Üniversitesi'nde, -o zamanlar adı böyleydi- delikanlılara, genç kızlara çeşitli bilgileri öğretiyorduk. Onlara düşünmeyi, zekalarını geliştirmeyi öğretiyorduk. Biraz önce size kum taneleriyle, çakıl taşlarıyla, diş ve yengeç kabuklarıyla işlemleri ve çeşitli kentlerde kaç kişinin yaşamakta olduğunu öğretiyorduk. Bundan başka, öğretilecek daha pek çok şey vardı. Bu gençlere "öğrenci" adı veriliyordu. O binalarda geniş salonlar, yani sınıflar vardı, oralarda ben ve öteki profesörler ders verirdik. Şimdi sizin içinüzze bir şeyler anlattım ya, o zamanlar, benim dersimi dinleyen elli altmış kadar öğrenci vardı. Onlara kendilerinden önce yaşamış kişilerin yazdıkları kitaplardan söz ederdim, kimi zaman yaşamakta olanların kitaplarından da söz ettiğim o-

lurdu.

– Bütün yaptığın iş bu muydu? dedi bu kez Hou Hou. Sürekli konuşmak, sürekli anlatmak! O zamanlar yiyecek et bulmak için kimler avlanırdı? Keçilerin sütlerini kim sağardı? Kim balık tutardı?

– Bravo Hou Hou! Bu sorun çok yerindedir, akla uygun bir sorudur. Anlatayım, daha önce de söylediğim gibi yiyecek maddeleri o zamanlar pek boldu. Çünkü hepimiz akıllı başında insanlardık. Kimilerimiz yalnızca yiyecek işleriyle uğraşır, kimilerimiz o sırada başka işler yapardı.

24

Ben de konuşurdum, hep anlatırdım. Buna karşılık olarak bana yiyecek verirlerdi. Hem de nasıl yiyecekler! Bol, güzel. Evet, çok güzel yiyecekler. Altmış yıldan beri bir daha öyle nefis besinler tatmadım, bundan sonra da ta-damayacağım besbeli. Kanımca eski uygarlığımızın en güzel yanı; bol, çeşitli ve nefis yiyeceklerdi. Ah, çocuklarım, o güzel yiyecekleri yiyerek geçen yaşantımız gerçekten yaşanmaya değerdi!

Çocuklar dikkat kesilmiş ihtiyar adamı dinliyorlardı. Sözlerinden anlayamadıkları yerleri de ihtiyarın saçmaladığına ya da bunaklığına veriyorlardı.

Yaşlı adam yine konuşmaya başladı:

-- O zamanlar, yiyecek üretenlere kuramsal olarak "özgür insanlar" denirdi. Ama gerçekte bunlar özgür değillerdi. "Özgürlük" lafta kalıyordu. Bir yönetici sınıfı vardı. Topraklara ve aletlere, makinelere sahip olan oydu. Üreticiler yönetici sınıf için canla başla çalışıyorlardı. Üreticilerin bu çok çalışarak ürettikleri üründen yeteri kadarda kendilerine bırakılıyordu.

- Ben ormana yiyecek aramaya gittiğimde, birisi benim bulduğum yiyeceği elimden alırsa onu öldürürüm! dedi Yarık Dudak.

İhtiyar adam bir kahkaha attı.

- Ama oğlum; toprak, orman ve makinelerin hepsi bi-zimdi, yani yönetici sınıfındı, kendi işçimiz yine bizim için üretmeyi nasıl olur da kabul etmez? Kabul etmezse o zaman da o açlıktan ölür. Bu yüzden işçi de çalışmayı, bizim yiyeceğimizi sağlamayı, bizim giyeceğimizi yapmayı ve bize bin bir midye kabuğu vermeyi yeğ tutuyordu! Yani binlerce tatlı ve zevk verici şeyi bize hoşnutlukla veriyordu!

25

Neyse uzatmayalım, ben o zamanlar bir profesördüm. Profesör James Hovvard Smith. Derslerimi büyük bir kalabalık izlerdi. Birçok delikanlı, birçok genç kız. Başkalarının yazdığı yapıtlardan söz etmemden hoşlanırlardı. Ben de çok mutlu olurdum. Yediğim şeyler de pek güzeldi. Ellerim pamuk gibiydi, çünkü zor işler görmezdim. Vücudum tertemiz ve sağlamdı, giysilerim de iyi kumaştan, temiz ve yumuşaktı.

Bu sözü söyledikten sonra, uyuz bir kecinin derisinden yapılma giysisine tiksintiyle baktı.

- Giysilerimiz böyle değildi. Hatta köle işçilerimiz bile bundan daha güzel ve temiz giysiler giyerlerdi. Vücudumuza iyi bakar, temizliğine özen gösterirdik. Her gün birkaç kez ellerimizi yüzümüzü yıkardık. Ne dersiniz çocuklar? Sizler ancak suya düştüğünüz ya da yüzdüğünüz zaman yıkanabiliyorsunuz değil mi?

- Sen de yıkanmıyorsun!

- Evet onu biliyorum, bugün ben iğrenç bir ihtiyarım. Ama artık zaman değişti, çağ değişti. Şimdi kimse yıkanmıyor. Temizlenme araçları yok. Altmış yıldır sabun yüzü görmedim. Sizler "sabun"un ne olduğunu bilir misiniz? Şimdi onu size öğretmek için zaman yitirecek değilim, çünkü Kızıl Ölüm öyküsünü anlatmak istiyorum, söz konusu olan da budur... Evet çocuklar, hastalığın ne demek olduğunu hepimiz biliyorsunuz. Önceleri, enfeksiyon denirdi. Hastalıkların kötü tohumlardan ileri geldiği kabul edilirdi. "Tohum" diyoruz, bu sözcüğü belleğinizde tutun. Tohum küçük bir şeydir, ilkbaharda köpeklerin tüylerine ve etlerine yapışan kenelerden de daha küçük bir şey, yani öyle küçüktür ki, onları gözle

26
görmek olanaksızdır.

Hou Hou kahkahalarla gülerek ihtiyarın sözünü kesti.

- Ne tuhaf adamsın dede, bize görünmeyen şeylerden söz ediyorsun. Öyleyse var oldukları nereden biliniyor? Akıl alacak gibi değil anlattıkların!

- Çok güzel Hou Hou! Çok güzel bir soru sordun bana. Şunu da öğren, o zamanlar elimizde mikroskop denilen aygıtlar vardı. Mikroskop, anladın mı? Mikroskoplar ve ultramikroskoplar vardı. Gözlerimizi yaklaştırdığımız bu aygıtlarla nesnelere gerçekte olduklarından daha büyük olarak gözükürlerdi. Hatta varlığını bilmediğimiz şeyleri de seçebiliyorduk. Ultramikroskopların en iyileri bir tohumu kırk bin kez büyütüyordu. Kırk bin, yani kırk midye kabuğu. Daha önce size öğrettiğim gibi bir midye kabuğu bin parmak karşılığıydı.

Sinematograf dediğimiz aygıtlarla zaten büyümüş olan bu tohumlar binlerce kez daha büyütülebiliyordu. Bakın çocuklar, elinize birer kum tanesi alın, bunu kırarak on parçaya bölün, sonra bu parçalardan birini daha yeniden on parçaya bölün, bu düzende güneş batıncaya kadar bölme işini yaparsanız söz konusu ettiğim tohumlardan birinin küçüklüğüne ulaşmış olursunuz.

Çocuklar ihtiyarın anlattığı bu görünmez tohuma kanmış gibiydiler. Yarık Dudaklı burnunu çekerek yüzünü buruşturuyor, Hou Hou da bıyık altından gülüyordu. Edvin kaşlarını çatarak onları susturdu ve ihtiyar sözlerini sürdürdü.

– Orman kenesi köpeklerin kanını emer, ama tohumlar çok küçük olduklarından gizlice insanların kanına girerler ve orada ürer dururlar. Örneğin o zamanlar bir insanın kanında bir milyon tohum bulunurdu. Yani an-

27

layacağınız bir yengecin temsil ettiği sayı kadar tohum bulunurdu bir insanın kanında. Biz bu tohumlara mikrop adını verirdik. Bu sözcüğü de aklınızda tutun. Ve bir insanın kanında bir milyar bulunduğu zaman o insanın hasta olduğu, hastalığa tutulmuş olduğu anlaşılırdı. BÖ mikropların birçok türü bulunurdu. Bu türlerin sayısı o kadar çoktu ki, şu gördüğünüz kum taneleri kadardı. Bu mikrop türlerinin hepsini bilmiyorduk o zamanlar. Görünmeyen dünya içinde pek az şey biliyorduk. Yalnız "antrasis basili"™, "mikrokoküsü", "termo bakterisi"ni ve "laktis bak-terisi"ni iyi biliyorduk. Bir de şunu ekleyeyim, "laktis bakterisi" dediğim, peynir

yapmak için keçi sütünü mayalayıp kamaştırdığınız bir şeydir. Yarık Dudaklı! Dinliyor musun? Anlıyor musun söylediklerimi? Daha bir sürü ad var ya onları saymadan geçiyorum...

Yaşlı adam bu sözlerinden sonra tohumlar ve bunların türleri üstünde bilimsel açıklamalara girişti. Uzun ve karışık tümcelerle bir sürü latince sözcük sayıp döktü. Çocuklar ihtiyarın anlattıklarından bir şey anlamadıkları için yüzlerini buruşturarak gözlerini denize dikmişler, dalgın dalgın uzaklara bakıyorlardı. Tumturaklı sözlerle bir şeyler anlatmakta olan eski profesörü kendi haline bırakmışlardı.

En sonunda Edvin ihtiyarın kolunu çekerek: – Kızıl Ölümü anlatacaktın ya-dede, o ne oldu? dedi. Yaşlı adam yerinden sıçradı, çünkü kendisini Berkeley Üniversitesi kürsüsünde ders veriyor sanıyordu. Edvin'in kolunu çekmesiyle gerçeğe döndü yine.

– Ha evet, evet, Edvin, bak unutmuşum o konuyu. Kimi zaman geçmişin anısı beni öyle bir sarıyor ki keçi de-

28

risine sarılmış kirli bir ihtiyar olduğumu, torunlarımın da sessiz ilkel bir dünyada çoban olduklarını unutuyorum. E-vet, insanın çalışmasından oluşan yapıt gelip geçicidir ve dalgalardaki köpükler gibi yok olur... işte bizim o büyük uygarlığımız böylece yok olup gitti. Ben bugün bir atayım, çok yorgun bir ihtiyarım, şimdi Santa-Rosa boyundan bir insanım. Bu boyda bir kızla evlendim. Oğullarımdan ve kızlarımdan bir kısmı Ateşçiler boyuna, kimileri Sak-ramentos

boyuna, kimileri de Palo-Alton boyuna bağlı kişilerle evlendiler. Sen Yarık Dudaklı, Ateşçiler boyundansın, sen Edvin Sakramentos boyundansın, Hou Hou sen de Polu-Altos boyundansın. Üçünüz de to-runlarımsınız... Oh, yine daldım, Kızıl Ölüm'ü anlatacaktım! Öykünün neresinde kalmıştım? Söyleyin bakayım!

– Tohumlan anlatıyordun dede, dedi Edvin, hani şu göze görünmeyen ve insanları hasta eden tohumlardan.

– Ha, evet orada kalmıştım, evet ilk çağlarda dünyada insan sayısı azken bu tohumlar da pek azdı, bu yüzden hastalıklar da az oluyordu. Ama insanlar çoğalıp da, bir arada yaşamak için kentlerde toplandığı zaman vücutlarına yeni mikroplar girdi ve bilinmeyen birçok tehlikeli hastalık çıktı ortaya. Örneğin benim yaşadığım zamandan çok önce Ortaçağ denilen çağda kara veba salgını oldu ve Avrupa'yı kasıp kavurdu. Sonra tüberküloz ve hıyarcıktı veba görüldü. Afrika'da da uyku hastalığı salgını oldu. Bakteriyologlar bütün bu hastalıklarla savaşıyor ve onları yok ediyorlardı. Siz nasıl keçilere saldıran kurtları uzaklaştırıyor ve etinize konan sivrisinekleri eziyorsanız, bakteriyologlar da...

– Ne dedin dede? Anlayamadım, diyerek sözünü 29

kesti Edvin.

– O uzmanlara 'bakteriyolog' denirdi oğlum... Senin görevin keçileri korumak Edvin, bütün gün onları göz önünde tutuyorsun, onlarla ilgili birçok şey biliyorsun. Bir bakteriyolog da mikroplan gözaltında tutar, onları inceler, gerektiğinde onlarla savaşır,

onları yok eder; nasıl sen kurtları yok ediyorsan işte öyle. Onlar da senin gibi arasıra başarısızlığa uğrarlardı. Örneğin bir zamanlar 'cüzam' denilen bir hastalık ortaya çıkmıştı.

"Benim doğuşumdan yüz yıl önce bakteriyologlar cüzamın mikrobunu buldular. Mikrobu iyice saptamışlardı, onun resmini de çizmişlerdi, ben o resmi gördüm. Ama mikrobu öldürmenin yöntemini bulamadılar. 1894 yılında patoblast vebası denilen bir hastalık ortaya çıktı, bu hastalık Brezilya adlı bir ülkede görüldü. Binlerce kişinin ölümüne neden oldu. Bakteriyologlar o hastalığın mikrobunu, da buldular ve yok etmeyi başardılar. Böylece patoblast vebası fazla yayılamadı. Bakteriyologlar bir de serum adı verilen sıvı yaptılar. Bu serum, insan vücuduna şırıngayla verildiğinden mikrobu öldürüyor, ama insanı öldürmüyordu. 1947'de garip bir hastalık çıktı ortaya, on aylık ya da daha küçük bebeler musallat oluyor, yavrucaklar ellerini ayaklarını kıpırdatamaz, yemez içmez duruma geliyorlardı.

Bakteriyologlar bu garip mikrobu bulmak, onu yok etmek ve bebeleri kurtarmak için on bir yıl çalıştılar. Hastalıklara ve onların "yaptığı yıkıntılara karşın dünya nüfusunun artışı sürüp gidiyor, insanlar giderek büyük kentlerde toplanıyordu. 1929'dan başlayarak ünlü bilgin Soldervetski günün birinde, öncekilerden çok daha öldürücü bir hastalığın ortaya çıkacağını ve milyonlarca,

30

milyarlarca kişiyi öldüreceğini bildirmişti. Evlenmeler yüzünden döl bereketinin sonu olmadığını söylüyordu... Yeni gerekçesi buydu..."

İhtiyar adamın açıklaması uzadığından Yarık Du-daklı'nın sabrı tükenmişti. Yüzünü buruşturarak ve hor-layıcı bir tavırla:

– Ama dede, saçmalamaya başladın, bize Kızıl Ölüm'ü anlatacak mısın, anlatmayacak mısın? Ya evet, ya hayır de, anlatmayacaksan söyle de yerlerimize gidelim! Torununun bu aşağılıyıcı tavrından alınan ihtiyarın gözlerinden yaşlar boşaldı. İçin için ağlamaya başladı. Şimdi yanaklarının kırışıklıklarından akan göz yaşları, seksenlik bu ihtiyarın yüzüne üzgün bir hava vermişti birdenbire.

Ama bu anda Edvin Yarık Dudaklı'ya çıkıştı. •
– Sen sus ve otur oturduğun yerde! Dedemiz pek güzel konuşuyor, anlatıyor, tabii Kızıl Ölüm'ü de anlatacak, öyle değil mi dede? Sabırlı ol bakalım Yarık Dudaklı!

Yaşlı adam kirli parmaklarıyla göz yaşlarını sildi. Sonra titrek sesini daha da güçlendirerek öyküsünü anlatmayı sürdürdü.

– Evet, 2013 yılına doğru Kızıl Veba ortaya çıktı... Yarık Dudaklı sevinçle ellerini çırptı.

– O zamanlar ben yirmi yaşındaydım. Birden telgraflar yağmaya başladı...

– Anlayamadım ne yağmaya başladı? Yine anlamadığımız tümcelerle konuşuyorsun dede. Edvin Yarık Dudaklı'yı susturdu.

– O zamanlar birbirlerinden binlerce kilometre uzakta olan insanlar arasında bağlantı vardı, uzaklığa karşın ko-

31

nuşabilirdi insanlar. İşte bu araçla New York'ta bilinmeyen bir hastalığın ortaya çıktığı haberi San Fransisko'ya geldi. Amerika'nın en güzel, en şirin kenti olan New York'ta o zamanlar on yedi milyon insan

yaşardı. Hastalık haberi önce büyük kaygılara yol açmadı. Çünkü ölenlerin sayısı birkaç kişiydi yalnızca. Yine de verilen bilgiye göre, hastalığa yakalananlar kısa bir sürede ölüyorlardı. Hastalığa yakalananların yüzleri ve bütün vücutları kızıl bir renk alıyordu.

"Aradan yirmi dört saat geçti, bu sürede yine büyük bir kent olan Şikago'da bir kişinin daha aynı hastalığa tutulup öldüğünü öğrendik. Aynı gün, New York ve Şikago'dan sonra dünyanın en büyük kenti olan Londra'da, iki haftadır gizlilik içinde hastalıkla savaşıldığı haberi geldi. Haberler sansürden geçiyordu... Yani demek istiyorum ki, haberlerin dünyanın öteki bölgelerine yayılmasına engel olunmuştu.

"Böylece, kuşkusuz durum ağırlaşmış oluyordu. Yine de Kaliforniya ve öteki büyük kentlerde büyük bir telaş görülüyordu. Çünkü bakteriyologların, daha önce de olduğu gibi bu hastalığa da bir önlem bulacaklarına inanıyorduk.

"Ama işin kötüsü, mikrobun insanı çok çabuk öldürmesiydi, hastalığa yakalanan kesinlikle ölüyordu. Hiçbir şekilde iyileşme olanağı yoktu. Amerika'da salgın olan eski bir hastalık 'sarı sıtma' adını taşıyordu. O da insanı kısa sürede öldüren tehlikeli bir hastalıktı. Örneğin bu akşam sağlıklı birisiyle oturup yemek yediniz, ertesi sabah eğer erken kalkmışsanız pencereden cenaze arabasına götürüldüğünü görürdünüz.

32

"Kızıl Veba'yısa etkisini daha kısa zamanda gösteriyordu, insanı çok daha çabuk öldürüyordu. Hastalığın ilk belirtileriyle

ölüm arasında çoğu kez bir saat kadar zaman oluyordu. Kimi zaman hastanın birkaç saat ölümle boğuştığı oluyordu. Buna karşılık kimi zaman da ilk belirtilerden sonra hastanın on-on beş dakikada öldüğü görülüyordu.

"Önce yürek çarpıntısı artıyor, vücut ısısı yükseliyordu. Sonra yılanlık denen hastalıktaki gibi insanın yüzü ve bedeni kızıl bir renk alıyordu. Kızıl Veba'ya yakalanan insanların çoğu yürek çarpıntısı artışının ve ateşin yüksekliğinin ayırıcında olmuyordu. Ancak kızılilik başladığında işi anlıyorlardı.

"Genellikle hastalığın bu ilk devresinde çarpınmalar başlıyordu. Fakat bu çarpınmalar pek tehlikeli sayılmazdı. Bu durum geçtikten sonra buna dayanabilen insan yine çok sakin oluyordu. Hastanın bedeninde bir tür uyuşukluk başlıyordu. Uyuşma ayak tabanından başlıyor, bacaklara, dizlere, baldırlara, mideye doğru yükseliyor oradan da bedenin öteki bölümlerine atlıyordu. Kalbe ulaştığı zaman insan ölüyordu.

"Bu ilerleyen uyuşma sırasında hastada kötüleşme ya da sayıklama görülüyordu. Uyuşma kalbe varıp onu dur-duruncaya kadar hasta akıl yetilerini koruyordu. Bu hastalıktan ölenlerde dikkati çeken bir başka nokta da cesedin çok çabuk bozulmasıydı. Etileri lime lime ayrılıyordu.

"Cesedin böyle çabuk bozulması hastalığın çabuk bulaşmasının belli başlı nedenlerinden biriydi. Bu yüzden milyonlarca mikrop ortalığa yayılıyordu. Bu koşullarda bilimin, tekniğin, bütün savaşımaları boşuna bir uğraş oluyordu.

Kızıl Veba

Kızıl Veba'yı incelemeye koyulan bakteriyologlar la-baratuarlarda ölüp gidiyorlardı. Bu bilginler gerçek kahramanlardı. Ölenlerin yerini hemen başkaları alıyordu.

"Bir İngiliz bilgini, Londra'da bu hastalığın mikrobu, ötekilerden ayırmak başarısını gösterdi. Bu habe^-telg-raflarla her yere ulaştırıldı. Herkes umutlanmaya başladı. Ancak, Trask adlı bir İngiliz bilgini otuz saat «onra öldü. Yine de ünlü mikrop bulunmuştu. Kızıl Veba tohumuna karşıt bir tohumu keşfetmek için bütün laboratuvarlarda sıkı bir çalışma başladı. Bütün çalışmalar başarısızlıkla sonuçlandı."

Yarık Dudaklı ihtiyarın sözünü keserek:

– Demek ki sizin zamanınızda insanlar deliymiş! Görülmeyen şeyler demediniz mi bu tohumlara? Görünmeyen şeylerle savaşmaya kalkmışlar bilginler... Bunun için de ölmüşler... Bilinmeyen bir şeye, bilinmeyen bir şeyle savaşmak boşuna çabadır, saçma bir iştir! dedi.

Torununun bu alaylı sözlerine üzülen ihtiyar ağlamaklı oldu.

Edvin onu avuttu, Yarık Dudaklı'yı azarladı.

– Sen de görmediğin bir sürü şeye inanıyorsun, öyle değil mi?

Yarık Dudaklı başını salladı.

– Değil mi? Sen ölümlerin yürüdüğüne inanıyorsun, ama onların yürüdüklerini hiç görmedin ki...

Yarık Dudaklı buna karşı çıktı.

– Hayır gördüm, geçen yıl babamla kurt avına çıktığımda gördüm.

– İyî, kabul ettim, ama sen suların üstünden atlarken tükürüyorsun, inkar edemezsin ya, neden tükürüyorsun
34

Öyleyse?

– Neden mi, kara yazğıdan kendimi korumak için tabii.

– Peki sen kara yazğıya inanıyor musun?

– Elbette inanıyorum.

Kuzenini alt etmek üzere olduğunu anlayan Edvin:

– Peki öyleyse, söyle bakalım sen kara yazğıyı nerede gördün? Hiçbir yerde görmedim, öyle değil mi? O halde sen de görünmeyen tohumları anlatan dedemiz gibi oldun... Çünkü sen de görmediğın şeylere inanıyorsun... Bunları dedikten sonra ihtiyara dönerek:

– Dede anlatmaya devam et sen, dedi.

Yarık Dudaklı Edvin'in bu düşünce düzeni karşısında fena halde bozuldu ve sustu.

Bu küçük tartışmadan sonra ihtiyar adam yine anlatmaya koyuldu. Ama artık torunları

sorularla ve tartışmalarla sözünü

kesiyorlardı. O, çocukların bilmediğı bir

dünyadan söz ediyordu. Çocuklar onu

dinliyorlardı, ama yine de

kuşkulandıydılar. Ama biz bu öyküyü

hafifletmek için çocuklar gibi davranmayıp

bazı düşüncelerle artık ihtiyarın sözünü

kesmeyeceğiz.

– Kızıl Ölüm, günün birinde San Fransisko'da da kendini gösterdi. İlk ölümü iyice

anımsıyorum, bir pazartesi günü olmuştu.

Ertesi gün San Fransisko ve Oukland Kent-

leri'nde insanlar sinekler gibi ölüyorlardı.

"Evet, insanlar her yerde ölüyorlardı.

Yatarken, çalışırken, sokakta yürürken. O

haftanın perşembe günü, bu yıldırım
ölümlerden birine ben de tanık oldum.
Öğrencilerimden biri, Bayan Collbran sınıfta
karşımda oturuyordu. Ben de ders
anlatıyordum. Birdenbire genç kızın
35

yüzü kızıla dönmüştü.

"Hemen sustum, genç kıza dikkatle bakmaya
başladım. Öteki öğrenciler de benim gibi
yaptılar. Çünkü artık o korkunç belanın
aramıza girdiğini biliyorduk. Korkuya kapılan
genç kızlar acı acı çığlıklar atmaya
başladılar, birbirlerini ite kaka sınıftan
dışarı fırladılar. Daha sonra delikanlılar da
dışarı çıktılar. Sınıfta yalnız iki kişi
kalmıştı,

"Bayan Collbran bir dakika kadar hafifçe
çırpındı. Delikanlılardan biri ona bir bardak
su getirdi. Genç kız bardağı aldı. Bir yudum
içti ve haykırdı.

"- Ayaklarım uyuştı. Ayaklarımın varlığını
duymuyorum! Ayaklarım yok sanki, kesilmiş
gibi... Dizlerim,
şimdi de dizlerime çıkıyor.

"Zavallı kız kitap ve defterlerini başının
altına koyarak sıraya uzandı. Elimiz kolumuz
bağlı kalmıştık. Hiçbirimiz ona yardım
edemiyorduk. Uyuşma ve soğuma kızın belinden
yüreğine doğru ilerliyordu. Oraya varınca
kızcağыз

son nefesini verdi.

"İlk belirti görülünce saate bakmıştım. Kız
on beş dakika içinde ölmüştü. Benim ders
verdiğim sınıfta ölmüştü! Bir dakika önce bu
genç ve güzel kız sağlıklı ve bütün gücünü
korumaktaydı. Evet hastalığın ilk belirtisi
ve uğursuz sonucu arasında yalnızca
on beş dakika

geçmişti."

İhtiyar adamın gözleri dolu dolu oldu. İçini çekti anlatmasına devam etti.

– Evet bu bir çeyrek saatlik sürede ölen genç kızın yanında kalmıştım. Üniversitede alarm verilmişti. Birden fazla öğrenci sınıflardan, laboratuvarlardan çıkıp kaçmışlardı. Rapor vermek için Fakülte başkanının odasına gittiğim

36

sırada okulda artık pek az insan kalmıştı. Birkaç kişi koridorlarda koşarak kaçıyor. "Fakülte başkanı Hoag'ı bürosunda yalnız ve düşünceli buldum. Yüzünde bir anormallik vardı. Daha yaşlanmış ve saçları daha ağarmış gibi geldi bana. Beni görünce kendine gelir gibi oldu bir an. İçeri girdiğim kapının karşısındaki kapıya doğru iki yana yalpalayarak yürümeye başladı. Kapıdan çıkıp gitti. Kapıyı da arkadan kilitledi.

"Anlıyorsunuz ya çocuklar. Başkan hastalığının bana da bulaştığını sanıyor ve bundan korkuyordu. Kapının arkasından bana çıkıp gitmemi söyledi bağırarak. Ben de dediğini yaptım. Bomboş sınıfların önünde ve koridorlardan geçerken çektiğim heyecanı hâlâ unutamıyorum. Bu heyecan yalnız korkudan değildi. Hastalığa tutulacağımı anlamıştım, kendimi şimdiden ölmüş sayıyordum.

"Gözümün önünde bir varlık birdenbire yok olmuştu. Kendimi de dünyanın sonuna gelmiş sanıyordum. Öğretim üyelerinden biri olduğum bu üniversite benim varlığımın nedeni, yaşamımdı. Benden önce babam da burada profesördü. Ondan önce de büyükbabam profesörmüş bu üniversitede. Burada okumuş, burada yaşamış, burada da meslek sahibi olmuşum. Ben doğunca Tanrı yazgımı burası

için yazmıştı. Bir buçuk yüzyıldır bu üniversite şaşılmalı bir makine verimliliğiyle çalışıp durmuştu. Şimdi yaşamın sonu gelmişti birdenbire. Benim kutsal sunağımın meşalesi artık sönmüştü. Tanımı olanaksız bir korku ve dehşete kapılmıştım.

"Okuldan eve döndüm. Kahya kadın beni görünce bir çığlık atarak kaçtı. Zile basıp hizmetçiyi çağırdım, o da gel-
37

medi yanıma. O da kaçıp gitmişti. Evin içinde dolaştım. Mutfakta aşçı kadın da bavulu toparlıyordu. Beni görünce acı acı bağırmaya başladı, kaçarken bavulunu düşürdü. Bavul açıldı bütün giyecekleri ortalığa dağıldı. Çığlık çığlığa merdivenleri inip gözden yitti. Çığlıklarını hâlâ duyuyum. "İşte böyle çocuklarım, sizler de anlıyorsunuz,* başka zaman hastalara böyle davranamazdı. Hasta görüldüğünde acı acı çığlıklar atılmazdı. Başka zaman birisi hasta olsa, sakın sakın doktor çağırırlardı. Onlar da insana özel bir tedavi uygularlardı. Ama Kızıl Veba'da durum büsbütün başkaydı. Bu hastalıktan hiç kurtulan olmamıştı."

Yaşlı adam öyküsünün bu kısmında soluk almak için durdu. Kendisini ilgiyle dinleyen torunlarının:

- Dede sonra ne oldu? demeleri üzerine yine başladı.

- Koca evin içinde yalnız başıma kalmıştım. Erkek kardeşimin gelmesini bekliyordum. Az sonra telefon çaldı. Demin söz etmişim ya, o zamanlar insanlar uzak yerlerden telefon ya da telsiz- telefonla birbirleriyle haberleşebilirlerdi. Telefondaki kişi erkek

kardeşimdi. Eve gelirse kendisine hastalık bulaştıracağımdan korktuğunu söylüyordu. İki kız kardeşimi de alarak meslek arkadaşlarımdan Profesör Bacon'un evine gittiğini bildiriyordu. Hastalığın bana bulaşıp bulaşmadığı an-laşılıncaya kadar sakince evde beklememi öneriyordu.

"Kardeşimin davranışını haklı buldum ve evde kaldım. Kamım acıkmıştı, yaşamımda ilk kez mutfakta yemek pişirmeyi denedim. Henüz Kızıl Veba belirtisi yoktu bende. İstedğim kişilerle telefonla konuşabilir ve dışarda olup bi-

38

tenleri öğrenebilirdim. Bana ait gazetelerin evin bahçesindeki parmaklığın üzerinden atılmasını rica ettim.

"Böylece New York ve Şikago'nun tam bir kaos içinde olduklarını öğrendim. Bütün büyük kentler aynı biçimde kargaşa içindeydiler. New York emniyetindeki polislerin üçte biri Kızıl Veba'dan ölmüşlerdi. Emniyet müdürü ve belediye başkanı da ölmüştü. Bütün sosyal yaşam ve yasaların yürüşüyü bozulmuştu.

Hastalığa tutulup ölenlerin cesetleri sokaklarda kalıyordu. Büyük kentlere yiyecek taşıyan trenler ve ırmaklardaki vapurlar çalışmıyordu. Aç kalan halk yığınları dükkanlara, depolara saldırıp yağmacılık yapıyordu.

"Her yerde ölüm, hırsızlık ve sarhoşluk almış yürümüştü. New York'tan ve öteki kentlerden milyonlarca insan alıp başını gitmişti. İlk zenginler, özel arabaları, özel uçakları ve özel güdümlü balonlarıyla kaçmışlardı. Arkasından yığın yığın insan yaya olarak ya da çaldıkları, kiraladıkları arabalarla

kaçıyorlar ve böylece Kızıl Veba mikrobunu da kentlerin dışına, kırlara götürüyorlardı. Bunlar yolları üstünde rastladıkları kasabaları, köyleri, çiftlikleri yağmalıyorlardı.

"Bu bilgileri Amerika'ya yayan telsiz memuru aletiyle birlikte yüksek bir kulenin tepesindeydi. Bu memur şehirde kalan birkaç bin kişinin çığına döndüklerini, çok korktuklarını ve içki içip sarhoş olduklarını bildiriyordu. Bulunduğu yerin çevresinde büyük yangınlar çıktığını ekliyordu sözlerine. Belki de bir gazeteci olan bu adam, görev aşkıyla yerinden ayrılmıyordu, Kızıl Veba mikrobunu keşfetmeye çalışan bilginler gibi, ona da kahraman olarak bakılıyordu.

»

39

"Yine bu adamın bildirdiğine göre, yirmi dört saattir Avrupa'dan Amerika limanlarına uçak ya da vapur gelmemiştir. Avrupa'dan haber alınmıyordu. Son mesaj Almanya'nın Berlin Kenti'nden alınmıştı. Ünlü bir bakteriyologun, sonunda Kızıl Veba'ya karşı bir «serum bulduğu bildiriliyordu. İşte bu Avrupa'dan bize gelen son haber oldu.

"Ne var ki Kızıl Veba'ya karşı olan serumun bulunması Avrupa için de bizim için de geçti artık. İş işten geçmişti. Amerika'da yaşayanlar günün birinde bizim durumumuzu anlamak üzere, Eski dünyadan meraklı kaşiflerin geldiğini göremeyeceklerdi. Çünkü aşağı yukarı kesin olarak biliniyordu, Kızıl Veba iki yarım küreyi de sarmış, kırıp geçirmiş, artık her iki kıtada ancak yirmi kadar insan

kalmıştı.

"Bir gün daha New York'tan telsiz haberi alabildik. Onlar da sustu sonunda. Kimbilir belki de telsiz görevlisi de hastalıktan ölüp gitmişti ya da yangınlarda yok olmuştu.

"New York'ta olan olayların aynısı san Fransisko banliyösünde olmuştu. Salı gününden beri insanlar öyle çok ve çabuk ölüyorlardı ki, yaşayanlar cenazeleri kaldırmıyorlar, sokaklar, caddeler, her yer cesetlerle dolup taşıyordu. Ertesi günün gecesinde büyük bir panikle kırlara doğru g başladı.

"Düşünün ocuklar, kimi zaman Sacramento Irmağı'nın kıyısında som balıklarının sürüler halinde geçtiğini görüyorsunuz ya, işte insanlar onlardan daha kalabalık sürüler halinde kentlerden çılgın gibi kaçıyorlardı. Tabii çoğuna hastalık bulaşmıştı. Yani çoğu ölümden kurtulmak için boşuna çabalıyorlardı.

40

m
"Demin size tohum dediğim, göze görünmez nesnelere de vücutlarıyla kırlara taşıyorlardı. Hatta zel uçaklarıyla dağlara, yaylalara, ovalara doğru kaçmakta olan zenginler bile mikrobunu gittikleri yerlere götürüyorlardı. Artık güvenilecek yer kalmamıştı.

"Bu uçaklardan yüz kadarı Havvai Adaları'na katı. Fakat orada da Kızıl Veba'nın yerleşmiş olduğunu gördüler. Biz bunları son gelen telgraftan ğrendik. Bundan sonra mesaj alıp verecek operatör kalmamıştı. Giderek haberleşme bağlarının kesilmesi, sağ kalanları dünyanın öteki kesimlerinde neler olup bittiğinden habersiz bırakıyor, bu da büyük bir şaşkınlık ve korkuya yol açıyordu. Dünyanın yittiğine ve dünya üstünde yaşayan

insanların bütün bütün yok olduğuna inanmaya başladık.

"İşte böyle altmış yıl önce dünya benim için yok olmuştu.

"New York, Avrupa, Asya, Afrika denilen topraklar olduğunu biliyorum. Ancak altmış yıldır, artık bu adlardan söz edildiğini hiç duymadım. Bu olaylar dünyanın tam ve mutlak bir çöküşü oldu. On bin yıllık kültür ve uygarlık bir anda, dalgalardaki köpükler gibi uçup gitti.

"Biraz önce zenginlerin uçaklarından söz etmiştim. Bunların bindikleri uçakların kanatlarında bile Kızıl Veba mikrobu vardı. Bulaşıcılık yüzünden bunlar da öteki insanlar gibi ölüyordu, içlerinden bir kişi sağ kalmıştı, anımsadığıma göre bu adam benim sevgili kızım Mary ile evlenmişti.

"Felaketten sekiz yıl sonra bu adam gelip, Santa Rosa boyuna katıldı. O zamanlar on dokuz yaşındaydı. On iki yıl sonra da kızım ile evlendi. Yani o yaştan sonra on iki yıl

41

beklemişti. Çünkü bağımsız kadın bulunmuyordu. Genç kızların çoğu da nişanlıydılar. İşte o delikanlı kızımın on altı yaşına gelmesini beklemişti. Onun oğullarından birini, sizin yeğeniniz olur, geçen yıl aslan parçaladı. Anımsıyorsunuz değil mi?

,.:|

"Sözünü ettiğim, damadım olan o kişi, Kızıl Veba salgını ortaya çıktığında on iki yaşındaydı. Adı Mun-gerson'du. Babası büyük sanayicilerden biriydi. Zengin ve güçlü bir adamdı. O zaman bütün ailesiyle birlikte uçağına atlayıp Britanya Kolombiyası'na doğru

havalanmıştı. Burası kuzeyde, ıssız bir yerdi.

"Yolculuk sırasında uçak arızalanmış ve Shosta dağına düşmüş. Kuzey yönünde bulunan bu dağın adını biliyorsunuz... İşte orada Kızıl Veba yeniden ortaya çıkmış, bütün aile üyelerini öldürmüş, yalnızca on iki yaşındaki bu çocuk sağ kalmış içlerinden.

"Sekiz yıl çöl gibi topraklarda, bir insana rastlamak u-muduyla başıboş dolaşmış. En sonunda sürekli olarak güneye doğru yürüyerek Santa Rosa boyunu bulmuş... Böylece o da bize katıldı..."

Yaşlı adam öyküsünü çabuk anlattığını, daha sonraki olayları öne aldığını belirttikten sonra asıl konuya, Kızıl Ve-ba'ya döndü yeniden.

- Evet, şimdi yine kentlerden göç bölümüne geliyorum... Ben evimde tek başıma kalmıştım. Ama kardeşimle telefon konuşmalarını henüz sürdürüyordum. Ona bende Kızıl Veba belirtisi olmadığını anlatıyor, bir araya gelip güvenilir bir yerde kalmamızı öneriyordum. Sonunda üniversitenin kimya okulunda buluşmayı kararlaştırdık. Yedek yiyeceğimizi de oraya taşıyacaktık. Orada barikat ku-

42
racak, silah zoruyla da olsa kimseyi yanımıza almayacak ve olayların gelişmesini bekleyecektik.

"Bu planı kurduktan sonra kardeşim, benim hiç olmazsa yirmi dört saat daha evde kalmamı önerdi, hastalıktan bütün bütün bağışık kaldığımı kesinlikle anlamak istiyordu. Bunu kabul ettim. Ertesi gün gelip evde konuşmaya söz verdi o da.

"Telefonla, ikimizin nasıl yiyecek bulacağımızı ve kimya okulunu nasıl

savunacağımızı ayrıntılarıyla konuşuyorduk. O sırada telefon birdenbire çalışmaz oldu. Konuşmamız sırasında telefon da ortadan kalkmış ve yok olmuştu.

"O akşam elektrikler de yanıtladığından evimde tek başıma karanlıklar içinde kaldım.

"Artık gazete baskıları da kesilmişti, dışarıda olup biteni bilmiyordum. Yalnızca ayaklanmaların gürültüsünü, silah seslerini duyuyor ve Oakland yönünde çıkan yangınların gökyüzüne yansıttığı parıltıyı görüyordum. O gece benim için kuşku ve kaygılar içinde geçti. Sabaha kadar gözümü kapayamadım.

"O gece, evimin karşısındaki kaldırımında, nedenini bilmediğim bir biçimde bir adam öldürüldü. Birdenbire bir o-tomatik tabancanın patlayışını duydum, birkaç dakika sonra, zavallı adam yaralı olarak kapının önüne yığıldı. Elini güçlkle uzatıp kapıyı alıyor ve yalvararak yardım istiyordu.

"Ben de yanıma iki otomatik tabanca alarak aşağıya indim, yaralı adama doğru gittim, bir kibrit akararak parmaklıkların arkasından adama baktım, bir yandan ya-ralarıyla boğuşmakta olan adam, Kızıl Veba'ya tutulmuştu.

43

Hemen eve geri döndüm. Yarım saat kadar iniltilerini ve yardım edilmesi için haykırdığını duydum.

"Sabah olunca kardeşim eve geldi. Ben evdeki değerli küçük şeyleri el çantamın içine daha önce yerleştirmiştim. Bunları da yanımda götürmek istiyordum. Ne yazık kardeşimin yüzüne baktığımda onun beni izleyemeyeceğini anlamıştım. Çünkü Kızıl Veba belirtilerini yüzünden okumuştum.

"Elimi sıkmak için elini uzatınca iki adım geri çekildim. Durumu beni korkutmuştu. İçim sızlayarak baktım yüzüne.

"- Aynaya bak kardeşim dedim.

"Kardeşim uzun uzun aynaya baktı. O da durumu hemen anlamıştı. Bu sırada yüzündeki kızılığın şiddeti giderek artıyordu. Sonunda sinirli bir halde bfr iskemleye çöktü.

"-Ah Tanrım, bu korkunç hastalık beni de yakaladı, aman bana yaklaşma kardeşim, ben artık ölmüş sayılırım, dedi.

"Az sonra da çırpınmalar başladı. İki saat geçmeden de öldü. Ayaklarından başlayan uyuşma yüreğine gelinceye kadar bilincini yitirmedi.

"Kardeşim öldükten sonra el çantamı alarak Kimya o-kuluna doğru yollandım. Caddelerdeki, sokaklardaki durum korkunçtu. İnsanın ayaklan sık sık cesetlere takılıyordu. Kızıl Veba'ya tutulanların kimileri henüz ölmemişlerdi. Can çekiştikleri görülüyordu.

"Yangınlar her yanı sarmıştı. Berkeley'deki tek tük yangınlar Oakiand'a ve San Fransisko'ya atlamıştı. Alevler buraları silip süpürüyordu. Duman gökyüzünü karartıyor, sabah olmasına karşın ortalık alaca karanlık görülüyordu.

44

Arasıra çıkan rüzgar, dumanları dağıtınca kızıl renkli bir güneş gözüküyordu. Evet, gerçekten dünyanın sonu gei-mişti sanki.

"Benzin olmadığı için sağda solda arabalar bırakılmıştı. Bunlardan birinde bir erkek ve kadın oturdukları yerde ölmüşlerdi, iyice anımsıyorum. İki kadınla bir küçük çocuk arabadan inmiş, kaldırımında beklemekteydiler,

bakışlarından ne beklediklerini kendilerinin de bilmedikleri anlaşılıyordu.

"Her yandan bunlara benzer acı görüntüler göze çarpıyordu. Tek tük erkekler, evler boyunca hayaletler gibi gidiyorlardı. Büyük bir kuşku duydukları besbelliydi. Yüzleri solmuş genç kadınlar, bebeklerini kucaklarında taşıyorlardı, büyücek çocukları, babaları ellerinden tutmuş, bilinmeyen bir yöne doğru götürüyorlardı. Kimisi tek başına, kimisi eşleriyle, kimisi ailece bu ölüm kentinden u-zaklaşıyor, kaçıyorlardı. Bir kısmı da hiçbir şey taşımıyordu.

"Bir bakkalın önünden geçtim... Evet çocuklar, siz bakkal nedir bilmezsiniz, yiyecek maddelerinin satıldığı bir yerdir. Bakkalın sahibini tanırdım, dürüst bir adam olmakla birlikte, dik kafalı ve geçimsizdi. Dükkanını yağmadan korumak için inatla savunuyordu. Dükkanın kapısı delinmiş, vitrinin camı kırılmıştı. Bakkalsa tezgahının arkasına geçmiş, tabancasını çekmiş, yağmacılara ateş ediyordu. Yine de yağmacılar içeri girmek için direniyorlardı. Bakkal birkaçını daha önce öldürmüştü. Cesetler kaldırımında duruyordu.

"Ben uzaktan olanlara bakarken yağmacılardan birinin yandaki mağazanın vitrinini kırdığını gördüm. Bir bot

45

mağazasıydı, yağmacı mağazaya girip alacağını aldıktan sonra dükkanı ateşe verdi. Ben ne bakkalın, ne de ayakkabıcının yardımına gitmedim, çünkü ortam başkaları için özveride bulunmaya uygun değildi. Herkes yalnız kendi canını düşünüyordu artık.

<Ş

"Bulduğum yerden ayrılıp yokuş aşağı hızlı hızlı yürürken başka bir olaya rastladım. Ne idüğü'belirsiz iki işçi, yanlarında çocuklarıyla giden iyi giyimli bir erkekle kadına saldırmışlardı. Onları soymak istiyorlardı. Saldırıya uğrayan kişi bana pek de yabancı gelmedi, kendisiyle tanışmış olmakla birlikte onu gözüm ısırıyordu. Bu temiz giyimli adam tanınmış bir ozandı, onun şiirlerini beğenirdim. Ona yardım etmeyi düşündüm, ama bir an duraksadım; tam o sırada bir tabanca parladı, zavallı a-dam yere yıkıldı. Karısı acı acı bağırmaya başladı. Haydutların biri kadıncağıza yumruk vurarak onu da yere serdi. Haydutlara bağırdım, tabancalarını bana yönelttiler, köşedeki yola saparak kaçmaya başladım.

"Yolumun üstünde bir yangına rastladım, durdum. İki yandaki evler yanıyordu, sokağın içi alev ve dumanla kaplıydı. Yangının içinden, yardım isteyen bir kadının acı acı haykırdığı duyuluyordu. Ona da aldırış etmedim.

"Artık böyle yalvarmalar, yardım çağrılarını karşısında en iyi yürekli insan bile taş gibi olmuştu.

"Sapmış olduğum sokaktan geri döndüm, iki katil işçinin oradan uzaklaştıklarını gördüm. Ozanla karısı kaldırımında ölü olarak yatıyorlardı. Korkunç bir görüntüydü bu. Onların iki çocukları da ortadan kaybolmuştu. Bu çocuklar neredeydiler. Ne olmuşlardı? Bilemediğim, anlayamadığım için bu soruların yanıtını veremiyorum. Yalnız

46

daha önce gördüğüm soluk benizli insanların neden korkuyla kaçtıklarını daha iyi anladım.

"Kurulmuş olan uygarlığın merkezinde, bir aşağı sınıfın, bir barbarlar soyunun oluşmasına izin verilmişti. İşte onlar şimdi bu kara günümüzde bize karşı dönüyorlar, vahşi hayvanlar gibi, bizi paralamaya, parçalamaya çalışıyorlardı.

"Bu yabancı insanlar bir yandan da birbirlerini yok ediyorlardı. En sert içkileri bol bol içerek vücutlarını harap ediyor, sarhoşluk ve bilinçsizlikle birbirleriyle dalaşıp, birbirlerini barbarca öldürüyorlardı.

"Yoluma yeniden devam ettim. Bu kez daha iyi ruhlu işçilere rastladım. Karılarını ve çocuklarını ortalarına alıp toplanmışlar, ihtiyar ve hastaları sedyelere koymuşlar, kentin dışına çıkmak için kendilerine yol açıyorlardı. Bir kamyonu yiyecek doldurmuşlar, atlara çektiriyorlardı.

"Düzenli gidişlerini beğenmemek elimden gelmezdi, gerçi yanlarından geçerken içlerinden kimileri bana da tabanca çektiler, ama bunu da hoş gördüm. İçlerinden birisi, yollarına çıkan haydut ve hırsızları öldürdüklerini, kendilerini savunmanın en iyi yolunun bu olduğunu bana bağırarak söyledi.

"Sık sık gördüğüm sahnelerden biri o sırada yine oklu: Kalabalığın içinden bir adamda birdenbire KızıI Veba be-lirtiieri ortaya çıktı. Çevresindekiler hemen ondan uzaklaştılar. KızıI Vebalı adarn aralarından çıktı, ötekiler yollarına devam ettiler.

"Küçük bir çocuğun elinden tutan bir kadın galiba hastalanan adamın karısıydı. Kocasından ayrılmayacağını söyleyerek, kalabalıktan ayrıldı. Ama hasta adam karısına

yoluna gitmesini söyledi, ötekiler de onu bırakmıyor, kolundan tutarak sürüklüyorlardı. Yüzündeki kızartı birdenbire iyice artan adam tek başına giderek bir evin kapısına oturdu. Bir silah sesi duydum, baktım adamcağız kapının önünde ölmüştü.

*"

"İki kere daha yangın yüzünden yolumu değiştirerek, üniversiteye gidebildim. "Büyük bahçeden içeri girerken, öğretim üyelerinden bir grubun daha kimya okuluna doğru gitmekte olduklarını gördüm.

"Profesör Badminton selamladı beni, tanımakta güçlük çektim biraz. Yangın yerlerinden geçerken sakalı kızıllaşmıştı. Başı sarıydı. Üstünde kan lekeleri vardı. Üstü başı da kan lekeleriyle doluydu. Birkaç serserinin saldırısına uğradığını, bir gece önce kardeşiyle birlikte evlerini savunurken, kardeşini öldürdüklerini anlattı bana.

"Bahçeyi yarılamaştık, eliyle Bayan Svintio'nun yüzünü gösterdi. Kızıl Veba belirtileri başlamıştı kadında. Bütün kadınlar çığlıklar atarak Bayan Svintio'nun yanından kaçıştılar. Çocuklarının ellerinden tutmuş olan mürebbiyeler de çocuklarla birlikte kaçıştılar. Ama kocası Doktor Svinton karısının yanında kaldı.

"- Siz yolunuza devam edin, dedi bana, çocuklarımla ilgilenin, ben karımın yanında kalacağım, ne zaman öleceğini biliyorum, yine de onu yalnız bırakamam. O son nefesini verdikten sonra, hastalık bana bu-laşmamışsa, ben gelir sizi kimya okulunda bulurum. Kapılar kapanmış olabilir, dönüşümü gözetleyin, beni de içeri alırsınız.

"Doktorun yanından ayrıldım, bizim gruba yetişmek

48

üzere koşarak gittim. O ise karısının son anlarında varlığıyla acısını hafifletmek için orada kaldı.

"Okula son kabul edilenler biz olduk, arkamızdan kapılar kapatıldı. Hepimiz tüfek ve tabancalarla, içeri girmek isteyeceklere engel olmak üzere düzene girdik. Bir saat sonra dönüp gelen Doktor Svinton bile içeri alınmadı. Sığınak biçimindeki bu yerde altmış kişinin barınabileceği hesaplanmış ve buna göre yerler hazırlanmıştı. Ancak buraya herkes ailesi ve yakınlarıyla gelmişti. Sayıları dört yüze ulaşmıştı gelenlerin. Neyse ki lokaller genişti, hepimiz rahatça sığılabildik. Güvenlik içindeydik. Açıklıkta ve tek başına bir yapı olduğundan, kentte çıkan yangınlardan korkmuyorduk.

"Epeyce yiyecek getirmiştik. Bunların dağıtımı için bir komite oluşturduk hemen. Başka konular için de böyle komiteler kurduk. Ben savunma komitesine verildim.

"İlk gün hiçbir hırsız, yağmacı okula yanaşmadı. Ama bunlar öyle çoktular ki. Okulun çevresine çadırlar kurmuşlardı, yaktıkları ateşleri ve çıkan dumanları pencereden görüyorduk. Durmadan içip sarhoş oluyorlardı. Deli gibi bağırıp çağırıyor, açık saçık şarkılar söylüyorlardı. Çökmekte olan dünyanın boğucu havasında içip içip kendilerini kaybediyor, vahşileşiyor, araya birbirlerini öldürüyorlardı. Bu çılgınlıklarında belki de haklıydılar. Yaptıkları, ölüme göre öncelik kazanmaktı. İyi insan da, kötü insan da, güçlü de, zayıf

kişi de, yaşamı seven de, sevmeyen de aynı yolun yolcusu oluyordu.

"Aradan yirmi dört saat geçtikten sonra, hiçbirimize Kızıl Veba'nın bulaşmamış olduğunu memnunlukla gördük, kimsede hastalık belirtisi yoktu, o zaman su ge-

Kızıl Veba

49/4

reksinimimiz için bir kuyu açmaya karar verdik. Evet çocuklar şurada burada kırılmış, çürümüş, parçalanmış borular görüyorsunuz ya, sözünü ettiğim o çağda, kentlerde yaşayan insanlar sularını o borularla alırlardı. Ancak Kızıl Veba salgını sırasında çıkan yangınlarda^su borularının çoğu patlamış, onları besleyen büyük ve geniş su depolan, sarnıçlar kurumuştur. Bu yüzden pkulun büyük bahçesindeki çimento döşemenin bir yerinden delik açtık, orada bir kuyu kazdık. Aramızda çoğu öğrenci olan birçok delikanlı vardı. Onlarla birlikte gece gündüz çalıştık kuyuyu açmak için. Daha sonra zaman ve koşullar, doğru davrandığımızı kanıtladı. Gerçekten kuyumuzun bitmesinden üç saat sonra okuldaki borulardan sular akmaya başlamıştı."

İhtiyar adam torunlarının kendisini ilgiyle dinlediklerini I görünce sevindi, biraz soluk aldı ve öyküsünü şöyle sürdürdü:

– Evet çocuklar, aradan bir yirmi dört saat daha geçti. İçimizden kimsede Kızıl Veba belirtisine rastlanmadı. Artık kurtulduğumuzu sanıyorduk. O zaman hastalığın bulaştıktan kaç gün sonra ortaya çıktığını bilmiyorduk. Yakaladığını kısa sürede öldürdüğüne göre,

bulaşma etkisinin de kısa sürede olacağını düşünüyorduk. Bu yüzden geçirdiğimiz bir iki günde, kimseye bulaşmamış olduğuna inanıyorduk. Ama üçüncü gün bizi acı düş kırıklığına uğrattı.

"İkinci günü izleyen gecede hiç unutmuyorum, saat sekizden on ikiye kadar nöbetçilik yapıyordum. Okulun çatısındaki terasta beklerken görülmemiş, duyulmamış bir şeye tanık oldum. San Fransisko Kenti, altından bir volkan

50

patlamış gibi alevler ve dumanlar fışkırtıyordu havaya. Bu alevler saatler ilerledikçe büyüyor, göz kamaştırıcı bir parlaltıyla yeri göğü aydınlatıyordu. Öyle bir parlaltıydı ki, en küçük baskı harfleri bile okunuyordu bu aydınlıkta.

"Ayrıca Oakland'dan, San Leonardo'dan, Haywards'tan çıkan korlar birleşiyor, kuzeye doğru yürüyor, Richmand burnunda yeni bir ateş halinde kendini gösteriyordu. Dünya bir alevler kefeni içinde yok oluyordu. Bu sırada Pinole burnundaki barut depoları ard arda patlamalarla havaya uçtular. Korkunç bir görüntüydü bu. Gerçi bizim içinde bulunduğumuz kimya okulu sağlam bir yapıydı ama, yine de bu patlamalarla temellerinden sarsıldı. Deprem olmuş gibiydi. Binanın bütün camları kırıldı.

"O zaman ben nöbet yerimi bıraktım, koridorlardan geçtim, odalara girerek durumu herkese anlattım. Korkmuş ve heyecanlanmış kadınları yatıştırdım.

"Bir saat sonra yağmacıların konak yerinde müthiş bir gürültü oldu. Sövgülü, öfkeli, protestolu bağrıışmalara, tabanca sesleri de karışıyordu. Bu patırtının, hastalık

bulaşmamış olanların, hastalanmaya başlayanları aralarından uzaklaştırmak, onları kovmak istemelerinden geldiğini anladık.

"Kovulanlardan birkaç kişi bulunduğumuz okulun kapısına geldiler. Kendilerini içeri almayacağımızı, çekilip gitmelerini bağırarak söyledik. Karşılığında bize sövgüler savurmaya, ateş etmeye başladılar. Bu sırada zemin kat penceresinden bakmakta olan Profesör Merry-VWeather alnından yediği bir kurşunla öldü.

"Biz de karşılık olarak yaylım ateşi açtık, saldırıganlar

51

kaçtılar, içlerinden biri kadın olmak üzere üç kişi yerlerinde kaldı. Üçü de Kızıl Vebalı'ydı. Ölümleri yakın olduğundan, yaşamayı tasa etmiyorlardı. Havayı saran aydınlıkta yüzlerinin kızıllığı iyice belli oluyordu, bize söverek ateş etmeye devam ettiler.

"Tüfeğimle içlerinden birini öldürdüm. Az sonra bir kadın ve bir erkek pencerenin altından benim kurşunlarımla devrildiler, onların can çekişmelerini gördük.

"Durumumuz tehlikeli olmaya başlamıştı.

Patlamalar yüzünden camları kırılan pencerelerden giren Kızıl Veba mikropları kolaylıkla içeriye dağılabilirdi.

Örgütümüzdeki sağlık komitesine gerekli önlemleri almasını söyledik. Canla başla yüklendiler bu işi. Okulumuzun önündeki cesetleri alıp götürmek için iki kişi seçildi. Bu iş onların yaşamlarına malolacak bir özveriydi. Çünkü o işi yaptıktan sonra yeniden okula sokulmayacaklardı.

"Bekar bir profesörle, bir öğrenci gönüllü oldular. Bizimle vedalaştıktan sonra dışarı çıktılar. Onlar da o günün kahramanı olmuşlardı. Dört yüz kişinin yaşaması uğruna yaşamlarını tehlikeye atmaktan çekinmediler. Okulun ka-pasından dışarı çıkınca önce iki cesedin yanında biraz a-yakta durdular, düşünceli gözlerle bize son bir veda işareti yaptılar ve birer ceset sırtlayıp yanmakta olan kente doğru yavaş yavaş uzaklaştılar." İhtiyarın gözleri dolu dolu oldu. Birkaç kez içini çekti yine anlatmaya koyuldu.

– Aldığımız bütün önlemlere karşın yine de tehlikeden kurtulamamıştık. Ertesi sabah Kızıl Veba içimizden ilk kurbanını yakaladı. Profesör Stout ailesinden genç bir hizmetçi kızda hastalık belirtileri görüldü.

Duygulanacak

52

zaman değildi. Aramızdan ayrılmasını söyledik, kapı dışarı ettik onu. Zavallı kız hiç sesini çıkarmadan denileni yaptı. Yavaş adımlarla uzaklaştı. Umutsuzlukla ellerini ovuşturuyor h/çkıra hıçkıra ağlıyordu. Bizse bu kaba davranışımızdan etkilenmemiş değildik, ama ne yapalım? Birçok insanı kurtarmak için bir kişiyi gözden çıkarmak, bir kişiye kıymak gerekiyordu.

"Bu olaydan sonra da tehlikeyi bütün bütün atlatmış değildik. Okulun laboratuvarlarından birinde üç aile birden oturuyordu. O gün öğleden sonra aralarında dört ceset ve hastalığın çeşitli evrelerinde yedi kişi görüldü.

"Bundan sonra bütün binada bir korku hüküm sürmeye başladı. Bu aileleri olduğu yerde bırakarak başka bir odaya geçmeye zorladık. Üç aileye de Kızıl Veba bulaşmıştı.

Aralarında hastalık belirtileri gösterenleri bir tecrit odasına kapatıyorduk. Onlara yanaşmıyor, dokunmuyorduk. Kendiliklerinden tecrit odasına gidiyorlardı. Çünkü herkesin yüreği kalkıyordu.

"Ama Kızıl Veba yayılmasını sürdürüyordu. Bütün tek odalar ölümler ve can çekişenlerle doluydu. Henüz sağlam kalmış olanlar, binanın birinci katından ikinci katına çekiliyorlardı. Ölüm canavarı odaları ve katlan sardıkça sağ kalanlar üçüncü kata göç ettiler.

"Bina kısa sürede ölü kemiklerinin yığıldığı bir mahzene döndü. Ertesi gecedен başlayarak yaşayanlar, silahları, cephaneleri ve yiyecek konserveleriyle okuldan ayrıldık.

"Önce okulun büyük bahçesinde kamp kurduk, kimimiz yiyeceklerin başında nöbet tutarken, kimimiz de kentte araştırma yapıp; at, otomobil, araba ne bulursak

53

bunları kamp yerine getirmek üzere gittik. Amacımız buradan göç etmek ve yanımızda olabildiğince çok yiyecek götürülebilmektir. Sonra işçi gruplarında gördüğümüz örneği uygulayacak, yani silahlarımızla kendimize bir yol akarak kırlara doğru hareket edecektik.

"Ben de öncü birlikleri arasında bulunuyordum. Bu sırada Doktor Hoyle, özel arabasını garajda bıraktığını anımsadı, gidip onu bulmamı söyledi.

"İkişerli sıralar halinde yürüyorduk. Yanımda genç bir öğrenci, Bay Dombey vardı. Doktor Hoyle'in eski evine gitmek üzere kentin içinden bin metrelik bir yeri geçmemiz gerekiyordu. Orası tek tek ve bahçeli evlerden kurulu bir mahalleydi. Ama yangınlar

yüzünden evler yıkıntı haline gelmiş ve ağaç, ot, çiçek kalmamıştı hiçbir yanında.

"Kimi yerde evlerin çoğu yanmış, kimi yerlerde de evler yangından zarar görmemişti.

"Oralarda yağmacılar bir işler çevirmekteydiler. Öğrenci Dombey ve ben, ellerimizde otomatik tabancaları tutarak yürüyorduk. Rastladıklarımızdan bize saldıran olursa yaralayıp, öldürmeye kararlıydık.

"Uzaktan gördüğümüze göre Doktor Hoyle'in evi henüz yangından bir zarar görmüşe benzemiyordu. Ancak biraz yürüyüp evin bahçesine girdiğimizde çevremizi bir duman bulutu sardı.

"Meğerse Doktor Hoyle'in evine'daha önce birisi girmiş, bulduğu viskilerden bol bol içmiş, yükte hafif pahada ağır şeyleri ceplerine doldurmuş. Biz bahçedeyken o da sarhoş bir halde sallanarak kapıdan çıktı. O anda tabancamı üzerine boşaltmayı düşündüm. Ama yapmadım. Vazgeçtiğim için hâlâ pişmanım.

54

"Bacakları titreyen ve kendi kendine söylenmekte o- lan, gözleri kan çanağına dönmüş, belki de yere düştüğünden, yanağı parçalanmış haydut, iğrenç bir a-damdı; düşmüş, aşağılık bir insan örneğiydi.

"Bu iğrenç adam, evde yangın çıkarmıştı. Çevreyi saran duman onun çıkardığı yangından geliyordu, iki yana yalpalayarak, çimenlere basa basa biraz yürüdüktan sonra, bizimle karşılaştı. Bir ağaca dayandı ve yola çıkmak için yol verdi bize. Tam bu anda tabancasını çekerek birdenbire Dombey'e ateş etti. Zavallı delikanlı alnından vurularak oracıkta yere yıkılmış ve ölmüştü. Bu düpedüz keyif için işlenmiş bir cinayetti. Çünkü biz onu

tehdit etmemiş ve ona saldırmamıştık. Ben de otomatik tabancamı ateşleyerek haydutunu öldürdüm, ama iş işten geçmişti. Dombey bir anda sesi çıkmadan ölmüştü. Zavallı neye uğradığını bile anlamamıştı.

"İki cesedi orada bırakıp, tutuşmuş yanmakta olan e-vin arka bahçesine doğru koştum. Garajda Doktor Hoyle'in otomobilini buldum. Deposu benzin doluydu. Hemen atlayıp direksiyona geçtim, yola koyuldum. Yakılıp yıkılmış kentten geçerek sağ kalanların bulunduğu kampa geldim.

"Sağa sola keşfe çıkan arkadaşlar da döndüler. Onlar benden daha az verimli olmuşlardı. Profesör Fairmead, yalnızca bir midilli bulup getirmişti. Ama zavallı hayvan, ahırında bağlı kalmış, kim bilir kaç gündür yem yememek yüzünden sıskalaşmıştı. Şimdi yük taşıyacak durumda değildi. Kimimiz onun bir işe yaramayacağını, bu yüzden bırakmamızı önerdi. Ama ben cılız hayvanın bizimle birlikte gitmesini, ne olur ne olmaz, gerekirse kesip yiyebileceğimizi söyledim.

w

55

"Yola çıktığımızda kırk yedi kişiydik. Aramızda daha çok kadınlar ve çocuklar vardı. Otomobilde önce fakültenin yaşlı dekanına yer verdik. Zaten başımıza geien bu olaylar ihtiyarı iyice yıpratmış, zor yürür hale getirmişti. Onunla birlikte arabaya birkaç küçük çocukla, Prö%sr Fairmead'in çok yaşlı annesini yerleştirdik. Genç bir İngiliz profesörü olan ve ayağından yaralı Vvathbpe'ta direksiyona geçti.

"Ötekiler yaya gidiyor, Profesör Fairmead midilliği yedekte götürüyordu.

"Bir yaz günüydü, havanın açık ve güneşli olması gerekirdi. Ama her yanda çıkmış olan yangın yüzünden kalın duman tabakası gökyüzünü örtüyor, güneş de bu dumanlar arasından sönük bir tekerlek gibi görünüyordu. Birkaç gündür.güneşi böyle görmeye alışmıştık. Ancak burun deliklerimizden, gözlerimizden giren duman bizi çok rahatsız ediyordu.

"Güney doğu yönünde yürüyorduk. Önce kentin ban-liyösündeki küçük yeşillikli tepeleri aştık. Burada sıra sıra şirin konutlar vardı. "Güçlkle ilerliyorduk, özellikle kadınların ve çocukların ayakları geri geri gidiyordu. Evet, çocuklar o zamanlar biz yürümesini hemen hemen bilmezdik, bunu öğrenmiştik. Çünkü o çağda pek çok taşıt aracı bizim buyruğumuzda her yerde bulunurdu. İşte böyle, Kızıl Veba ortaya çıktıktan sonra ben yürümeyi yeniden öğrendim. Kafiledeki insanlar da benim gibiydiler.

"Evet yavaş ilerliyorduk. Kafilenin bağlantısını korumak için ayaklarımızı birbirimize uyduruyorduk. Yağmacılar seyrelmeye başlamıştı. Zaten çoğu da 56

ölmüşlerdi. Ama kalanlar yine de bizim için bir tehlikeydiler.

"Yakınlarından geçtiğimiz güzel konutların kimilerine dokunulmamıştı. Bunlara rastladıkça garajlarda kalmış otolar ve benzin arıyorduk. Boşuna oluyordu tabii. Çünkü yararlı herşey önceden götürülmüştü.

"Bu araştırmalar sırasında Calgan adlı bir genç öldü. Sevimli delikanlı, bir çalılığın arkasında pusu kurmuş yağmacının biri tarafından öldürüldü. Bu ölüm başımızdan geçen acıların sonuncusu oldu. Gerçi az sonra

da serseri bir haydut kafilemize ateş etti, ama çılgınlıktan silahını doğrultmıyor, bize rastgele ateş ediyordu. Bize zararı dokunmadan onu temizledik.

"Banliyönün en güzel yerlerinden biri olan Fruitval'de içimizden birinde veba belirtisi görüldü. Bu kurban da Profesör Fairmead'dı. Hastalığa yakalandığını ayı.t eder etmez bize işaret yaparak otomobildeki annesine rlnjmu duyurmamamızı söyledi. Bizden ayrıldı. Umutsuzlukla yakınımızdaki bir villanın kapısına oturdu. Ben kafilenin en arkastndaydım. Bir el işaretiyle ona veda ettim.

"O gün aramızdan beş kişi daha hastalandı. Yolumuza daha fazla devam etmedik ve akşamüstü Fruitval'in ötesinde kamp kurduk. O gece on kişi daha tutuldu hastalığa. Onlardan uzaklaşmak için birkaç kez kamp yerimizi değiştirdik. Sabahleyin otuz kişi kalmıştık.

"İlk yürüyüş sırasında fakülte dekanının karısında hastalık belirtisi görüldü. Yaya olarak gidiyordu. Mutsuz kocası karısının kafileden uzaklaştığını görünce otomobilden inip onun yanında kalmak istedi. İsteğinde direniyordu. Onu kararından caydırmak için her şeyi yaptık. Sonunda

57

boyun eğmek zorunda kaldık.

"Yolculuğumuzun ikinci gecesinde iyice kırlara gelmiştik. O gün de hastalıktan on bir kişi kaybetmiştik. Gece de üç kişi yakalandı. Böylece kırdaki ilk konak yerimize vardığımızda henüz yaşamakta olanların sayısı on bite inmişti. Öte yandan ayağı yaralı olan Profesör Walthope, annesi ve kız kardeşiyle birlikte otomobili kaçırmış, yiyeceklerimizin de hemen hemen hepsini alıp götürmüştü.

"İlk konak yerimize vardığımızda, yol kıyısında dinlenirken son uçağın üstümüzden uçup gittiğini gördüm. Kırlardaki dumanın yoğunluğu daha azdı. Uçak üzerimizden iki yüz metre yüksekteydi, sağa sola dönüşler yapıyor, bomboş görünüyordu. Neden böyle normal olmayan hareketler yapıyordu o uçak. Bir arıza mı olmuştu motorunda? Bunları bilmiyorum, ama bir dakika sonra uçak yere yöneldi. Sonra birden benzin deposu alev aldı ve patlama oldu. Uçak külçe gibi yere çakıldı.

"O günden sonra bir daha hiç uçak görmedim. Çok yıllar gözlerim umutla uçak aradı. Eski uygarlıktan dünyada hâlâ bir parçanın kaldığını, orada insanların yaşamakta olduğunu hayal ediyordum. Ne yazık ki boşunaydı bu umutlar. Kaliforniya'da başımıza gelenler, dünyadaki bütün insanların da başına gelmişti.

"Ertesi gün Niles'e ulaştığımızda yalnızca üç kişi kalmıştık. O günkü yürüyüş sırasında Profesör Valthope'u ve onun otomobilini gördük. Parçalanmıştı ve yere serili battaniyenin üstünde Valthope, annesi ve kızkardeşi ölü olarak yatıyorlardı.

"O gece sıkıntılı bir uyku uyudum. Üzerimde büyük bir ağırlık vardı. Bu zorunlu yürüyüşler beni çok hırpalamış,

58

çok yormuştu. Uyandığında yapayalnız olduğumu gördüm, iki arkadaşım da ölmüştü hastalıktan. Kimya okuluna birlikte sığındığımız dört yüz kişini büyük kısmı orada ölmüştü, yola kırk yedi kişi çıkmıştık. Kırk altısı yolda hastalanıp ölmüştü. Şimdi yaşamını sürdüren ben ve midilliydi."

İhtiyar adam bu olaya hâlâ şaşırıldığını gösterir birtakım hareketler yaptı elleri ve dudaklarıyla. Sonra anlatmaya koyuldu yeniden:

– Evet dünyada bir ben kalmıştım. Niçin ve nasıl olup da yaşayabilmişim? Bunu açıklamaya kalkacak değildim. O uğursuz hastalık bana bulaşmamıştı işte o kadar. Böylece ben milyonda bir kişiye rastlayacak bir şansa sahip olmuşum. Hatta birkaç milyonda bir kişiye diyebilirim. Çünkü daha sonra öğrendiğime göre benim gibi birkaç milyonda bir kişi hastalığa yakalanmamış ve yaşamını sürdürmüştü.

"İki gün bütün cesetlerden uzakta bir çardakta yaşadım. Bu dinlenme benim için de, midilli için de yeniden güç kazanmak bakımından yararlı oldu. Ancak her an ölüm korkusu ve tasası içindeydim.

"Üçüncü gün hastalığa karşı bağışıklık kazandığımı i-nanmaya başladım. Kalan yiyecek konservelerini midilliye yükleyerek, üzgün olarak yürüyüşe başladım. Hiçbir canlı insana rastlamadım. Yolumun üzerinde, iki yana serilmiş ölümlerden başka bir şey yoktu.

"Doğal yiyecekler yok değildi. O çağda toprak bugünküne hiç benzemezdi. Gereksiz ağaç ve çalılardan arınmış ve ekiip biçilir duruma getirilmişti. Çevremde milyonlarca canlıyı besleyecek kadar yiyecek vardı. Ne var ki

59

bu olgunlaşmış meyveler, yokolup gidiyordu. İstedğim kadar meyve ve sebze topluyordum bahçelerden. Terk edilmiş çiftliklerde taze yumurtalar buluyor, tavuklar, piliçler yakalıyordum. Kimi zaman da depolarda bulduğu^ yiyecek konservelerinden yararlanıyordum.

"Ne gariptir, evcil hayvanlarda bir gariplik^olmuş, yeniden yabanileşip, birbirlerini parçalar olmuşlardı. Önce tavukları, ördekleri yok ettiler. Domuz, kedi ve köpekler yaşama şaşılacak denli uyum sağladılar. Köpekler pek çoktu ve kısa zamanda bela oldular. Cesetleri parçalıyor, gece gündüz havlıyor ve uluyorlardı.

"ilk günlerde köpekler tek tek yaşıyor ve birbirlerine saldırmıyorlardı. Bir süre geçince bir araya toplandılar ve sürüler halinde sağa sola koşuşmaya başladılar. Köpek doğal olarak evcildir, insancıldır. Ancak insan kalmadığından yeniden soyuna dönmüştür.

"Dünyanın son günlerinden önce pek çok köpek türü bulunuyordu: yatık tüylüler, uzun tüylüler, finolar, aslan gibi güçlü iri köpekler. Küçükler, kısa sürede irileri tarafından yok edildiler. Çok iriler de vahşi yaşama pek uyamadılar. Sonunda orta irilikteki köpekler yaşamını sürdürebildi. Bunlar kırlarda dolaşan kurt köpekleridir, bildiğiniz gibi."

Hou Hou, öykünün burasında ihtiyarın sözünü keserek:

– Peki dede, ya kediler? Onlar neden sürüler halinde sağa sola koşuşmadılar? dedi.

– Kediler toplumsal hayvanlar değildir, anımsıyorum. Önceleri XIX. yüzyılda yaşamış bir yazarın kitabında okumuştum. Kedi tek başına yaşayan bir hayvandır, uy-

60

garlıklar boyunca insan onu evcilleştirinceye kadar kedi yalnız başına yaşarmış. İşte o uygarlık ortadan kalkınca bu hayvan da kendiliğinden özgürlüğünü kazanmış ve yeniden yalnız başına yaşar olmuştur.

"Bu arada atlar da yeniden yabanıl oldular, insanların bir zamanlar terbiye ettiği bütün at cinsleri soysuzlaştı, sizin de tanıdığınız, 'mustang'(*) dediğimiz bir at cinsi ortaya çıktı. Yine inekler, koyunlar, evcil kuşlardan güvercinler de soysuzlaştılar. Tavuklar, piliçlerse eskiden kümeslerde yaşayanlara hiç benzemiyorlardı artık.

"Neyse sözün ucunu kaçırmayayım, ıssız bir dünyada yürüyüp duruyordum. Zaman geçtikçe yok olan insanları düşünüp iç çekiyordum. Üzüntüm giderek artıyordu. Kimseye rastlamadığımdan, yalnızlığımın verdiği acı, gün geçtikçe içime çöküyordu. Önce Livermore vadisini geçtim. Sonra bu vadiyi' ayıran dağları aştım. Evet çocuklar siz bu vadiyi hiç görmediniz, çok geniş ve şirin bir vadidir. Bugün orada sürüler halinde yaban atları yaşamaktadır.

"Aşağı yukarı otuz yıl kadar önce ben o vadiye gitmişim, şimdi oranın görüntüsü size anlattığım gibidir. Evet evlatlarım, çevredeki vadilere gittiğinizde yabanıl atlar görüyorsunuz. Ancak bunlar, San Joachim vadisindeki büyük sürülerle kıyaslanacak gibi değildirler. Şunu da ekleyeyim, inekler yabanileştikten sonra daha alçaktaki ılıman vadilere yerleştiler. Böylece kendilerini soğuktan koruma olanağı buldular.

"Yürüyüşüm sırasında, büyük kentlerden uzaklaştıkça,

(*) Mustang: Kısa boylu bir cins vahşi at. Özellikle Texas'ta, Meksika'da, Kaliforniya'da yaşamaktadır, (ç.n.)

61

yağma edilmemiş, soyulmamış köy ve küçük kentler buluyordum. Yağmacılar, kundakçılar

buralara kadar uzan-mamışlardı. Ama ne yazık buralarda da sağ kalmış kimse yoktu. Hepsinde Kızıl Veba'dan ölmüş insanlar vardı.

Cesetleri görünce oralardan uzaklaşıyor, çevrelerinden dolaşarak gidiyordum.

"Lathrop yakınında iki köpeğe rastladım. Evcildiler. Yalnızlığımı gidermek için onları yanıma aldım'. Zaten onlar da başıboş kalmanın sıkıntısı içindeydiler. İnsana içten bağlılıkları yüzünden kendiliklerinden gelmişlerdi yanıma. Sonraları yıllarca yanımdan ayrılmadılar. İçgüdüleri sizin köpeklerinizinki gibiydi. Ama altmış yıldır bunlar, geçmişteki eğitimlerini yitirdiler, şimdi evcilleşmiş kurtlara benziyorlar."

İhtiyarın bu açıklamasından sonra, Yarık Dudaklı ayağa kalktı, çobanlığını yaptığı keçi sürüsüne bir kötülük olup olmadığına göz attı. Sonra güneşin ufka doğru yaklaşmakta olduğunu görerek, ihtiyarın sözü uzatmadan bitirmesini istedi. Edvin de dedesinin öyküsünü daha çabuk anlatmasını istedi.

-, Zaten daha fazla anlatacak bir şey yok.

İki köpeğim ve yük taşıyıcı olarak kullandığım midilliyle yola koyulduk. San Joachim vadisini geçtim. Bu arada bir de at bulmuş, yanıma almıştım. Onu da binek atı olarak kullanıyordum. Sierra dağlarından Yosemite vadisine ulaştım.

"Oradaki Büyük Otel'de birçok yiyecek, konserve buldum. Çevredeki otlakta av hayvanı da boldu, ırmakta alabalıklar doluydu.

"Üç yıl tek başıma yaşadım bu yerde. Düşünün bir kez çocuklarım, uygarlık içinde doğup büyümüş, yetişmiş bir

62

insanın dünyada tek başına kalması ne kadar hazin bir şeydir! Bu ilkel koşullarda üzgün

olarak yaşadım. Uygarlığın bütün güzelliklerinden yoksun kalmıştım. Sonra da öyle bir an geldi ki, yalnızlığa dayanamayacağımı anladım. Çıldıracağımı sanıyordum. Kendimi köpek gibi top-lumcul bir hayvan olarak görüyordum. Kendi soyumdan olan yaratıklardan ayrı yaşayamayacaktım. "İşte bu düşüncelerle atıma atladım ve yanıma iki köpeğimle, midilliyi alarak yine yola düştüm.

"San Joachim vadisini yine geçtim, dağlık yerlerden yine ayrıldım. Livermora vadisine indim.

"Üç yılda her şey öyle şaşırtıcı bir biçimde değişmişti ki... Ülke neredeyse tanınmaz hale gelmişti. Ekili bicili yerleri yabani otlar bürümüş, çiftçinin çalışarak elde ettiği ürünler yok olmuştu.

"İnsan gücünün yetiştirdiği nefis meyvelerin, besleyici ve lezzetli sebzelerin yerini, yabani otlar ve dikenli küçük ağaçlar almıştı. Oysa insanoğlu bu yabani bitkilerle uzun uzun savaşmıştı eskiden. Şimdi insan eli çekilince yeniden ortalığı kaplamışlardı.

"Yolculuğum sürerken çayır kurtlarına da rastladım. Bunlar kurtla tilki arasında bir tür hayvandı. Çok üremişlerdi. Ayrıca bildiğimiz kurtlara da rastladım. İkişer üçer, dağlardan, eskiden kovuldukları topraklara iniyorlardı.

"Epey yol aldıktan sonra eskiden Oakland adını taşıyan kente yakın Temescal gölünde, yaşamakta olan insanlar buldum.

"Ah o anda duyduğum heyecanı size nasıl anlatayım? Atımın sırtında giderken birdenbire gölün uzaklarında, bir

tepede ateş yandığını gördüm. Aklım başımdan gitti. Kalbim duracak gibi oldu. Biraz yaklaşıncaya bir bebek ağlayışı duydum. Kamp yerindeki köpeklerin havlayışına benim köpeklerim karşılık verdiler. Uzun zaman Kızıl Veba'dan kurtulup yaşayan tek varlık olduğumu sanmıştım. Şjjıdi ilk kez yakılan bir ateş dumanı görüyor, bebek ağlay.fşı duyuyordum.

"Az sonra, elli metre yakınımda, göl kıyısında bir adam ilişti gözüme. Hasta ya da zayıf değildi. Sağlıklı ve gülbüz bir adamdı. Göl kıyısında bir kayanın üstüne oturmuş balık tutuyordu.

"Atımı durdurdum. Adama seslendim. Başını çevirip baktı bana. Yanıt vermedi. 'Günaydın' anlamında ona elimi salladım. Bu işaretime de karşılık vermedi. O zaman ellerimle yüzümü kapadım. Ellerimi gözlerimin üstünden kaldırmaya cesaret edemiyordum. Sanki sancı içindeydim. Gözlerimi açarsam adam ortadan yok olacaktı. O görüntü beni öyle etkilemişti ki, onu yitirmekten korkuyordum. Gözlerim kapalı kaldığı sürece o adam düşümde varlığını sürdürecekti.

"Böylece bir süre kıpırtısız kaldım. Köpeklerin hırıldayışıyla adamın sesini duydum. Bana bir şeyler söylüyordu. Bana ne diyordu biliyor musunuz? Bilmezsiniz tabii. Söyleyeyim:

"- Hangi cehennemden dibinden geliyorsun? diyordu.

"İşte çocuklar Temescal gölünün kıyısında, 'Hoş geldiniz' yerine duyduğum sözler bunlar oldu. Bundan elli beş yıl önce rastladığım ilk insandan duyduğum bu sözü hâlâ unutamıyorum. Bu kaba söz bile bana o zaman çok tatlı gelmişti. Gözlerimi hemen açtım.

"Karşımda uzun boylu, iri yarı, karamsar bakışlı, iri çeneli ve çıkık alınlı bir adam gördüm. Atımdan indim. Gözlerimden yaşlar boşanarak adamın ellerine sarıldım. Onu kucaklamak istiyordum.

"Adam kendisine gösterdiğim bu yakınlığa karşılık kılını kıpırdatmadı. Kuşkulu gözlerle baktı yalnızca. Sonra çekip gitti. Yine ellerine sarıldım, heyecandan hıçkıra hıçkıra ağlıyordum."

Bunları anlatırken hâlâ gözlerinden yaşlar boşanıyordu ihtiyar adamın. Çocuklarsa kendisine sırtarak bakıyorlardı. Yine anlatmaya koyuldu:

– Evet çocuklar, o adamı kucaklamak, onu yanaklarından öpmek istiyordum. Fakat o beni istemiyordu. Tam bir kaba adamdı bu. Sevimsizdi de. Adı, dur bakayım adı neydi? Onun gerçek adını anımsayamıyorum şimdi. 'Ateşçi' diyorlardı galiba. Eski mesleği ateşçilikmiş, bu yüzden ona ateşçi diyorlardı. Kurduğu oymağa da 'Ateşçiler Oymağı' denmişti.

"Bu sevimsiz adam kötü huyluydu. Dürüst değildi. Kızın Veba ona nasıl bulaşmamıştı bir türlü anlayamadım. İnsan onu görünce 'evrende adalet yoktur' diyesi geliyordu. Şimdi eskiden yaptığı yolsuzlukları, dolandırıcılıkları, hırsızlıkları anlatmaktan başka yaptığı bir iş yoktu. Yine de Kızıl Veba felaketi milyonlarca ve milyonlarca iyi insanı yok etmiş, bu kötü adamı korumuştur.

"Onu izledim ve konakladıkları yere gittim. Orada karısıyla tanıştım.

"Ateşçinin karısıyla tanışırken çok şaşırımdım, acı duygular uyandı içimde! Ben bu kadını

tanıyordum. Bankacı John Van VVarden'in
karısı Vesta Van"1/Varden'di. Şimdi
Kızıl Veba
65/5

paçavralara bürünmüş, ağır işler yapmaktan
yüzü değişmiş elleri nasırlaşmış,
biçimsizleşmişti. Konakladıkları yerde,
ateşin üstünde akşam yemeği pişirmekteydi.
İşte Bayan Vesta Van VVarden önceleri varlık
içindeyken, dünyanın en zengin adamlarından
birinin karışırken, bu durumlara girmişti!
"Babaâi Philip Saxon ölümüne kadar
sanayicilerin başkanlığını yapmıştı. Bir oğlu
olsaydı hiç kuşkusuz yerine geçecekti. Oysa
bir tek kız, olmuştu, o da gördüğüm Ves-
ta'ydı. Eski uygarlığımızın övünç duyduğu
güzel ve kültürlü bir kızdı. Olağanüstü
zengin olan John Van VVarden, bu kızla
evlendikten sonra kayınbabasının görev ve
adına sahip olmuştu. Ayrıca, Uluslararası
Halkları Denetim Orgütü'nün Başkanı olmuş
birkaç yıl dünyayı yönetmişti. Vesta
gerçekten kocasını sevmiş miydi? Kocasını için
ozanların şiirlerindeki tutkuyu duymuş muydu
ona? Doğrusu bundan kuşkuluydu. Evlenmeleri
politik nedenlere dayanıyordu. Eski toplumda
bu gibi birleşrrefeler olağandı.

"İşte o kadın şimdi, eski ve islenmiş kaptan
balık yahnisi pişiriyordu! Yanmakta olan
ateşten çıkan rüzgarın savurduğu duman onun
güzel gözlerini kan çanağına çevirmişti!
"Bu kadının öyküsü hazindi, üzücüydü. Ateşçi
gibi, benim gibi Kızıl Veba'dan
kurtulanlardandı. San Fransisko koyuna bakan
bir tepede Bay Van VVarden yazlık bir villa
yaptırmıştı. Dört yanı geniş bir parkla
çevriliydi. Kızıl Veba ortaya çıkınca Bay Van
VVarden kızını bu villaya yollamıştı. Silahlı

nöbetçiler konutu koruyor, kim olursa olsun içeri sokmuyorlardı. Daha önce de konutun içi ilaçlanmıştı.

"Yine de Kızıl Veba oraya girmiş ve nöbetçileri, hiz-

66

metçileri, kahyaları, kahya kadınları öldürmüştü. Sonunda Bayan Vesta, villasında tek başına kalmıştı.

"Ateşçi, bu ailenin eski uşaklarından biriydi. Birkaç uşakla birlikte kaçabilmişti. İki ay kadar kırlarda dolaşmış, sonra bu villaya gelmiş ve genç kadını orada yalnız bulmuştu. O sırada Bayan Vesta, parktaki küçük bir pavyona yerleşmişti.

"Bu kaba saba adamı görünce korkuya kapılan genç kadın, önce kaçıp ağaçların arkasına saklanır, iş, sonra gece gündüz yürüyerek uzaklara gitmiş, bu yolculukta narin ayakları şişmiş, çalılardan elleri kanlar içinde kalmıştı. Ancak, ateşçi de onun peşine takılmıştı. Ve bir gün şafak sökerken ona yetişmişti.

"Kadını dövmeye başlamıştı hemen.

Anlıyorsunuz değil mi çocuklar? O kaba adam koca elleriyle bu ince yapılı kadını dövüyormuş. Kadının artık kendisine boyun eğmesini istiyormuş. Kölesi olmasını buyuruyormuş. Yemek pişirmek için gereken çalı çırpıyı toplamak zorundaymış kadıncağız. Ayrıca en bayağı ve aşağılık işleri de Vesta yapıyormuş. Oysa bu kızcağız yetişirken elini hiç bir ev işine sürmemişti. Şimdiyse hizmetçilik yapmaktaydı. Sahibi olan kaba adamsa hiç bir iş yapmadan gün boyu dinleniyor, kölesine buyruklar veriyor, işleri denetliyordu. Ara sıra gölde balık

tutuyor, kimi zaman çevrede avlanıyordu."

Yarık Dudaklı, ihtiyarı onayladı, Ateşçi'nin öyle bir a-dam olduğunu söyledi.

– Evet doğru, Ateşçi tıpatıp böyledir, onu ölmeden önce tanımıştım. Anormal bir adamdı o. Kendi kendine yürüyen birtakım mekanik oyuncaklar yapar, böylece

67

eğlenir, oyalanırdı. Benim babam bu Ateşçi'nin kızıyla evlenmişti, ikisini de döverdi. Ben küçüktüm, beni de döverdi. Herkesin kendisine boyun eğmesini isteyen alçak herifin biriydi. Ölmek üzereyken bir ara yanına vak-laşmıştım. Yanındaki sopayı alıp bana vurmak istedi, kaçmasaydım bayımı yaracaktı.

Yarık Dudaklı a;r,.11 uğuşturdu. İhtiyar adam kendi kendine bir şeyler mırıldı." "11. Kim bilir, belki de Bayan Vesta Van VVarden'den söz ediyordu. Sonra öyküsünü şöyle sürdürdü:

– Evet çocuklar, siz benim karşılaştığım o durumun Korkunçluğunu, ağırlığını kolay kolay sezemezsiniz. O Ateşçi düne kadar, uşak denilen sınıftandı. Evet bir uşaktı. Yani, yaşantısını boyun eğmekle, başını sallamakla ve bugün köle yaptığı kadının önünde yerlere eğilmekle geçirirdi. Bayan Vesta, doğuşu ve yaptığı evlenme yüzünden bir kraliçe sayılırdı. Pembe beyaz elinin avu-cunda milyonlarca insanın yazgısını tutardı. Sosyal düzey bakımından Ateşçi'ye benzer öteki uşağa buyururdu. Kızıl Veba'dan önce böyle bir adamla senli benli olmak onun için utanç verici bir davranıştı. İşte çocuklar Bayan Vesta zamanında böyle bir kadındı.

"Evet çocuklarım Bayan Vesta Van VVarden'in toplumsal düzeyini gözlerinizin önünde daha

iyi canlandırmak için size başka bir anımı anlatacağım. Büyük sanayicilerden başka birinin karısı olan Bayan Goidvvyn bir gün uçağına binerken şemsiyesini yere düşürmüştü. Erkek uşaklarından biri bunu alarak doğrudan doğruya Bayan Goldvvyn'e vermek gibi yanlış bir davranışta bulundu. Uşağın bu davranışını kadın hoş görmedi. Cüzamlı bir a-

68

amdan kaçır gibi geri çekildi. Her zaman yanında bulundurduğu sekreterine işaret yaparak şemsiyenin onun tarafından alınıp kendisine verilmesini bildirdi. Çünkü uşak haddini bilmemiş ve düşen şemsiyeyi doğrudan doğruya kendisi vermeye kalkmak küstahlılığında bulunmuştu. Bayan Goldvvyn uşağın bu davranışına öyle öfkelenmişti ki hemen onun işine son verdi. İşte çocuklar, Bayan Vesta Van VVarden de bu cinsten bir kadındı. Şimdi hizmetçiliğe razı olması için Ateşçi onu dövüp duruyordu.

"Evet şimdi anımsadım. 'Ateşçi' lakabını taşıyan bu a-damın adı 'Bill'di... Acımasızdı, hiçbir öğrenim yapmamıştı,, kadına saygı gösterme inceliğinden yoksundu. Ne yazık ki, Vesta gibi, kadınların en saygıdeğerinden birine sahip olmuştu! Evet evlatlarım sizler de ilkel durumda yaşamakta olduğunuz için bu gibi incelikleri bilmezsiniz. Vesta'nın böyle bir adama hizmetçilik yapmasına 'rezalet'ten başka bir ad verilemez!..

"Böyle bir kadına ben neden daha önce rastlamamıştım? Bu kadın neden bana düşmemişti? Ben o-nunla pek güzel uyuşabilirdim!.. Ben iyi bir öğrenim yapmış, kültürlü bir adamdım, büyük bir üniversitenin profesörlerinden biriydim, saygınlığım vardı

bu yüzden. Evet çocuklar, demek oluyor ki bu dünyada adalet denen şey yoktu.

"Vesta, yüce bir onura eriştiği zamanlarda benden üstündü, hatta benim varlığımdan bile habersizdi. Fakat Kızıl Veba'dan sonra ben ona layık, hatta onun için biçilmiş kaftan olabilirdim. Ama böyle olacağı yerde bakınız şimdi ne kadar aşağılık bir yere düşmüştü! Evet çocuklar, bu kadın beni sevebilirdi, beni severdi, buna e-

69

minim...

"Korkunç afet bizi birleştirdi, benim onu daha yakından tanımama, onunla konuşmama, güzel gözlerine bakarak ona sorular sormama, onun elini elime almama, onu sevmeme ve onun da benim için ince duygulara sahip olduğunu anlamama olanak verdi. Beni Ateşçi'ye^{eğ} tutuyordu, bu besbelliydi. Milyonlarca insanı yok eden Kızıl Veba bu kaba saba adamı neden ortadan kaldırmamıştı.

"Bir gün öğleden sonra Ateşçi ava gitmişti. Vesta ile yalnız kalmıştım. Konuşmamız sırasında bana Ateşçi'yi öldürmemi yalvararak söyledi. Gözyaşlarıyla diledi bunu benden. Ama bu adamın çok güçlü kuvvetli olduğunu bildiğimden, korkunç sonucu gözlerimin önüne getirebildiğimden, buna yeltenmedim. Daha doğrusu böyle bir girişimi çok tehlikeli bulmuştum. Aradan bir kaç gün geçtikten sonra Ateşçi'ye bir öneride bulundum: kendisine atımı, midilliyi ve köpeklerimi verecektim, buna karşılık Vesta'yı bırakmasını söyledim. Ateşçi güldü, benimle alay etti ve ağır sözlerle önerimi reddetti.

"Kendisinin eskiden uşak olduğunu, benim gibi adamların ve Vesta gibi kadınların ayaklarınının çamuru sayıldığını, ama şimdi

çarkın tersine döndüğünü söyledi. Şimdi o dünyanın en güzel kadınlarından birine sahipti. O-nun yemeğini o kadın hazırlıyordu, kendisinden olan çocuklarına o kadın bakıyordu.

"- Arkadaş, dedi. Vesta bugün benim kadimindir, buna da layık, bana da yakışan bir kadındır, geçmiş zaman geri gelmez, boşuna geri getirmeye uğraşma.

Ateşçi'nin yanıtı bu oldu. Ama onun kullandığı sözcükler bu değildi. Kaba, hoyrat, aşağılık bir adam ol-

70

duğundan, ağza alınmayacak sözcüklerle konuşurdu. Bu konuşması sırasında, bir ara karısına kötü gözle baktığımı sezerse beni boğacağını ve Vesta'yı da bayıltıncaya kadar dövüp yere sereceğini sözlerine ekledi. Bu durum ve koşullarda ben ne yapabilirdim? Doğrusu ya korkuyordum, çünkü oymağın başkanıydı ve güçlü bir adamdı ve gücü benden çok fazlaydı.

"Ateşçi'nin konak yerine geldiğim ilk akşamdan başlayarak Vesta'yla uzun uzun konuşmuştuk. Kızıl Ve-ba'dan önceki dönemden söz ettik. Birbirimize çeşitli kitapları, şairleri anlattık. Ateşçi yüzünü buruşturarak bizi dinliyor, bizimle alay ediyordu. Durmadan sırıtıyordu. Bilmediği, anlamadığı konular onu kızdırıyor, onun canını sıkıyordu.

"Sonunda bir ara sözümü keserek:

"- Profesör Smith, dedi, size eski büyük sanayicilerden Van VVarden'in karısı Vesta Van VVarden'i tanıtayım, bu kibirli ve güzel kadın şimdi benim kölemdir. Bak şimdi senin gözünün önünde benim çizmelerimi çekecek.

Karı kalk, seni hizmetçiliğe nasıl alıştırdığımı şu Bay Smith'e göster! "Ateşçi hem buyuruyor hem de yumruğunu sallıyordu Vesta'ya. Yani bu işi yapmazsan dayağa hazır ol, demek istiyordu. Ben bu kaba adamın davranışından korktum. Kadının durumuna tanık olmamak için oradan kalktım. Fakat bu hain adam gülmeye başladı, oradan uzaklaşmamam için beni tehdit etti. O sahneyi görmemi buyurdu.

"Ben de yine konak yerindeki ateşin yanında oturmak zorunda kaldım. Zavallı Vesta Van VVarden eğildi ve bu

71

kaba adamın çizmelerini çekti!

"Ah evlatlarım siz bu anlattıklararımdan her halde birşey anlamadınız, çünkü uygarlık çağını görmediniz, ilkel bir yaşam sürüyorsunuz. Geçmiş hakkında bilginiz yok...

"O olayı anlatayım. Ateşçi kadına bakarken etelerini sıkıyordu. Kadın kendine yakışmayan bu işi yaparken o-lanca gücünü harcıyordu.

"- Profesör Smith, bu kadın boynunda yularla gezdirilmeye alıştıırılmıştır. Kimi zaman inatçılık eder. Ama güçlü bir yumruk ya da şiddetli bir tokat onu hemen yola getirir. O zaman kuzu gibi olur.

"Neysel uzatmayalım çocuklar, daha sonra şöyle devam etti Ateşçi sözlerine:

"- Profesör, şimdi dünyada her şey yeniden başlayacak. Çoğalmak, üremek, dünyayı insanlarla doldurmak işi bize düşüyor. Senin karın yok, ben de Vesta'yı sana ödünç vermek niyetinde değilim. Burası dünya, cennet değil ki. Ama ben kötü adam değilim, şimdi iyi dinle beni profesör!

"Bana son doğan, hemen hemen bir yaşında bir çocuğunu parmağıyla gösterdi.

"- Bu bir kız çocuktur, onu sana eş olarak veriyorum. Büyümesini beklemen gerek yalnız, güzel düşünce değil mi? Şimdi burada hepimiz eşitiz, eğer bir hiyerarşi söz konusu olursa en büyük ben sayılırım. Ama yanına varılmaz, geçimsiz, huysuz bir adam da değilim ha! Bak Profesör Smith sana onur veriyorum, kızımı yani, Vesta Van War-den'in kızını seninle nişanlamış olmak onurunu veriyorum sana... Ne yazık, Van Warden tanık olarak burada bulunmuyor! dedi.

72

"Üzüntü ve sıkıntı içinde Ateşçi'nin konakladığı yerde bir ay kadar kaldım. Bu kaba adam varlığıma kızılıyordu, ama Vesta'yı etkileyeceğimi sanıp onu benden kıskanıyordu. Beni başından savmak, benden kurtulmak istediği çok açıktı.

"Bir gün baklayı ağzından çıkardı ve geçen yıl Contra Costa tepelerinde bir ateş yakıldığını gördüğünü anlattı. O tepelerden sık sık dumanlar çıkıyormuş.

"Yüreğim hopladı. Bu açıklaması, o tepelerde yaşamakta olan başka insanların varlığı anlamına geliyordu. Bir aydır bu paha biçilmez değerli haberi benden saklamıştı. Benim çekip gitmemi istediğinden şimdi söylemek gereğini duymuştu. Köpeklerimi, atlarımı alarak, o gün hemen yola koyuldum. Contra Costa tepeleri yönünde yolculuğumu sürdürdüm.

"O tepelere vardığımda ne ateş, ne de duman görmedim. Tepelerin eteklerine indiğim zaman Costa limanında çelikten yapılmış küçük bir tekne ilişti gözüme. Kıyıdaki bir kazığa halatla bağlanmıştı. Hayvanlarımla birlikte bindim bu tekneye. Kıyıda bulmuş olduğum büyücek bir bez parçasını yelken yerine

kullandım. O sırada güneyden esen bir rüzgar bizi Valljo harabelerine kadar getirdi.

"Orada kentin kenar semtinde yeni terk edilmiş olduğu anlaşılan bir konaklama yerinin izlerine rastladım. Kızıl Ve-ba'dan kurtulmuş bazı insanların San Fransisco koyuna kadar geldiklerini ve oraları bıraktıklarını anladım.

"Daha sonra öğrendiğime göre bunlar da Santa Rosa oymağını kuranlardı. Bir demiryolu hattını kapsayan ve tuzlalardan geçen dar bir yoldan onların izlerinden yürüyerek

73

Sonoma vadisine geldim. (*)

"Sonunda Santa Rosa oymağının yerini buldum. Burası eskiden Glen Ellen'in tuğla fabrikasıydı. Oymakta on sekiz kişi vardı. İkiisi ihtiyardı. Birisi eski Bankacı Jones, ötekisi de eski tefecilerden Harrisson'du. Harrison, Na-pa'daki Akıl Hastaları Yurdu müdiresine rastlamış ve uu kadınla evlenmişti. Bu kadın Napa Kenti'nin sınırlan içinde yaşamakta olan tek kadındı.

"Aşirette iki ihtiyardan başka üç delikanlı vardı. Bunlar Cardiff ve Hole adlı iki eski çiftlik sahibi ve Wainvright adlı gündelikçi bir işçiydi.

"Kızıl Veba'dan kurtulmuş olan bu üç genç başıboş dolaştıkları sırada kendilerine birer kadın bulmuşlardı. Cahil bir çiftçi olan Hole, Kaliforniya'nın en güzel kadınlarından biri olan Bayan İsadora'ya rastlamış ve onu kendisine eş olarak almıştı. Bu kadın aynı zamanda dünyaca tanınmış ünlü bir şarkıcıydı.

"Kızıl Veba konserlere çıktığı bir sırada, San Fran-sisco'dayken ortaya çıkmıştı. Kendisiyle görüştüğümde bana başından geçenleri uzun uzun anlattı ve kendisini

Hole'un kurtardığını söyledi. Ve Hole'un karısı olmuştu böylece. Hole cahildi, ama iyi ve namuslu bir adamdı. Bayan İsadora, Ateşçi'nin karısı Vesta'dan çok daha mutluydu.

"Cardiffle Wainwright adlı delikanlıların eşleriye halktan gelme kızlardı. Sağlam yapılı, sağlıklı, ev ve el işlerine (*) Sonoma vadisi, San Francisco koyunun kuzeyindedir. Jack London burada geniş topraklar üzerinde bir ev yaptırmış ve bu evde kırk yaşındayken 1916'da ölmüştür. Santa Rosa da Sonoma'nın kuzeybatısındaki bir kentin adıdır, (ç.n.)

74

alışkın kızlardı. Kızıl Veba felaketinden sonraki yaşama elverişli tiplerdi.

"Bunlardan başka, bu oymakta Napa'daki Akıl Hastaları Yurdu'ndan kaçmış geri zekalı iki erkek ve oymağın kuruluşundan sonra doğmuş altı küçük çocuk, bir de Bert-ha adında kadın vardı.

"Bertha iyi huylu, iyi yürekli bir kadındı, ben onu kendime eş olarak hoşnutluk ve mutlulukla seçtim. İşte bu kadın Edwin'le, Hou Hou'nun babaannesi, Yarık Du-daklı'nın da anneannesidir. Çünkü Yarık Dudaklı, senin baban Vesta Van Varden'in Ateşçi'den olma büyük oğludur; sonra benim büyük kızım Vera ile ikinci kez evlenmişti.

"İşte çocuklar, ben böylece Santa Rosa oymağının on dokuzuncu kişisi oldum. Benden sonra oymağın nüfusu arttı. İki kişi daha katılmıştı. Bunlardan birisi Magerson'dur. Bu adam büyük sanayiciler soyundandır. Size daha önce ondan söz etmiştim. Kızıl Veba başlayınca özel uçağıyla kaçmış, kırlarda bir yere inmiş, sekiz yıl Kolombiya bölgesinde

tek başına dolaşmış ve sonra güneye inerek bize katılmıştı.

"İkincisi Johnson adlı biriydi. O da Utah oymağını kurmuştur. Buradan çok uzakta bulunan Utah Eyaleti'nden gelmedir. Kızıl Veba Kaliforniya'ya yedi yıl sonra ulaşmıştır.

"Johnson'un bize anlattığına göre Kızıl Veba'dan sonra bütün Utah Eyaleti'nde yalnızca üç kişi yaşamını sürdürebilmiştir. Üçü de erkektir. Uzun süre avlanarak birlikte yaşamıştır bu üç erkek. Daha sonra yalnızlıktan bıkararak ve insanoğlunun üremesi gerektiğini düşünerek batıya yönelmiştir. Bu yolculuğu, Kaliforniya'da yaşayan
75

I kadınlar bulmak umuduyla yapmışlar.

"Büyük çölde yaptıkları bu yolculukta yalnızca Johnson sağ kalmış, öteki iki arkadaş ölmüşlerdi. Johnson bize

katıldığı zaman kırk altı yaşındaydı. Hole ve Isadora'nın
1 üçüncü kızıyla evlendi o da.

"Johnson, güçlü kuvvetli ve girişken biriydi. Sanra Rosa oymağından ayrıldı. San Jose'de yeni Utah oymağını

1 kurdu. Önce yedi kişiydiler. Johnson bugün yaşamıyor.

Ama çocukları ve torunları onun zeka ve enerjisini

I taşıyorlar. Gelecekte dünyada oluşacak yeni uygarlıkta bu

I soyun önemli katkıları olacak.

"Sözünü ettiğim bu üç oymaktan başka, bildiğim öteki

iki insan grubu daha vardır:
Birinciler, Los Angelitos oy-
i mağı, ötekiler de Carmelitos
oymağını oluşturur. İkincisi
eski Meksikalılar soyundan gelme
Lopez adlı biri ta-
rafından kurulmuştur. Esmer bir
adamdı. Biz bu Car-
1 melitos oymağıyla yedi yıl sonra
karşılaştık. Bir şeyler bul-
mak için yola çıkmışlar, bu
bölgeye kadar gelmişlerdi.
1 Daha çok güneyde, sıcak yerlerde
yaşıyorlardı.
1 "Dünyada bugün üç-dört
yüzden fazla insan
yaşadığını sanmıyorum.
Johnson'un Utah'tan gelerek
I Büyük Göl'ü geçtiğinden bu yana
bize ne doğudan ne de
j 1 başka bir yerden haber
gelmemiştir.
"Çocukluğum ve gençliğimde
gördüğüm güzel ve
1 güçlü dünya ortadan kalkmıştır.
Kendi kendini yok etmiştir.
1 Ben Kızıl Veba'dan geri
kalan -ve uzak geçmişin
güzelliklerini bilen tek insanım.
Önceleri dünyada; ka-
1 | ralara, denizlere, göklere egemen
olan insan, yeniden il-
I 1 kel olmuş ve şimdi akarsu
kıyılarında yaşamını ara-
maktadır.

"Ne var ki insanoğlu yine üremekte, çoğalmaktadır-Bak Yarık Dudaklı, senin kız kardeşinin şimdiden dört çocuğu var. Uygarlığa doğru sıçrayarak bir yol hazırlıyoruz. Bu yol hiç kuşkusuz çok uzun, ama önüne hiç kimsenin geçemeyeceği bir yoldur. Yüz kuşak geçtikten sonra bizim çocuklarımız, torunlarımız, Sierra dağlarını aşacaklar, büyük Amerika kıtasında doğuya yayılacaklardır.

"Bugünden o güne kadar çok zaman geçecektir. Çünkü çok aşağılara inmiş bulunuyoruz. Çok gerilerde kaldık. Ah keşke o felaketten sonra bir fizikçi ya da kimyacı yaşam şansını yakalayabilseydi. Bize ne büyük yardımları olurdu! Olamadı ve bilimle teknik bilgilerimizin hepsini unuttuk.

"Ateşçi demiri işlemeye başlamıştı. Bugün kullandığımız demirci ocağını o yaptı. Ne yazık o da tembeldi. Gücünü bir noktada kısıtladı. Öldüğünde mekaniğe ve madenleri işlemeye ilişkin bilgilerini de birlikte götürdü. Ben böyle şeylerden anlamam. Yalnızca bir aydın ve hümanistim. Ötekilerse öğrenim görmemiş kişilerdi. Ateşçi iki işte daha başarı göstermişti. Bunlardan biri mayalandırma yoluyla alkol ve öteki güçtü içkilerin yapımı, biri de tütün ekimidir. Sarhoş olmak için bunlardan yararlanıyordu. Günün birinde körkütük sarhoşken geçirdiği sinir krizi sonunda Vesta Van VVarden'i öldürmüştü. Gerçi kendisi, karısının Temascal gölünde boğularak öldüğünü i-leri sürmüşse de, ben onun Vesta'yı öldürdüğüne iyice inanmıyorum.

"Şimdi sevgili çocuklarım, beni dinleyin, size güzel öğütler vereyim. Yaşamınız boyunca "bunlardan ya-

rarlanırsınız:

"Önce kendilerine doktor diyen şarlatanlardan ve büyücülerden sakının. Bunlar şimdi içinde bulunduğunuz küçük dünya için zararlı insanlardır. Oysa önceleri doktorluk şerefli, soylu bir meslekti. Büyücülüğe, üfürükçülüğe inanmak ilkelliktir.

"Çevremde boş inanların yürürlükte olduğunu ve her geçen gün yayıldığını görüyorum. İnsan öyle gerilere düşmüştür ki, boş inanlar giderek daha çok zararlı olacaktır. Doktorluk iddiasında olan bu büyücüler aslında hırsızdırlar, cehennemden çıkmışlardır. Bunların tek amaçları vardır: üstünüzde etki yaratmak, sahip olduğunuz şeyleri elinizden almak.

"Bakınız, örneğin aramızda yaşayan ve 'Şase' dediğimiz bir delikanlı var. Bu genç, hastalıklardan korur diyerek herkese büyü yapmaktadır. Her gün dolaşmaya çıkar ve eli boş döndüğü görülmemiştir. Hatta kimilerine günlük güneşlik hava bile vaat ederek karşılığında et ya da kürk alır. Kendisine karşı çıkanlara ya da düşman olanlara 'Ölüm değneğini sana gönderirim!' diyerek göz dağı verir.

"Ben eski Profesör Smith, James Hovvard Smith, kalıbımı basarım ki, bu adam kendini övüyor utanmadan, sıkılmadan yalan söylüyor. Bunu onun yüzüne de söyledim. Niçin bana ölüm değneği yellamadı. Çünkü benim kül yutmaz bir adam olduğumu biliyor. Ama sen Yarık Dudaklı, sen bu boş inanların içine öylesine dalmışsın ki, hani bu gece uyandığın zaman yanında ölüm değneğini görsen hiç kuşkusuz ölürsün.

"Değneğin etkisi, gücü olduğundan değil tabii. Sen

her Şeye inanan, karanlık ruhlu kk bir vahşi olduğun için!

"İnsanların saflığını kötüye kullanan, onları sömüren, bu insanları yok etmeli. Sonra da yitirmiş olduğumuz yararlı buluŐları yeniden yapmalı. Bu işte size yardımcı olmak üzere bazı Şeyler söyleyeceğim. Büyüyüp de çocuklarınız olduğu zaman, bunları siz de çocuklarınıza aktarırsınız.

"ocuklarınıza Şunları anlatırsınız: Su ateŐte kaynatıldığı zaman, 'buhar' adı verilen Şaşılacak bir madde haline dönüŐür. Bu buhar, bir araya gelen on bir kişinin gücünden daha büyük bir güce sahiptir. Ve insanlar elverişli, düzenli bir biçimde bundan yararlanacak olursa çok büyük işler görür.

"Bundan başka, çok yararlı Şeyler daha vardır. Örneğin, gökyüzünde Şimşekler aktıran elektrik, insanın uşaklarından biridir. Geçmiş zamanda elektrik insanın kölesi olmuştur. Gelecekte, günün birinde yine olacaktır.

"Alfabe de bir başka buluŐtur. Bunun da değeri çoktur. Ben bunu bildiğim için kitapları okuyabilmekte, birtakım işaretlerin anlamlarını anlayabilmekteyim. Oysa siz yabanıllar, türlü nesnelere temsil eden resimlerden kurulu kaba yazıdan başka başka bir Şey bilmiyorsunuz.

"Şu deniz kıyısındaki kayalığın içinde bir mağara vardır. Sık sık oraya giderim, hepimiz grmŐsnzdir. Bulduğum bütün kitapları o mağaranın içine yerleŐtirdim. Bu kitaplarda insan için yararlı bilgiler var. Oraya bir de açıklamalı alfabe kitabı koydum: Bunun anahtarı a-racihĐıyla, yazılar okunabilir.

Bir gün gelecek, insanlar maddi yaşamlarına ait gereksinmelerle daha az uğraşacak ve okuma yazmayı yeniden öğreneceklerdir. Eğer bu

79

mağaranın başına kötü bir şey gelmezse, bunlar gelecekteki insanlara Profesör Smith tarafından bırakılmış bir miras olacaktır. Onlara eskilerin bıraktığı bir bağış olacaktır.

"Şuna inanıyorum, gelecekte insanlar barutu da 6u-lacaklardır. Eski çağda barut uzak mesafeden canlıları öldürmekte kullanılırdı. Bunun nasıl ve hangi maddelerin karışımıyla yapılacağını gösteren bilgi kitaplarımda vardır. Fakat ben çok ihtiyarladığımdan bunun yapımıyla ilgili aletleri yapacak güçte değilim. Ne yazık ki yapamam. Ya-pabilseydim ilk kurşunu o şarlatan, o büyücü Şase'ye atar ve onu yok ederdim. Çünkü yeni doğmakta olan insanlığı boş inançlarla zehirlemeye çalışıyor."

Yaşlı adamın bu öfkeli sözlerine Hou Hou karşı çıktı:

– Şase büyük bir bilgindir. Ben büyüyünce gidip onu bulacağım ve bana sırlarını öğretilip, beni kendisi gibi doktor yapması için, keçilerimi ve bütün kürklerimi vereceğim. O zaman onun gibi benden de herkes korkacak, bana da herkes saygı gösterecek. Herkes ayaklarıma kapanacak.

Yaşlı adam başını salladı.

Bu saçma düşüncelerin ilkel bir çocuğun ağzından dökülmesi bizim gibi ihtiyarlara garip geliyor. Evren yok olmuştur, karmakarışık olmuştur, ama insan yine aynı kalmıştır.

Yarık Dudaklı karıştı. Hou Hou'yı azarladı:

- Beni kandıramazsın, beni inandıramazsın, sana bunu bildiriyorum. Sen de Şase gibi ölüm değneğini kullanacak mısın? Kullanırsan ve beni etkilemediğini görürsem, onunla senin kafanı kıracağım o zaman, bilmiş ol! Anladın mı?

80

- Ben, dedi Edvin, dedemizin barutla ilgili sözlerini u-nutmuyorum ve asla unutmuyacağım. O barutun yapılmasını sağladığım zaman hepinizden üstün olacağım. Hepiniz benim buyruğumda olacaksınız. Örneğin sen Yarık Dudaklı benim için avlanacaksın, yiyeceğim eti sen getireceksin, Hou Hou sen de doktor olduğun zaman, ölüm değneğini benim istediğim kişiye göndereceksin. Böylece herkes senden değil, benden korkacak. Eğer Yarık Dudaklı senin kafana o sopayı vurursa ben de barutumla onu öldürecek, cezasını vereceğim. Siz dedemizi aptal mı sanıyorsunuz? Ben onun derslerinden yararlanacak ve hepinize egemen olacağım.

Edvin'in bu sözlerinden sonra ihtiyar üzüntüyle şunları mırıldandı:

- Demek ki, tarih aynı biçimde yeniden başlayacak. İnsanlar çoğalacak, sonra birbirleriyle kavgaya tutuşacak, hiçbir şey buna engel olmayacak. Barutu yeniden icat ettiklerinde binlerce, milyonlarca insan birbirlerini öldürecek. Ve işte böylece, kan ve ateş içinde yeni bir uygarlık oluşacaktır. Belki de bu uygarlığın oluşması için yirmi bin, otuz bin, kırk bin, hatta elli bin yıl geçecek. Üç egemenlik tipi; papaz, asker ve kral kendiliğinden yine ortaya çıkacak. Geçmiş zamanların' bilgisi, geleceğin bilgisi olarak şimdi bu

yumurcıkların ağzından çıkıyor. İnsanlar çoğalınca geçmişte olduğu gibi kütle olarak çalışacak, güçlülere katlanacaklar. Ve kanlı bir çatı üstünde, şaşılması güzellikte bir uygarlık meydana gelecek. Ben mağaradaki bütün kitapları yok etsem bile, sonuç yine aynı olacak. Ve dünya tarihi, geçmişten geleceğe sonsuz akışını değiştirmeyecek!

*

Kızıl Veba

81/6

Yarık Dudaklı yerinden kalktı. Giderek ufka yaklaşmakta olan güneşe baktı, sonra keçilerine göz attı. Hayvanlar sessizce otluyorlardı.

– Dedemiz homurdanıp duruyor, bizi sıkıyor, onun beyninin dörtte üçü sulanmış olmalı! Artık konak yelenize dönme zamanı geldi. Hou Hou'nun ve köpeklerin yardımıyla Yarık Dudaklı keçileri topladı. Eski rayların olduğu keçi yoluna yönelterek ormana girip gözden yittiler.

Şimdi Edvin'le dedesi yalnız kalmışlardı.

İhtiyar adam hâlâ kendi kendine

mırıldanıyordu. O sırada kumsala gelen küçük bir yabanıl at sürüsünü zevkle seyre daldı ihtiyar. Aralarında taylar, kısraklar olan yirmi tane kadar at vardı; başlarında damızlık bir aygır onları yönetiyordu. Bu ateşli aygır denize doğru yönelmişti.

Ağzından köpükler akıyordu.

– Nedir bu hayvanlar? dedi daldığı düşlerden sıyrılarak.

– Atlar, dedi Edvin, buraya kadar geldiklerini ilk kez görüyorum. Dağlarda aslanlar çoğaldıkça bu atları denize doğru kovalıyorlar demek.

Güneş ufukta kaybolmak üzereydi. Koca bulutlarla kaplı gökyüzüne, yelpaze biçiminde son kırmızı ışınlarını saçıyordu. Hüzünlü kıyının ötesindeki kumullarda atlar ayaklarını yere vuruyor, denizin dalgaları kayalara çarparak sönüp gidiyor; daha uzakta fok balıkları garip seslerle bağırsıyorlardı. Kim bilir ya kavga ediyorlardı ya da sevişiyorlardı. Dünyanın ilk çağlarına ait çok eski bir şarkıydı bu.

– Dede, haydi kalk gidelim, dedi Edvin ihtiyarın elin-

82

den tutarak.

İkisi de sırtlarındakı" hayvan postlarıyla keçilerin gidişine ayak uydurarak, eski demiryolu rayları üstündeki dar yoldan konakladıkları yere gittiler.

83

n

DÜNYAYA DÜŞMAN OLAN ADAM

Bütün dünyaya düşman olan Emile Gluck adlı bir sihirbazın maskesini kesin olarak düşürmek görevi Silas Bannerman'a verilmişti. Gluck'ün elektrik sandalyesine oturmadan biraz önce yaptığı itiraflar, ard arda gelen bir sürü esrarlı olaya güçlü bir ışık tutmaktaydı. Bu itiraflar 19.. ile 19.. yılları arasında dünyayı karıştıran olaylarla kendisinin ilgili olmadığı iz-v lenimini verir gibi görünüyordu.

Emile Gluck'ün insanlığa karşı giriştiği acımasız eylemler tiksinti verici olmakla birlikte yine de insan, feleğin sillesini yemiş olan bu mutsuz dehaya acımdan kendini alamıyordu. Onun özgeçmişinin bu yanılla ilgili olarak şimdiye kadar hiçbir girişimde bulunulmamıştır. Ancak, biz itiraflarına ve

yaşadığı dönemin birçok dosya ve yıllıklarına dayanarak onun kişiliğinin oldukça doğru bir görünümünü sunabilir ve onu insan biçimli bir canavar durumuna getiren, izlediği kötü yolda arkasından iten etkenleri ortaya koyabiliriz. Emile Gluck, New York devletindeki Syracuse'de doğdu. Babası, gizli polis memurlarından ve geceleri

84

çalışan bir adamdı. Günün birinde zatürreeden öldü. Nazik ve çok ince ruhlu bir yaratık olan annesi, evlenmeden önce kadın şapkacılığı yapardı. Kocasının ölümünden sonra bu acıya dayanamayarak o da göçüp gitti ve daha sonraları hastalık durumuna dönüşecek olan kendi aşırı duygululuğunu oğluna miras bıraktı.

O zaman küçük Emile altı yaşındaydı ve Anne Bartell adlı teyzesinin evine sığınarak orada yaşamaya başladı. Ama bu duygulu ve içine kapanık çocuk, teyzesinden; gereken sevgiyi göremiyordu. Kendini göstermeye meraklı ve katı yürekli olan bu kadın da yoksulluktan ve tembel kocasının belli başlı bir iş tutmamasından ötürü canından bezmiş durumdaydı. Bu nedenle Emile Gluck'ü ayrı bir yük gibi kabul ediyor ve bunu çocuğun yüzüne vurmaktan çekinmiyordu. Emile'in yetişme çağındaki bu dönemde kendisine ne kadar kötü davranıldığını anlatmak için aşağıdaki örneği verelim.

Emile, teyzesinin yanına sığındıktan sonra bir yıldan fazla bir zaman geçmişti. Bir gün bacağı kırıldı. Bu kaza, teyzesinin yasağına karşılık balkonda oynarken düşüp bacağı kırmasıyla meydana gelmişti. O yaştaki yumurcıkların söz dinlememek yüzünden başlarına gelen ve daha yüzyıllar boyu

gelecek olan bir kazaydı bu. Biraz da doğal sayılması gerekirdi.

Çocuğun bacağı, diz kapağı ile kalçası arasındaki bölümde iki yerden kırılmıştı. Emile, korkmuş olan arkadaşlarının yardımıyla kendisini sürükleyerek.evin eşiğine kadar ulaşmak başarısını göstermiş, fakat oracıkta bayılmıştı. Komşu çocukları, Emile'nin çatık kaşlı cadaloz teyzesinden çok korkarlardı. Bununla birlikte, kapının zilini

85

çalmak cesaretini göstererek Emile'nin kaza geçirdiğini Bayan Anne Bartell'e haber vermişlerdi. Fakat o acımasız kadın, eşiğin üzerinde bayılmış halde yatan zavallı Emile'e bir göz atmadan tekrar kapıyı kapamış ve evde yıkamakta olduğu çamaşıra dönmüştü.

"
Emile, kapı önünde bayılmış halde yatarken, bir "de yağmur başladı. Zavallı çocuk kendi kendine ayıldığında kıpırdayamaz durumda ağlamaya başladı. Kırılan bacağının hemen tedavisine başlanması gerekiyordu. Bu durumda uzun süre kalırsa kırık yerlerde iltihaplanma tehlikesi baş gösterebilirdi. Zavallı çocuk tam iki saat, yağmur altında kapı önünde kaldı. En sonunda komşu kadınlar Bayan Anne Bartell'e öfkelenerek seslenmeye başladılar. Bunun üzerine Emile'nin teyzesi kapıyı açtı, dışarıya çıkıp zavallı çocuğun böğrüne bir tekme attıktan sonra komşularına sövüp saymaya ve onun yeğeni olduğunu yadsımaya başladı.

Nihayet, kendisine çıkışan komşularına, çocuğun bir hastaneye gönderilmesi için bir ambulans getirtmelerini salık verdikten sonra yeniden kapıyı kapayıp içeriye girdi.

Bu sırada oradan geçmekte olan iyi kalpli bir kadın E-mile'e yardım ederek onu bir tahta üzerine yatırdı. Telefon ederek bir doktor çağırıldı; sonra cadaloz kadını dirseği ile iterek çocuğu zorla eve soktu.

Doktor eve geldiğinde Bayan Anne Bartell ona bir ücret vermeyeceğini peşin olarak söyledi. Bir ay süre ile küçük Emile yatakta kıpırdamadan sırtüstü yattı; daha sonra yine otuz gün kendi haline bırakılmış olarak yatağında kaldı. Bu sırada doktor ara sıra eve uğrayıp Emile'e bakıyor ve tedavi ücreti de almıyordu.

86

Hiçbir oyuncak, tekdüze saatlerin geçmesinde zavallı çocuğa yardımcı olmuyor, ona cesaret verecek hiçbir güzel söz söylenmiyor, hiçbir yatıştırıcı el alınının üstüne konmuyordu. Bu sırada çocuk, teyzesinin acı azarlamalarından başka bir şey duymuyordu. Acımasız kadın "böyle bir çocuğun dünyada yeri olmadığı"nı sık sık yineliyordu.

Böyle bir ortam içinde, hiçbir ilgi ve sevecenlik görmeyen ve kendi başına bırakılmış olan hasta bir çocuğun bilinçaltında bir acının yerleşmiş olması ve onun insanlara düşman kesilmesi olağan sayılabilir. İşte daha sonraları bu çocuğun bütün insanları korkuya salacak davranışlarda bulunmasında bu olayın da payı olsa gerektir. Emile Gluck'ün, böyle bir cadalozun elinde yüksek öğrenim yapmış olması belki de şaşılacak bir şeydir. Fakat, bunun da açıklanması kolaydır: Bayan Anne Bartell'in hayırsız kocası bir ara alıp başını Nevada'ya gitmiş, o bölgede serseri gibi dolaşırken bir rastlantı eseri, altın madeni bulunan bir yerde bir damar bulmuş ve milyonlar kazanarak

yeniden evine dönmüştü. O zaman Bayan Bartell, tiksinti duyduğu yeğenini yüz kilometre kadar uzaktaki Farriston Akademisi'ne yatılı öğrenci olarak hemen gönderdi. Zaten Emile'i başından atmak için olanak kol-luyordu. İçli ve çekingen çocuk bu okulda kendisini daha da yalnız duyumsamıştı. İzin günlerinde, tatillerde öteki öğrenciler gibi davranmıyor, teyzesinin evine gitmiyor, o günlerde okulun bahçelerinde ve avlusunda sessiz sedasız gezip dolaşıyordu. Ara sıra kendisine rastlayan bahçıvanlar onun sessizliğine ve düşünceli haline anlam veremiyorlardı. Yalnız, kırlarda gezerke/1 ve okulda

87

şöminenin karşısında otururken, Emile'nin durmadan kitap okuduğu dikkati çekmişti. Eline hangi kitap geçerse geçsin onu okuyordu. Bu yüzden gözlerinin gücü azaldı ve gözlük kullanmak zorunda kaldı. Sonraları gazetelerde hep gözlüklü olarak fotoğrafları çıkmıştır.

*'

Emile gerçekten ilginç bir öğrenciydi. Çok zeki ve çok çalışkandı. Böyle bir çalışkanlığın onu' çok ileriye götürmesi gerekirdi. Öte yandan kavrayış yeteneği de çok yüksekti. Bir metne kısa bir göz atması, o metnin içeriğini hemen kavramasına yetiyordu. Ek olarak okuduğu kitaplar sayesinde bir öğrencinin altı yılda öğreneceğini, o altı ayda öğrenebiliyordu. Bu sıralarda Emile aşağı yukarı on dört yaşlarındaydı. Akademinin müdürüne göre bu yaşta Yale veya Harvard Üniversiteleri'nden birine girmeye hazırdı. Ne var -ki henüz küçük yaşta oluşu, o üniversitelere girmesine engel oluyordu. Emile bu akademiye sonra

Bovdain Tarih Koleji öğrencisi oldu. Burada, parlak biçimde sınavlarını verdikten sonra, onun Kaliforniya eyaletinde Berkeley'de Profesör Bradlough'u izlediğini görüyoruz. Adı geçen profesör, Emile'nin yaşamı sırasında tanıdığı biricik dostu olmuştur. Bu profesör, ciğerlerinin zayıf oluşu dolayısıyla Kaliforniya'ya göç etmiş ve buradaki üniversiteye atanmıştı. Bir yıl süre Emile Gluck, Berkeley'de kaldı ve özel surette fen kurslarını izledi. Bu yılın sonlarına doğru iki ölüm olayı kendi geleceğini ve yaşamındaki durumunu değiştirdi: Bradlough'un ölümü ile tek arkadaşını yitirmiş oldu; öte yandan teyzesinin ölümü de kendisinin parasız kalmasına neden oldu. Zenginliğe kavuşmuş olmasına karşın, biricik yeğeni olan Emile Gluck'e miras olarak sadece yüz dolar

88

bırakmıştı bu ikinci kadın.

Emile Gluck, yirmi yaşındayken Kaliforniya Üniversitesinde kimya dersi okutmanı oldu. Burada sakin yıllar geçirdi. Dürüstlük içinde emeğinin karşılığında aldığı para ile yetinerek yaşamını sürdürdü. Bu sırada öğrenime de ara vermedi ve birçok sınavı kazanmak başarısını gösterdi. Bu arada felsefe, sosyoloji ve fen dallarında doktoralar yaptı ve diplomalar aldı. Daha sonra da dünya onu, Profesör Gluck'u tanımak zorunda kaldı.

Emile, yirmi yedi yaşındayken yayınladığı "Seks ve İlerleme" adlı yapıtı ile yayın dünyasının dikkatini çekti. Bu kitap, bugün hâlâ evlenmenin tarih ve felsefesini incelemede kılavuz niteliğini taşımaktadır. Emile'nin bu yapıtı yedi yüz sayfadan

fazladır. Üzerinde iyi çalışılarak, dikkatle hazırlanmış ve derin bir özelliği bulunan bir yapıttır bu. Bilginlere özeldir ve bir olay yaratma amacını asla taşımamaktadır. Ancak, yaptının son bölümünde Gluck, aşağı yukarı üç satırlık bir yazı ile "Deneme amacıyla evlenmeler sistemi kurulmasının yararlı olacağını belirtmiş ve bunu bir varsayım olarak ileri sürmüştü.

Fakat, Emile'nin öneri niteliğindeki bu sistemine bütün gazeteler karşı çıktılar, kendisine karşı saldırıya geçtiler ve yirmi yedi yaşındaki bu gözlüklü profesörün hesabına bütün dünyayı güldürdüler.

Foto muhabirleri, Emile'nin geçtiği yerlerde enstantane resimleri çektiler, gazete muhabirleri onu gördükleri yerde başına üşüştüler, kadınlardan kurulu klüpler binlerce kuram ileri sürerek onun düşüncesini çürütmeye çalıştılar. Kaliforniya Meclisi'nde, devletin üniversiteye sahip çıkması konusunun tartışılması

89

sırasında, buna karşı çıkan Emile'nin üniversiteden atılmasını isteyen bir önerge verilmesi kararlaştırıldı.

Hiç kuşkusuz, bütün bu Gluck karşıtları onun kitabının tamamını okumamışlardı, yalnızca bu yapıtın sonundaki üç satırlık yazının gazeteler tarafından değişik biçimde yansıtılması yeterli olmuştu. Bu olay, Emile Gluck'te gazetelere karşı düşmanlık duyguları ve öç alma istekleri doğmasına yol açtı.

Onların sayesinde, altı yıl emek vererek hazırladığı, gerçek ve ciddi değeri bulunan yapıtı a-lay konusu olmuş, kendisinin kötü üne sahip olması sağlanmıştı. Emile Gluck

idam gününe değin o gazetecileri
affetmemiştir.

Bunun gibi, Emile'nin yakında başına gelecek olan felaketin sorumluları da yine gazetecilerdir. Kitabın yayınlanmasından sonra beş yıl süre Emile Gluck bir tek söz söylemedi. Bir köşeye çekilmiş, yalnız yaşayan bir kişi için suskunluğun hiçbir değeri yoktur. Bu kalabalık üniversitede korku ve tasa içinde yaşayan Emile Gluck'e insan acıyabilir; çünkü orada ne bir sevgiye, ne ilgiye, ne de dostluğa rastlıyordu. Sadece kitaplığı, onun sığınağını temsil ettiğinden, okumayı ve pek çok şeyler öğrenmeyi sürdürüp duruyordu.

Birkaç yıl sonra Emile Gluck Emiryville'de İnsan Çıkarları Demeği'nde bir konuşmaya çağrıldı. Emile bu çağrıyı kabul etti; fakat orada konuşmak tehlikesini göze alamadı. Şimdi, biz bu satırları yazarken gözümüzün önünde onun bilginlere yakışır anılarının bir kopyasına bakmaktayız. Onun bu anılan bütünüyle bilimsel niteliktedir; hatta tutucu niteliktedir diyebiliriz.

Ancak, metne uygun olarak belirttiğimiz bazı pa-

90

sajlarda "Toplumda meydana gelen sınıai ve sosyal.dev-rim"den söz edilmektedir. Gazetecilerden biri bu "devrim" sözcüğünü ele alarak Emile'e karşı saldırıya geçmiş ve bu sözcüğü metinden ayırarak yazdığı, Emile Gluck'ü "A-narşistlerin temsilcisi" olarak nitelemiştir. Bunun üzerine "Profesör Gluck anarşisttir" tümcesi telgraf tellerinden geçerek ülkenin bütün gazeteleri tarafından başlık olarak kullanılmıştır.

Emile, bu ilk saldırıya yanıt vermeye yeltenmişti, ama yine de ilk kez olduğu için susmayı yeğ tuttu. Bu acı olay onun ruhunu aşındırmıştı. Fakat Emile'i kendisini savunmaya davet etti. Fakat, üniversiteden atılmaktan kaçınmak üzere anılarının kopyasını bile vermek istemedi. Bu sıra istifa etmeyi de kabul etmediğinden sonunda üniversiteden kovuldu. Şunu da eklememiz gerekir ki o sıralarda üniversite rektörüne ve yönetim görevlilerine siyasi baskılar yapılmıştır.

Canı yanmış, alay konusu olmuş, hatta maskaraya çevrilmiş ve anlaşılmamış olan zavallı Emile Gluck, öç almaya yeltenmedi. Yaşamı boyunca ona karşı gelenler günaha girmişler, fakat o hiç kimsenin günahına girmemişti.

Ancak, içinde acılarının bulunduğu kupası henüz taşacak hale gelmemişti. Emile Gluck üniversitedeki yerini yitirdiğinden ve başka bir geliri bulunmadığından iş aramak zorunda kaldı, ilkin San Francisco'da Metalürji Atölyeleri Birliği'nde bir iş buldu. Orada usta bir desinatör olarak çalışmaya başladı. Zırhlılar yapımında ilk elden bilgilere sahip oldu. Fakat gazeteciler onun yerini yine buldular ve yeni mesleğindeki çalışmalarını alaya aldılar, ka-

91

rikatürlerini çizdiler. Emile hemen istifasını vermek zorunda kaldı. Ve başka bir iş buldu. Böylece gazeteciler o-nun beş altı işten ayrılmasına neden oldular. Bununla birlikte, gazetelerin zulmü karşısında yüreği katılaştı ve onlardan korkmaz hale geldi

Emile.

%

Emile Gluck, bundan sonra Oakland Kenti'nde bir gal-vanoplasti atölyesi açtı. Küçük bir dükkandı bu.-?Orada, üç işçi ile, iki çırak çalıştırıyordu. Kendisi de sürekli "olarak onlarla birlikte çalışmaktaydı.

Sonraları, Polis Memuru Carevv'in de mahkemede yaptığı tanıklıklarla anlaşılacağı gibi Emile Gluck bu atölyede sadece sabahları bir veya iki saat kadar işini bırakıyordu. Bu süre içinde gazlı motorlarda yanma işini geliştirmiştir. Emile, bu buluşunun karşılığında hayli para sahibi olmuştur.

Emile Giuck, aynı yıl içinde İrene Tackley adlı bir genç kıza bağlanmayı düşledi. Bu bağlantı, kendisi için yıkım o-lacaktır.

Emile Gluck gibi anormal bir yaratığın sadece olağanüstü bir aşık olabileceği tahmin edilebilir. Onun dehasından, yalnızlığı sevmesinden ve marazi durumundan başka, kadınları tanımayışını da hesaba katmak gerektir. Ruhunda birkaç istek dalgasının sesini duymuşsa da bunu doğal yoldan bildirmeyi öğrenmemiştir; öte yandan son derece çekingen oluşu da, bir kadına hoş görünme işinde potlar kırmasına yoi açıyordu. İrene Tackley oldukça güzel, genç bir kız olmakla birlikte, yüzeysel görüşlü, bilgisiz, basit bir yaratıktı. O tarihte, Gluck'ün atölyesinin karşısındaki küçük bir pastanede çalışıyordu. Emile, ara sıra bu pastaneye girip

limonata ya da diğer meyva suları içer, bu sırada genç kıza dikkatle bakar dururdu. Genç kız ona hiç ilgi göstermez, sadece onun bir davranışıyla eğlenir, oyalanırdı. Emile'i acaip bir delikanlı, hatta bazen kaçık olarak niteler, arkadaşlarına onun tezgah önünde duruşunu, gözlüklerinin arasından bakarak

kendisini göz hapsine alışını, kendisi ona baktığı zaman abuk sabuk bir şeyler söylediğini ve çokluk utanmış gibi birdenbire pastaneden çıkıp gittiğini anlatırdı. Gluck, bu genç kıza armağanlar vermekten geri kalmadı. Fakat bunlar karma karışık hediyelerdi; bir gümüş çay takımı, elmaslı bir yüzük, kürkler, bir tiyatro dürbünü, birkaç ciltten oluşan bir "Dünya Tarihi" ve kendi atölyesinde yapılmış gümüş kaplanmış bir motosiklet.

İşte bu armağanlar üzerinedir ki, genç kızın sevgilisi o-lan başka bir delikanlı sahneye giriyor; Gluck'ü kıskanıyor ve genç kıızı kendisine verilen acaip armağanları Gluck'e geri vermeye zorluyor.

Genç kızın dostu olan ve VWilliam Sherbourne adını taşıyan bu delikanlı kaba saba ve cahil biriydi. Bir yapıda önce işçi olarak çalışmış, sonra duvarcılık işinde küçük bir girişimci olmuştu. Gariptir ki Gluck bu sırada durumu bir türlü anlamıyordu. Bir akşam, genç kız işinden dönerken ona yanaştı ve bir açıklama istedi, Genç kız onun bu davranışına kızarak Sherbournea yakındı. Ertesi günün akşamı Sherbourne zavallı Emile'e adamakıllı bir dayak attı ve onu hastanelik etti. Kızılhaç hastanesinin yıllıklarındaki kayıtlara göre bu dayaktan sonra Gluck bir hafta hastanede yatmıştı. ' Gluck, genç kızın Sherbourne'la^olan duygusal

93

ilişkisini hâlâ anlayamamıştı. Hâlâ genç kızdan açıklama dileyip duruyordu. Sherboume'un yeniden kendisini dövmesinden korktuğundan polise başvurarak silah taşıma izni istemişti. Bu izin kendisine verilmedi.

Öte van-dan, Gfuck'ü el altından izleten gazeteler için bu olanda ayrı bir ilgi yaratmaya neden oldu.

İşte tam bu sıralarda İrene Tackley'in Shefboume'la evlenmesine altı gün kala bu genç kızın öldürüldüğü haberi ortaya çıktı. Bir cumartesi akşamı İrene Tackley, pastanede geç vakte kadar kaldıktan sonra evine gitmek üzere saat yirmi üç sıralarında bir tramvaya binmişti.

Bundan sonra genç kızı gören olmamıştı. Ertesi gün, boğazı sıkılıp öldürülmüş olarak evinin çevresindeki bir meydanda bulundu. Emile Gluck, hemen tutuklandı. Bütün çabalarına karşın bu işin içinden sıyrılmadı. Bir iki tanığın uydurma i-fadesiyle Oakland polisi, Emile Gluck'ü suçlu olarak ilan etti. Bu tanıkların ifadeleri bütünüyle görünüşe dayanan konulardan ve gerçekle ilgisi olmayan varsayımlardan oluşuyordu. Bu arada bir kaptan da yalan yere ant içerek tanıklık etmişti; oysa bu tanığın olay gecesi genç kızın öldürüldüğü kentte değil, başka bir kentte bulunduğu daha sonra kanıtlanmıştır. Mutsuz Gluck böylece yaşam boyu hapse mahkum e-dilmiş ve San Ouentin Cezaevi'ne atılmıştır. Öte yandan bu sırada gazeteler ve halkoyu da bu cezanın adalete aykırı olduğunu ve Emile Gluck'ün ölüme mahkum edilmesi gerektiğini haykırmaktaydı.

Gluck, cezaevine otuz dört yaşındayken girmişti. Burada üç buçuk yıl bir hücrede kaldı ve insanlıktaki ada-

94

letsizlik üzerine acı acı düşüncelere dalarak zaman geçirdi. Genç kızın öldürülmesiyle hiçbir ilgi ve"şki yok

u bu cinayette bütünyle suçsuzdu, fakat üstünkörü bir

kovuşturma sonucu suçlu olmuştu.

Cezaevinde yattığı

SSİTİT" Treğine İ?lemİ? Ve İnsanlardan öç aima istegne kend.sm, kaptırmıştı.

Hapisteyken: "insan Ahlakı" adlı unlu incelemesin, ve "Suçsuz katil" adi, ilginç broşürü

Ö» T? * ***** Ve c-a'ca'öçX planını hazırlamıştır.

aaivannnfTT,' 9erçfle?tirme a™< olarak, daha önce İdamZ h at°lyeSinde Çau^ dö^mden esinlenmişti. İdamından hemen önceki itiraflarında da belirttiği gibi ce-zaev,nde yatt,ğ, s.rada ga.vanop.astinin bütün aylarım inceden inceye düşünmüş, buna dair bazı buluşlarını aklında tutmuştu. Serbest bırakı.d.ktan sonra kends.nfhemen bütünyle öç almaya vermişti.

Emile Gluck'ün suçsuzluğunun anlaşılacak serbest bira ,.mas, da büyük bir heyecan yarattı. Bununla"Se bu iş, o zamanlar pek rağbette olan yasa dış, savsaklamalarla geçiştirildi. Şubat ayının bir gecesinde T m Hasweil adi, bir haydut, bir vatandaş, soymaya yeltendS s-rada tabanca ile vurularak ag.r yaraiandı. Bu haydut k" ar,lamad, ve ölümünden üç gün önce Bayan İrene Tack leyi kendisinin öldürmüş olduğunu, bütün delilleri ortaya koyarak itiraf etti. Bu arada, Falsom Cezaevi'nde yatmak a o an ve tu erkülozdan ölmek üzere bulunan Bert ^

temam21 ^ & ^ ^ °ldU9UnU İtiraf e«i-
Bu tamamlayıcı bilgiler sayesinde İrene Tackley olay.na ait

Bundan önceki kuşağın döneminde saçma ve davaları uzatıcı, savsaklayıcı Amerikan yargılama yöntemleri bizlere bugün akla sığmaz gibi görünmektedir. Şubat ayı içinde suçsuzluğu kamuoyu önünde de sabit olmuş bulunan Emile Gluck, ancak o yılın ekim ayında cezaevinden çıkarılarak serbest bırakılmıştı. Yani, bu adli yanılginın kurbanı olan zavallı Emile Gluck sekiz ay daha, layık olmadığı cezayı çekip durmuştur. Böyle bir işlem, yaralı bir ruhu yumuşatmaya, yatıştırmaya olanak veremezdi elbette, Gluck, o yılın sonbaharında yeniden dünyaya döndü. Ve her zaman olduğu gibi, bu serbest bırakılma olayı A-merikan basınında heyecanlı yankılar yarattı. Ne yazık ki gazeteler, adli yanılgiyı ortaya koyarak içtenlikle üzüntülerini belirtecek yerde, Emiie Gluck'e karşı yeniden saldırıya geçtiler ve çürük çarık varsayımlarla onu hırpalamaya koyuldular. Hatta, San Francisco

İntelligencer Gazetesi'nin Sorumlu Müdürü John Hartvvell, iki caninin itiraflarını hiçe sayarak, her şeye karşın Emile Gluck'ün Bayan İrene Tackiey'in öldürülmesinden sorumlu olduğunu kanıtlayacak biçimde ustaca kaleme alınmış makaleler yazıp Emile'e karşı yeni bir kampanya açtı.

İşte bu durum üzerine ard arda John Hartvvell, Bayan İrene Tackley'in nişanlısı Sherbourne tabanca kurşunlarıy'a öldüler ve bacağından yaralanan Polis Memuru Phillips de emekliye ayrıldı.

San Francisco İntelligencer Gazetesi'nin sorumlu Müdürü Harvvell'in ölümü uzun süre esrarlı bir olay niteliğini taşıdı. Tabanca kurşunlarıyla öldüğü sırada bu gazeteci, müdürlük odasında yalnız bulunuyordu. Silah

sesleri gazete idarehanesinin
hademesi tarafından

96

duyulmuştu. Hademe hemen koşmuş ve Hartvvell'i koltuğunda son nefesini verirken bulmuştu. Bu olayda polisi düşündüren nokta şuydu: Hartvvell, kendi tabancasının kurşunlarıyla ölmüştü, odasında yalnızdı. Tabancası birden bire kendiliğinden ateş etmeye başlamış ve ard arda çıkan mermiler Hartvvell'in masasını deldikten sonra onun vücudunu delik deşik etmişti.

Polis, bunun bir intihar olacağı düşüncesini kabul etmedi, cinayet olduğu sorusu da bu durumda saçma bir düşünceydi. Bu nedenlerle tabancanın kendi kendine patlaması olasılığı üzerinde durarak sorumluluğu bu tabanca mermilerinin yapımıyla uğraşan Eureka Şirketi'ne yükledi, burada çalışan kimyagerleri sorguya çekti ve epeyce hırpaladı.

Ancak polis, bu esrarlı patlama sırasında Emile Gluck'ün sokağın karşı tarafında Mercer gökdelenininin 633 numaralı odasında bulunduğunu bilmemekteydi. Emile Gluck, bu odayı kısa bir süre önce kira ile tutmuştu. O tarihte HartweH'in ölümü ile VWilliam Sherbourne'un ölümü arasında bir ilgi bulunduğundan da kuşkulanılmamıştı. Sherbourne, bir cinayetin kurbanı olan nişanlısı İrene Tackley için yaptırmış olduğu evde hâlâ o-turmaktaydı. Kendisinin cesedi de ertesi yılın ocak ayında bir sabah bulunmuştu.

Adli polis şefinin yaptığı soruşturmadan Sherbourne'un intihar ettiği yargısına varıldı. Çünkü bu adam, kendi tabancasından çıkan kurşunlarla ölmüştü. İlgi u-yandırıcı

bir olay da aynı gece içinde meydana gelmişti: Polis Memuru Philips, Sherbourne'un evinin önündeki kaldırımında giderken tabanca kurşunu ile yaralanmıştı. Ar-

Kızıl Veba

97/7

kasından gelmekte olan biri tarafından bacağına ateş edildiğini savlıyordu bu polis memuru. Üç kurşun, bacak kemiklerini öylesine parçalamıştı ki memurun bacağının kesilmesi gerekli görülmüştü.

Fakat emniyet müdürlüğünce yapılan araştırmada polis memurunun kendi tabancasının mermileriyle yâ> ralanmış olduğu saptanmış ve herkes bu olaya gülmüştü. Bunun üzerine polis memuru sarhoşken kendi kenefini yaralamakla suçlanmıştı. İçkili olmadığına, tabancasının arka cebinde bulunduğu ve buna el sürmediğine dair olan i-fadesine karşın kendisini işten çıkardılar.

Altı yıl sonra, Emile Gluck'ün itiraflarıyla bu sorunun içyüzü aydınlanmış ve Polis Memuru Philips şerefini kurtararak hak ettiği emekli maaşına kavuşmuştur.

Şimdi yeniden Emile Gluck'e gelelim: Kendisi böylece en yakın düşmanlarından kurtulduktan sonra gazetecilere ve polislere olan düşmanlığını sürdürürken etki alanını genişletti. Benzinli motorlarda yakmaya ait icadına karşılık elde ettiği haklar kendisi cezaevindeyken birikti, daha sonra yapmış olduğu yeni sistemden edindiği çıkarlar yıllar geçtikçe arttı. Zengin oldu, maddi bağımsızlığa kavuştu. Boş zamanlarında bütün dünyayı dolaşabiliyor ve kana susamışlığını canavarca gideriyordu. Tek bir isteğinin, yani oç alma isteğinin delisi ve bir anarşist oldu. Onun a-narşistliği felsefi nitelikte

değil, düpedüz militanlık biçimindeydi. Belki de onu bir nihilist olarak nitелеmek daha doğru olur. Bilindiği gibi kendisi terörist grupların tümünden yüz kat fazla korku yaratıyor, bin kat faz'a yakıp yıkmaya neden oluyordu. Kaliforniya'dan ayrılmazdan önce mason kalesini havaya uçuracağını bildirdi.

98

İtirafalarında, bu işi elini alıştırmak için deney niteliğinde yaptığını belirtmiştir. Sekiz yıl boyunca kendini ve izini belli etmeyerek dünyayı dolaştı, esrarlı bir korku yarattı; sayısız canlara kıydı, yüz milyonlarca Dolarlık evrakın yok olmasına yol açtı.

Emile Gluck'ün ilginç eylemlerinden biri de Portekiz kralının düğününde ona karşı yaptığı suikasttır. Bu düğün dolayısıyla teröristlere karşı, olanak içinde bulunan bütün önlemler alınmıştı. Kralın geçeceği yol üzerinde düğün a-layını korumak üzere iki yanlı askeri birlikler bulunmaktaydı. Ve kralın arabasının çevresinde de ayrıca iki yüz mevcutlu bir süvari bölüğü bulunuyordu. Bir ara birdenbire askerlerin tüfekleri kendiliğinden ateş etmeye başlayınca bunun yarattığı şaşkınlık içinde namlular çeşitli yönlere çevriliverdi. Korkunç bir kıyım meydana gelmişti: atlar, askerler, seyirciler, kral ve kraliçe bir an içinde kurşunlarla delik deşik oldular. Bundan başka, askeri birliklerin kordonu gerisindeki halkın arasında iki terörist bulunuyordu. Bunlarda birer bomba vardı. Fakat meydana gelen durum dolayısıyla onların bombaları da ellerinde patladı ve ikisi de parçalandılar.

Böyle bir olayı kim önceden görebilir ya da kestirebilirdi? Silahların kendiliklerinden patlamaları korkunç bir kargaşalık yaratmıştı. Olay, büyük ölçüdeki bir saldırı planının uygulanması olarak tahmin edilmişti. Ne var ki, silahları kendiliklerinden patlayan bütün askerlerin komploya katılmaları olanak içinde değildi. Bununla birlikte onların tüfeklerinden çıkan mermiler yüzlerce kişinin, kralın ve kraliçenin ölümüne neden olmuştu.

Süvari muhafızlarının da yüzde yetmişinin ölmüş ya

99

da yaralanmış olması bu esrarlı olayı büsbütün karışık, büsbütün anlaşılmasız bir biçime sokuyordu. Bazıları bunların, hükümdarların saldırıya uğradığını görünce vatan ha-inlerine ateş açmış olacakları varsayımını ileri sürdüler.

Fakat sağ kalanlar içinde yapılan soruşturma, haşa bütün işkencelere karşın, bu varsayım doğrulanmadı: Bunlar ateş açmadıklarını, tüfeklerinin kendiliğinden patladığını ısrarla yinelediler.

Ancak, bunların ifadeleri kimyagerleri güldürmeye yol açtı. Bu kimyagerler, yeni dumansız barutla doldurulmuş bir tek merminin kendiliğinden patlayabileceğini, fakat belirli bir alan içinde aynı modeldeki bütün mermilerin kendiliklerinden ve aynı zamanda patlamasının olanağı bulunmadığını bildirdiler.

Sözün kısası, bu olağanüstü olaya akla uygun hiçbir açıklamada bulunulmadı. Öte yandan dünya kamuoyu da bu olayı, teröristlerin patlayan iki bombasının yarattığı panikten ileri geldiği biçimde yorumladı.

Bu tethiş olayının suçlusu olan Emile Gluck ise bütün bu açıklamalar ve yorumlarla alay ediyor ve planını uygulamayı sürdürüyordu. Çünkü o, dünyanın bilmediği şeyleri biliyordu. Daha önce Oakland'ta açmış olduğu galvanoplasti atölyesinde bir sır keşfetmişti. O tarihte, dükkanının pek yakınında bulunan Thursten Povvver Kumpanyası bir telsiz telgraf aleti yerleştirmişti binasına. O zaman Gluck, elektrot kolunun kısa zamanda bozulduğunu görmüştü. O zaman bir kap üzerinde inceleme yapmış ve eriyiğın içinden geçen çok güçlü bir cereyan dolayısıyla kabın ek yerlerinde çapaklar meydana geldiğini ve kaplama işini bozduğunu anlamıştı.

100

Gluck, o zaman bu olayı basit bir düşünce düzeni ile kendi kendisine açıklamıştı. Kumpanya binasına telsiz telgraf aleti yerleştirilmeden önce galvanoplasti kolu olağanüstü çalışmaktaydı, fakat araya bu alet konduktan sonra, bu kap çalışmaz duruma gelmişti. O halde, nedenle sonuç arasında bir ilişki vardı, ama bu ilişki neydi? Bu sorunu da çözümlemek başarısını gösterdi. Şöyle ki: eğer bir elektrik boşalımı Okyanus'un üç bin mil kadar uzağındaki kondektörü harekete geçirebilirse, bir telsiz aletinin elektrik boşalımı, bir galvanoplasti kabının kötü durumda bulunan contalarında molekül yapışıklığı etkileri meydana getirebilirdi. O zamanlar Emile Gluck bu olaydan ötürü pek de tasa etmedi. Gâlvanoplastide kullandığı telleri değiştirmekle yetinde ve gümüş kaplamak işini sürdürdü. Ancak daha sonra, cezaevinde bulunduğu sırada bu önemli sorun üzerinde sürekli ve derin derin düşündü.

İşte kendisine, bütün dünyadan öç almasını sağlayacak sessiz ve gizli silahı o zaman bulmuştu. Kendi ölümüne yaklaşan bu icadı sayesinde Gluck, elektrik boşalımının yönüne ve uzaklığına egemen olmuştu. O tarihte bu sorun henüz çözümlenmemişti; bugün de hâlâ bütünüyle çözümlenmiş değildir, ne var ki Emile Gluck bunu cezaevindeki hücrelerinde bulmuş ve serbest bırakıldıktan sonra bunun uygulamasına geçmiştir.

Bu buluş sayesinde Emile Gluck için- bir müstahkem mevkiin cephaneliğinde, bir zırhlının cephane deposunda ya da bir tüfek veya tabancanın mermilerinde uzak mesafeden bir kıvılcım oluşturmak epeyce kolay oluyordu; böylece bu kıvılcımla yalnız barutu ateşlemekle kalmıyor,

101

aynı zamanda koruları da tutuşturuyordu. Boston'daki büyük yangını Emile Gluck çıkarmıştı, sonraki itiraflarında, bu yangını kazayla çıkardığını, bununla birlikte üzüntü ve pişmanlık duymadığını bildirmiştir. Almanya ile Amerika arasındaki korkunç savaşa da JŞ-ne Emile Gluck neden olmuştur. Bu savaş sekiz yüz bin kişinin yaşamına ve çok büyük harcamalara neden olmuştur. Anımsanacağı üzere Pickord olayından sonra bu iki ülke arasındaki ilişkiler son derece gerginleşmişti. Bununla birlikte Almanya, incinmiş olmasına karşın, savaş istemiyordu. Barışçı niyetlerini göstermek üzere Amerika Birleşik Devletleri'ne yedi zırhlısını ziyaret amacıyla göndermişti. 15 şubat gecesi bu filo New York karşısındaki Hudson ırmağı ağzında demir atmıştı. Aynı gece Emile Gluck, icat etmiş olduğu aygıtla birlikte tek

başına, buharla işleyen bir teknede bulunuyordu. Daha sonra öğrenildiğine göre Emile Gluck bu tekneyi Rose Turner Kumpanyası'ndan ve elektrikli diğer bütün aletlerini de Columbia Şirketi'nden satın almıştır. Fakat o zaman bunlar bilinmiyordu. Yalnız, gerçek şudur ki o gece bu Alman filusunun yedi zırhlısı, düzenli aralıklarla birbiri ardından patlamalar sonucu battı ve mürettebatlarının yüzde doksanı yaşamlarını yitirdi.

Bu olaydan birkaç yıl önce Maine adlı Amerikan zırhlısı da Havana limanında havaya uçurulmuş ve bu yüzden Amerika Birleşik Devletleri ile İspanya arasında bir savaş çıkmıştı. Gerçi bu patlamanın bir komplo sonucu mu, yoksa kaza ile mi olduğu üzerinde kuşklar bulunuyordu, ama Hudson'da dörder dakika aralıkla yedi zırhlının patlamalar sonucu batmaları bir kaza eseri olarak 102

açıklanamazdı. Almanya o zaman bu işin bir Amerikan de-nizaltısı tarafından yapıldığına kesinlikle inanmış olduğundan hemen Amerika'ya karşı savaş ilan etmişti. Emi-te Gluck'ün itiraflarından altı ay sonra Almanya işin içyüzünü anladığından Filipinler'le Sanvviç Adaları'nı yeniden Amerika Birleşik Devletleri'ne geri vermiştir.

Bununla birlikte, canavarca oç alma hastası olan bu ikinci ve uğursuz büyücü, yakıp yıkma mesleğini sürdürüyordu; ancak, yaptığı her kötü işte hiçbir iz bırakmıyor, bunları bazı yöntemlerle siliyordu. Onun yöntemi, bir yerde bir oda ya da bir ev kiralamak, oraya a-letlerini gizlice yerleştirmekten oluşuyordu. Aletlerini de o derece geliştirmiş ve basitleştirmişti ki, bunlar

buldukları odada büyük bir yer işgal etmiyordu. Suçunu işledikten sonra hemen başka bir yere taşınıyordu. Yaşadığı sürece bu hunharca suçları işlemeyi sürdüreceğe benziyordu.

New York'ta, polis tabancalarının kendiliğinden patlaması olayı o devrin korkunç sırlarından biri olarak kalmıştı. İki hafta içinde yüzden fazla polis memurunun tabancası kendiliğinden patlamış ve bunları taşıyanlar bacaklarından yaralanmıştı. Polis Müfettişi Jones, bu sırrı çözümlenmeyi başaramayınca bir öneride bulundu: bir süre polislere tabancasız görev yaptırıldı; o zaman hiçbir kaza olmadığı görüldü.

Ertesi yıl ilkbaharın başlarında Emile Gluck, Marc İsland tersanesini yakıp yıktı.

Vallejo'daki bir evin o-dasından elektrik boşalıklarını boğazın içinden karşı yakaya doğru fırlatıyordu. Önce kıvılcımları Maryland adlı zırhlıya attı; o sırada bu zırhlı mayın depolarının bulunduğu rıhtıma palamarla bağlı bulunuyordu. fTıhtımın gerisinde

103

geçici geniş bir platform üzerinde Porte d'Or'un savunması için yüzden fazla mayın bulunmaktaydı. Bunların her biri bir düzine zırhlıyı havaya uçuracak nitelikteydi. Bu tersanedeki patlama çok korkunç oldu: fakat. Gluck'un canavarlıklarının başlangıcı sayılabılırdi bu. Çünkü onun savurduğu şimşekler daha sonra Marc İsland kıyılarını da silip süpürdü: beş torpido batırdı ve adanın doğu kıyısındaki büyük torpil deposunu uçurdu. Daha sonra batıya yönelerek buradaki bazı cephane depolarını attı. Ayrıca üç kruvazör, beş zırhlıda patlamalar oluşturarak

bunların da batmasına ve bir havuzun büyük hasar görmesine neden oldu.

Gerçekten, o yılın sonbaharında Emile Gluck: Ma-ine'den Florida'ya kadar bütün Atlantik kıyılarını sildi süpürdü: müstahkem mevkileri, cephane depoları, torpil, mayın depoları ve kıyı savunmasına ait tesisleri havaya uçuruldu. Üç ay sonra da, tam kış ortasında, aynı biçimde bir sürü patlamayla Cebelitarık'tan Yunanistan'a kadar bütün Akdeniz kıyılarını darmadağın etti.

Uluslararası sızlanma, yakınma sesleri yükseldi. Bütün bu yakıp yıkmaların insan iradesiyle meydana geldiği besbelliydi. Bu olaylarda taraf tutulmadığı da açıkça belli olduğundan, bunların özellikle bir milletin değil, bir kişinin işi olduğu ve bu kişinin, bütün dünyayı tehdit eden esrarlı bir aracın sahibi sayılması - gerektiği ileri sürülüyordu. Hiçbir millet bu tehlikeden, hiçbir savunma bu görünmeyen ve çok güçlü düşmandan kaçınamazdı. Bu düşmana karşı savaş yararsız olduğu gibi, savaşa girişmek de ayrı bir tehlike sayılırdı.

Bundan sonra, bir yıl süre patlayıcı madde yapımı er-

104

telendi; müstahkem mevkilerdeki askerler ve savaş gemilerindeki denizciler bunlardan çekilip alındılar. Hatta bu yıl içinde dünyada genel bir silahsızlanma bile ciddi biçimde söz konusu oldu.

İşte, durum bu koşullar, bu merkezdeyken Amerika Birleşik Devletleri gizli polisinin oyunlarından biri olan Silas Bannerman, bu korkunç suçluyu birdenbire tutuklamak suretiyle bütün dünyada ün saldı.

İlkin bu dedektifle herkes alay etmeye başladı. Fakat o, işini iyi planlamıştı. Ve birkaç hafta sonra en kuşkucu kimseler bile Emile Gluck'ün suçluluğuna inanmak zorunda kaldılar.

Dedektif Silas Bannerman'ın bizzat kendisinin de açıklamadığı nokta, kendi kafasında Gluck'le onun canavarca suçları arasında ne gibi bir ilişki bulunduğunu hangi yöntemle ortaya çıkardığıdır. Bannerman, bir aralık başka bir sorunun çözülmesi için Vallejo'da bulunuyordu. O sırada Mare İsland'daki yakıp yıkma olayı meydana gelmişti. Şu nokta kesin olarak bilinmektedir ki birisi kendisine Emile Gluck'ü sokakta gösterip bu adamın eksantrik bir tip olduğunu ve kuşkulu bir kişi olabileceğini söylemişti. Ama Bannerman o zaman Emile'nin üzerinde hiç de durmamıştı.

Daha sonra Silas Bannerman, Roşöz dağlık bölgesinde tatilini geçirdiği sırada Atlantik kıyılarında meydana gelen yakıp yıkma olaylarının raporlarını okurken birdenbire Emile Giuck'ü düşündü. Bütün bu düşmanlıkların suçlusunun Emile olduğu bir anda içine doğmuştu. O andan itibaren, bu acaip adamla, o yakıp yıkmalar arasındaki bir ilişki kafasında yerleşti. Bu ilişki başlangıçta bir var-

105

sayımdan ibaretti; bilinç dışı nitelikte olmakla birlikte üzerinde durulmaya değerdi ve gerçekten de bu varsayım Bannerman için yeterli oldu. Bu dedektifin buluşu, Newton'un yere düşen elma yüzünden yerçekimi yasasını buluşuna benziyordu.

I

İşin bundan sonrası kolaydı. Dedektif Bannerman, önce kendisine, Atlantik kıyılarındaki yakıp "yamalar sırasında Emile Gluck'ün nerede bulunduğunu sordu. Kendi isteği ile bu işle görevlendirilen Bannerman, o tarihte Gluck'ün o kıyılardaki gidiş gelişleri ve kaldığı yerler üzerine birçok bilgi topladı. Aynı zamanda, New York'ta polislerin tabancalarının kendiliğinden patlama olayında Gluck'ün de New York'ta bulunmakta olduğunu saptadı.

"Şimdi nerede yaşıyor bu adam?" diye yine kendi kendisine sordu Bannerman. Yaptığı araştırma sonucunda o-nun şimdi Akdeniz kıyılarında bulunduğunu haber aldı. Gluck, o tarihten bir ay önce Avrupa karasına çıkmıştır. Avrupa'daki gizli polis örgütleriyle bağlantı kurarak telgraflarla Gluck'ün Akdeniz kıyıları boyunca izlediği yolları öğrendi. Gluck'ün Akdeniz kıyılarında dolaştığı tarihler, o-ralarda meydana gelen yakıp yıkmaların tarihlerine tıpatıp uymaktaydı. Kısa bir süre sonra Gluck'ün Green Star Kumpanyası'na ait Plutanie adlı yolcu gemisiyle Amerika'ya dönmekte olduğu haberini aldı.

Böylece, Dedektif Bannerman, sabır göstermek suretiyle işin ayrıntılarına ait birçok bilgiye sahip oldu ve bu arada telsiz telgraftan da çok yararlandı.

Plutanie yolcu gemisi Sandy Hood rıhtımının önündeyken Bannerman hükümete ait bir römorkörde onu beklemekteydi. Yanındaki iki sivil polisle römorkörden yol-

106

cu gemisine geçti ve Emile Gluck burada tutuklandı. Bu cilayı yargılama safhası, Gluck'ün idama mahkum edilişi ve itirafları

izledi. Bu itiraflarında Gluck, daha yaşayıp suçlarını artıramadığından ötürü üzüntüsünü de, daha korkunç yakıp yıkma eylemlerine geçeceğini de söylemekten çekinmedi.

Emile Gluck'un sırrı da kendisiyle birlikte yok oldu. Bu sırada Fransız hükümeti, belirli küçük bir bölgeye elektrik boşalmalarını yöneltmeye ait icadının sırrını satarsa, kendisine yirmi milyar frank verebileceğini önerdiyse de Emile Gluck:

"Ne dediniz?" diye yanıt verdi. "İnim inim inlemede o-lan insanlığı büsbütün perişan etmek için yeni bir aracı sa-tamam!"

Emile Gluck, kırk altı yaşında idam edildi. Son derece zeki olan bu adam dünyanın en mutsuz dahilerinden biri olmuştur, ancak, bütün yeteneklerini iyiliğe kullanacak yerde, ne yazık ki kötülüğe, bozgunculuğa, tethişe yöneltmiş, böylece kendisini suçlular içinde ve en acımasız, en hunhar, en canavar hale getirmiştir.

107

GARİP BİR BELGE KALINTISI

Bu öyküde söz konusu olan Bay Roger Vandervvater, bir sermayeci ya da sanayi seçkinlerinden biridir; Vandervvater ailesinin dokuzuncu göbeğinden biridir. Bu aile yüzlerce yıl Amerika'nın güneyindeki pamuk ipliği fabrikalarını yönetmiştir. Söz konusu Roger, M.S. XXVI. yüzyılda; eski cumhuriyetin yıkıntısı üzerinde yükselen korkunç sanayi seçkinleri ve ayrıcalıkları yönetiminin beşinci yüzyılında yaşamış, gelişmiş ve palazlanmıştır.

Bazı şaşmaz işaretlere göre şuna inanıyoruz ki aşağıdaki öyküyle ilgili bir kayda XXIX. yüzyıldan önce rastlanmamaktadır bu yüzyılda, dönem boyunca bu gibi şeylerin yazılması ya

da basılması yasaklanmış olduğu gibi işçi sınıfı da öylesine bilinçsizlik içindeydi ki, bu sınıfın üyelerinden pek azı okuma-yazma bilmekteydi. O zamanlar üstün insanın boğucu yönetimi ortalığı kasıp kavuruyor ve bu adam konuşmalarında büyük halk yığınınını "halk tabakası", "çapulcu takımı" ya da "hayvan sürüleri" gibi deyimlerle adlandırıyordu. Her çeşit eğitim ve öğretim,

108

dahası ilköğretim bile hor görülüyor, ayaklar altında çiğneniyordu.

Bu dönemde ilgili yaşama derlemelerinden anlaşıldığına göre utanç verici bir yasa, hangi sınıftan ve kim olursa olsun herkese, işçi sınıfının bir üyesine alfabeyi bile öğretmeyi yasaklıyor ve böyle bir suçu ölüm cezasıyla cezalandırıyordu. Böyle kesin bir önlem, yönetim kastının, yönetimi sürdürmesi için gerekliydi.

Bu durumun sonuçlarından biri de öykücülük sanatının doğmasıdır. Seçkinler ve ayrıcalıklar yönetiminden para alan bu öykücüler, gezici esnaf gibi dolaşarak birtakım efsaneleri, masalları, uydurma ve zararsız öyküleri halka anlatırlardı. Bununla birlikte özgürlük düşüncesi hiç ölmemiş öykücü kılığına giren kışkırtıcılar köleler kastına ayaklanmaları gerektiğini salık vermişlerdi.

Aşağıda anlatacağımız öykü seçkinler ve ayrıcalıklarca yasaklanmıştı. Bunun kanıtını Ashbury Cinayet Polisi Mah-kemesi'nin arşivinde bulmaktayız. Bu kanıta göre 2734 yılının 27 ocak günü, John Tourney adlı kişi, işçilerin bulunduğu bir koltuk meyhanesinde bu öyküyü anlattığından ötürü Arizona çölünde

boraks madeninin işletildiği yerde beş yıl
kürek cezasına çarptırılmıştır.

(Yazarın Notu)

Garip bir belge kalıntısı:

Dinleyin kardeşler, size bu kolun öyküsünü
anlatmak istiyorum. Bu kol, Tom Dixon'ın
koludur ve Tom Dixon da Roger
Vandervater'in, o köpoğlunun sahibi
bulduğu iplik fabrikasında birinci sınıf
dokumacıydı^

109

zorunda

sizinl';

Orada çalışan ve azla yetinmek
kölelerce "Cehennem Dibi" diye
adlandırıldı % Kingsburger Kenti'nin
bir kenarındaydı. Bunun karşısında da
Vandervater'lerin yazlık sarayı bulunul.
Siz Kingsbury'nin nerede olduğunu bilmiyor
sunuz? Bilmezsiniz kardeşlerim, ne yazık ki
sizin mediğiniz daha pekçok şey vardır. Köle
olarak yaşadığı-için birçok şeyleri
bilmezsiniz siz. Bu öykünün sonuna dediğimiz
zaman size yazı ve baskı dilini öğretmek için
ku'f. lar açacağım. Bizim efendilerimiz
okuma-yazma bilirl'r Birçok kitapları vardır.
İşte bundan ötürü bizim ef4 dilerimiz olarak
kalmakta, saraylarda oturmakta \
çalışmaktadırlar. Bütün işçiler okuma-yaz/,-
öğrendikl-rinde güçlü olacaklardır. O zaman
bağlarını ^ parmak için güçlerini
kullanacaklar ve ortada ne efendi' köle
kalacaktır.

Evet kardeşler; Kingsbury Kenti, eski Alabama
D/. leti'nin içinde bulunmaktadır. Üç
yüzyıldan beri Vi,, dervvater'ler,
Kingsbury'de ve öteki kent ve devletleri'
köleleriyle birlikte fabrikalara sahip

bulunmaktadırlar. Si; ler,
Vandervaterler'den söz edildiğini
duymuşsunuz^ öyle değil mi? Ama izninizle ben
onlarla ilgili bilmediğin şeyleri size
anlatayım. Vandervaterler'in ilk atası, srçf
benim gibi bir köleydi. Anlıyor musunuz?
Köleydi üç tf yıl önce. Onun babası da
Alexandre Burrel adlı bi yanında makinist
olarak çalışan bir köleydi. Annesiyle %J
yerde çamaşırcılık yapardı.

<

Yukardaki bilgi üzerine hiç kuşku yok. Size
ger% söylüyorum. Bu bir tarihtir. Bunun her
sözcüğü de «y dilerimizin kitaplarında
basılıdır. Bu kitapları, alta „|

•

110

öğrenmek size yasaklandığı için, siz
okuyamazsınız. Bu yasağı anlamalısınız,
kitaplarda böyle şeyler olduğunu bundan böyle
bilmelisiniz. Efendilerimiz biliyorlar; onlar
çok uyanıktırlar ve önlemler almasını
bilirler. Bu çeşit olguları okursanız, belki
efendilerinize karşı saygınız eksilir. Bu da
onlar için tehlikeli bir şey olur.

Ama ben her şeyi biliyorum; çünkü okuma-yazma
biliyorum. Efendilerimizin tarihsel
yapıtlarında kendi gözle: imle okuduğum
şeyleri sizlere yineliyorum.

Vandervaterler'in bilinen ilk atası
Vandervater değil "Vange" adını taşıyordu.
Daha doğrusu, makinist Regis Venge'tan olma
ve çamaşırcı Laura Carnly'den doğma Bili
Vange adlı biriydi.

Genç Bili Vange, güçlü kuvvetli, yaman bir
de-likpnlıydı. Kölelerin arasında kalabilir
ve onları özgürlüğe yöneltebilirdi. Ama böyle
yapacak yerde efendilere hizmet etti ve onlar

tarafından ödüllendirildi. Daha çocuk denilecek yaştaiken, bulunduğu köleler topluluğunda casusluk ederek işe başladı. Dahası, öz babasını, bozguncu sözler ediyor diye ihbar ettiği bugün bilinmektedir. Bu bir olgudur. Ben bunu arşivden belgelerden kendim okudum.

Öteki köleler arasında çok iyi bir köle olarak yaşayan Bili Vange henüz çocukken Alexandre Burrei tarafından çekilip alındı ve okuma-yazma öğrendi. Ona daha başka birçok şey de öğretildi. Böylece hükümetin casusluk servisine girdi. Bu sırada elbette köle elbisesi giymiyordu artık. Ancak, kölelerin sırlarını ve komplolarını öğrenmek için onların kılığına giriyordu. Henüz on sekiz yaşındayken, büyük kahramanımız ve yoldaşımız Ralph Jacobus'ün e-lektrik sandalyesinde idamına o neden olmuştur. Hepiniz

m
Orada çalışan ve azla yetinmek zorunda olan kölelerce "Cehennem Dibi" diye adlandırılan bu fabrika. Kingsburger Kenti'nin bir kenarındaydı. Bunun tam karşısında da Vandervater'lerin yazlık sarayı bulunuyordu. Siz Kingsbury'nin nerede olduğunu bilmiyor musunuz? Bilmezsiniz kardeşlerim, ne yazık ki sizin bilmediğiniz daha pek çok şey vardır. Köle olarak yaşadığınız için birçok şeyleri bilmezsiniz siz. Bu öykünün sonuna geldiğimiz zaman size yazı ve baskı dilini öğretmek için kurslar açacağım. Bizim efendilerimiz okuma-yazma bilirler. Birçok kitapları vardır. İşte bundan ötürü bizim efendilerimiz olarak kalmakta, saraylarda oturmakta ve çalışmaktadırlar. Bütün işçiler okuma-yazma öğrendikl - rinde güçlü olacaklardır. O zaman bağlarını koparmak için güçlerini

kullanacaklar ve ortada ne efendi ne köle kalacaktır.

Evet kardeşler; Kingsbury Kenti, eski Alabama Dev-leti'nin içinde bulunmaktadır. Üç yüzyıldan beri Van-derwater'ler, Kingsbury'de ve öteki kent ve devletlerde köleleriyle birlikte fabrikalara sahip bulunmaktadırlar. Sizler, Vandervaterler'den söz edildiğini duymuşsunuzdur, öyle değil mi? Ama izninizle ben onlarla ilgili bilmediğiniz şeyleri size anlatayım. Vandervaterler'in ilk atası, sizin, benim gibi bir köleydi. Anlıyor musunuz? Köleydi üç yüz yi! Önce. Onun babası da Alexandre Burrel adlı birinin yanında makinist olarak çalışan bir köleydi. Annesiyle aynı yerde çamaşırcılık yapardı. Yukardaki bilgi üzerine hiç kuşku yok. Size gerçeği söylüyorum. Bu bir tarihtir. Bunun her sözcüğü de efendilerimizin kitaplarında basılıdır. Bu kitapları, alfabeyi

110
öğrenmek size yasaklandığı için, siz okuyamazsınız. Bu yasağı anlamalısınız, kitaplarda böyle şeyler olduğunu bundan böyle bilmelisiniz. Efendilerimiz biliyorlar; onlar çok uyanıktırlar ve önlemler almasını bilirler. Bu çeşit olguları okursanız, belki efendilerinize karşı saygınız eksilir. Bu da onlar için tehlikeli bir şey olur.

Ama ben her şeyi biliyorum; çünkü okuma-yazma biliyorum. Efendilerimizin tarihsel yapıtlarında kendi gözle: imle okuduğum şeyleri sizlere yineliyorum.

Vanderwaterler'in bilinen ilk atası Vandervater değil "Vange" adını taşıyordu. Daha doğrusu, makinist Regis Venge'tan olma ve çamaşırcı Laura Camly'den doğma Bili Vange adlı biriydi.

Genç Bili Vange, güçlü kuvvetli, yaman bir de-likp.nlıydı. Kölelerin arasında kalabilir ve onları özgürlüğe yöneltebilirdi. Ama böyle yapacak yerde efendilere hizmet etti ve onlar tarafından ödüllendirildi. Daha çocuk denilecek yaştaiken, bulunduğu köleler topluluğunda casusluk ederek işe başladı. Dahası, öz babasını, bozguncu sözler ediyor diye ihbar ettiği bugün bilinmektedir. Bu bir olgudur. Ben bunu arşivden belgelerden kendim okudum.

Öteki köleler arasında çok iyi bir köle olarak yaşayan Bili Vange henüz çocukken Aiexandre Burrei tarafından çekilip alındı ve okuma-yazma öğrendi. Ona daha başka birçok şey de öğretildi. Böylece hükümetin casusluk servisine girdi. Bu sırada elbette köle elbisesi giymiyordu artık. Ancak, kölelerin sırlarını ve komplolarını öğrenmek için onların kılığına giriyordu. Henüz on sekiz yaşındayken, büyük kahramanımız ve yoldaşımız Ralph Jacobus'ün e-lektrik sandalyesinde idam ma o neden olmuştur. Hepiniz

m
sanırım Jacobus'ten söz edildiğini duymuşsunuzdur. Ama bu işin, gerçek adı Vange olan Vandervvaterler'in ilk atası tarafından yapılmış olduğunu bilmezsiniz. Ben biliyorum. Bunu kitaplardan okudum. Bu kitaplarda buna benzer birçok ilginç şey daha vardır. Ralph Jacobs'ün alçakça öldürülmesinden sonra Bilr Vange'ın adı birtakım değişikliklere uğramaya başladı Geniş bir çevre içinde "Düzenci Vange" adıyla ün salmış-olan bu adam, gizli polis örgütünde yüksek bir makama getirildi. Hatırı sayılır ödüller elde etti. Ne var ki efendiler kastına üye olarak kabul edilmedi. O baylar kendisini sevinerek

aralarına alabilirlerdi, ama egemen sınıfın kadınları onu istemediler. Düzenci Vange, efendilere değerli hizmetlerde bulundu. Kendisi de köle olarak çalışmış olduğu için o sınıfa bağlı olanların törelerini bilirdi ve ortaya çıkarılması güçtü. O tarihte, bugünkünden daha cesur olan köleler, sık sık kölelikten kurtulmaya çalışıyorlardı. Düzenci Vange onların kurgu ve tasarılarından hep haberdar olur, tehditlerini boşa çıkarır ve ön ayak olanları elektrik sandalyesinde i-dam ettirirdi. 2255 yılında bu adamın adı yeni bir değişikliğe uğradı. O yılda büyük ayaklanma olmuştu. Kayalık Dağları'nın batısında yetmiş milyon köle, efendilerini devirmek girişiminde bulundular. Düzenci Vange olmasaydı, bunlar elbet başarıya ulaşacaklardı. Ne yazık ki bu adam aralarında bulunuyor ve yaptığı kötülöklere karşılık yine de sağ salim yaşayıp duruyordu. Efendiler bu ayaklanmanın yüksek emir ve komutasını Düzenci Vange'a verdiler. Sekiz ay süren savaşımdan

112

sonra bir milyon üç yüz elli bin köle öldürüldü. Bunları öldüren Vange'dir. Bili Vange'dir, Düzenci Vange'dir! Bu Büyük Ayaklanmayı böylece o bastırmıştır. Bu olayın ardından büyük ödülleri elde etmiştir ve elleri o denli kana bulanmıştır ki eski kardeşleri olan köleler ona "Kanlı Vange" adını takmışlardır.

İşte kardeşlerim, insan okuma bilirse, kitaplardan ne kadar ilginç şeyler öğrenebiliyor. Bana inanınız, o kitaplarda, şimdi size anlattığım öykülerden daha ilginç, daha tutku uyandırıcı şeyler bulunmaktadır.

Benimle birlikte çalışmak, incelemelerde bulunmak isterseniz bir yıl sonra siz de bu kitapları okuyabileceksiniz... Dahası, içinizden bir bölümü altı ay içinde bu işi başaracaktır.

Kanlı Vange oldukça ileri bir yaşa ulaştı ve efendilerin gizii derneklerine sonuna kadar kabul edildi. Bununla birlikte kendisi onlardan biri olamadı. Kölelerin oturdukları yerde dünyaya gelmişti, efendilere olan hizmeti nedeniyle bol ödüller aldı. Evet, efendilerden biri olmayan bu adam bir düzine saraya ve kendine hizmet eden binlerce köleye sahip oldu. Denizlerde gezip eğlendiği şahane bir yatı da vardı. Kendisine bir de ada armağan edilmişti. Burada binlerce demirbaş köle, kahve fidanlıklarında onun hesabına çalıştırılıyordu.

Bununla birlikte yaşlılığı yalnızlık içinde, bir köşeye çekilmiş olarak geçti. Eski kardeşleri olan serfler ondan tiksiniyor, hizmetlerinden yararlandıkları, ama aralarına kabul etmedikleri efendiler de artık onu hor görüyorlardı. Doğuştan köle olması nedeniyle efendiler ona tepeden bakıyorlardı. Bu adam büyük zenginlerden biri olarak öldü. Yaptığı kötülüklerden azap çekerek, adını kirfSten kandan

Kızıl Veba

113/8

utanç duyarak, korkunç bir biçimde allakbullak olmuştu.

Ama durum çocukları için başka türlü gelişti. Bu çocuklar kölelerin oturduğu yerde dünyaya gelmemişlerdi. O dönemde yönetici, seçkin durumunda olan John Mo-rison'un özel emriyle bu çocuklar efendiler sınıfı içinde > büyütüldü, eğitildiler.

Ve işte o zamandan başlayarak Vange'ın adı bu tarih sayfasından yitip gider ve yerini Vardervvater adına bırakır. Kanlı Vange'ın oğlu Jason Vange, Jason Vardervvater olur ve yeni soyun kurucusu sayılır. Ama bütün bunlar üç yüzyıl önce olup bitti. Oysa bugünkü Vandervvater'ler kökenlerini unutarak, benim, sizin ve bütün kölelerin hamurundan yoğrulduğuna inanmamaktadırlar. Şimdi size soruyorum; bir köle neden bir başka kölenin efendisi olsun? Demirbaş kölelerin oğlu; niçin birçok demirbaş kölenin efendisi olsun? Bu soruların çözümünü sizlere bırakıyorum Ancak, unutmayınız ki başlangıçta Vandervvater'ler sıradan kölelerdi. Kardeşlerim, bu açıklamadan sonra öykünün başında söz konusu ettiğim Tom Dixon'un kolu olayına dönelim. Roger Vandervvater'ın Kingsbury'deki iplik fabrikasına haklı olarak "Cehennem Dibi" denirdi. Ama göreceksiniz ki orada çalışan işçiler de insandırlar. Orada kadınlar da, çocuklar da çalışıyor, zahmete katlanıyorlardı. Orada i-manı gevreyenler, yasaya göre yalnızca köle haklarına sahiptiler, ama yalnız yasaya göre. Gerçekte bu işçiler haklarının büyük kısmından yoksundular. Bunun da nedeni "Cehennem Dibi"ndeki Joseph Clancy ve Adolphe Munster adlı iki ustabaşıydı.

Bu uzun bir öyküdür. Bu nedenle size bütününü an-

114

latacak değilim. Yalnız size Kol'dan söz edeceğim. Yasaya göre işçilere ancak karınlarını doyurabilecek bir ücret verilir, hastalanan ya da iş kazası geçiren işçilere yardım amacıyla bu ücretin bir kısmı kesilerek biriktirilirdi. Bildiğiniz gibi bu

biriktirme ustabaşılarca yapılırdı. Yasa da böyle emreder. "Cehennemın Dibi"nde bu paralar o iki kötü niyetli ustabaşının elinde bulunuyordu.

Oysaki Ciancy ve Munster adlı uştabaşılar bu parayı kendilerininmiş gibi kullanıyorlardı. İşçilerin başına kazalar geldiğinde, alışıla geldiği gibi işçiler bu birikintiden bir yardım istemekteydiler. Ama us-tabaşlar bu isteği geri çevirirlerdi. Köleler böyle bir durumda ne yapabilirlerdi ki? Yasaya göre haklarıydı bu. Ama yasayı kendileri için kullanamıyorlardı. Ustabaşılara yakınanlar da cezalandırılıyorlardı. Bu cezaların nerelere vardığını hepimiz bfliyorsunuz. Kötü iş yaptığı savıyla para cezası, şirketin mağazalarında fiyatların keyfi olarak arttırılması, yakınmada bulunanın karısına ve çocuklarına düşmanca davranılması, suçun makinada değil kullanan insanda olduğunun ileri sürülmesi.

Günün birinde "Cehennemın Dibi"ndeki köleler Van-dervvater'a karşı seslerini yükselttiler. Bu olay, iktidarın birkaç ay için Kingsbury Kenti'nde bulunduğu bir döneme raslamıştı. Kölelerden biri yazı yazmasını biliyordu. Bu sırrı ona annesi öğretmişti. Annesi de annesinden öğrenmişti. Bu köle, çekmekte oldukları acıları ve sıkıntıları belirten bir dilekçe yazdı. Kendisi imzasını attı. Arkadaşları yazı yazmasını bilmediklerinden parmak bastılar. Bu dilekçe bir zarfa kondu, zarf yapıştırıldı. Pullandıktan sonra postayla Roger Vandervvater'a gönderildi.

115

Roger Vandervvater dilekçeyi okuduktan sonra yapacağı başka bir iş yokmuş gibi bunu iki ustabaşıya gönderdi. Ciancy ve Munster bu

dilekçeyi alınca küplere bindiler. Birkaç gün sonra ellerinde kazma, kürek sapları bulunan koruyucuları kölelerle üzerine saldırttılar. Söylendiğine göre ertesi gün kölenin ancak yarısı fabrikada çalışabilecek durumda kalmış. Böylece köleler yine adamakıllı yenilgiye uğramışlar. Dilekçeyi yazan köle/de"o kadar fazla dövülmüş ki bu dayaktan sonra ancak üç ay daha yaşayabildi. Ne var ki, ölmezden önce yine bir kez daha yazmıştı. Ne amaçla yazdığını biraz sonra size anlatacağım.

Bu olaydan aşağı yukarı beş hafta sonra, yine kölelerden biri olan Tom Dixon "Cehennem Dibi"nde çalıştığı sırada kolunu bir kayışa kaptırdı. Makina, bu zavallının kolunu koparıp attı. Her zaman olduğu gibi arkadaşları yine bir tazminat istediler. Ama Clancy ve Munster yine bu isteği geri çevirdiler. Yazı yazmasını bilen köle bu sırada ölüm döşegindeydi. O durumda yine yakınmalarının öyküsünü yazdı. Bu belge, Tom Dixon'ın bedeninden ayrılan kolunun eli içine kondu.

Kaderin cilvesi, bu sırada Roger Vandervater de Kingsbury Kenti'nin öbür ucundaki sarayında hasta yatıyordu. Ancak, onun hastalığı, sizin benim gibi kölelere tebelleşen acımasız hastalıklardan biri değildi. Midesi bozulmuştu ve hafif bir baş ağrısı vardı, o kadar. Belki de aşırı yiyip içmesinden ileri gelen bir rahatsızlıktı. Bilirsiniz ya, onun gibi el bebek gül bebek büyütülenler dayanıksız, çıtkırıldım olurlar. İşte kardeşler, Roger Vandervater, çektiği yarım baş ağrısını, Tom Dixon'ın çektiği acı kadar

büyük sanmaktaydı.

Roger Vandervater kendini bilimsel tarıma vermişti. Kingsbury'deki çiftliklerinden birinde yeni bir çeşit çilek üretme başarısını gösterdi. Bundan duyduğu gurur içinde, yetiştirdiği çilekleri gidip kendisi toplamak istiyordu. Ama rahatsızlığı buna engel oluyordu, evden çıkamıyordu.

Çiftliğinde fidanlığına bakan yaşlı bir köleye emir vererek yetiştirdiği meyveden toplanan ilk sepeti kendisine getirmesini istedi.

Ne var ki bu haberin kokusu çabuk çıktı. Vandervater'ın sarayında bulaşıkçı olarak çalışan bir adam her akşam sertlerin oturduğu bölgeye gelir, orada yatardı. Bu haberi kölelere ulaştırdı. Ama yaşlı köle hastalanmıştı ve sepeti' saraya ertesi gün götürecekti. Bu haberi öğrenen "Cehennem Dibi"ndeki demirbaş köleler, köle olarak değil de insan olarak bir kurul topladılar. Kazma, kürek saplarıyla yediği dayaklar sonucu ağır hastalanan ve ölümü yaklaşmış olan okur-yazar köle, Van-dervvater'ın sarayına Dixon'ın kolunu götüreceğini bildirdi. Birkaç gün önce ölmesinin kendi için bir önemi yoktu.

O gece, koruyucuların son devriyesinden sonra yanına dört arkadaşını alarak kölelerin oturduğu bölgeden ayrıldı. Beşi de yol kenarındaki çalılıkların içine gizlendiler. Gün aydınlandıktan az sonra yaşlı çiftlik kölesi efendisine götürdüğü değerli yüklerle birlikte arabayla oradan geçti.

Yaşlı ve hastalıklı çiftlik kölesiyle, yediği dayaktan bitkin bir durumda olan okur-yazar kölenin hareketleri birbirine çok benziyordu, ikisi de zar zor hareket ediyorlardı.

Okur-yazar köle, yaşlı kölenin giysilerini giydi, başına geniş kenarlı bir şapka geçirdikten sonra bunu iyice in-
117

direrek gözlerini örttü. Sonra arabaya binip kente doğru yola koyuldu. Yaşlı çiftlik kölesi ötekilerle birlikte ve elleri ayakları bağlı, akşama kadar çalıların arasında kaldı. Akşam olunca adamı çözdüler ve gizlice kaçıışlarının cezasına boyun eğmek için adamla birlikte kölelerin bulunduğu bölgeye döndüler.

Bunlar olup biterken Roger Vandervater, sizin ve benim ömrümüzde görmediğimiz için düşünmemize olanak olmayan güzellikler ve rahatlıklar içinde, şatafatlı yatağına yatmış çilekleri bekliyordu. Okur-yazar köle, daha sonra, cennete girdiğini sandığını söylemişti. Doğrudur. On bin kölenin az bir ücretle çalışması sonucu bu yatak odası meydana gelmişti. Oysa köleler derme çatma yerlerde yaşıyorlardı. Daha doğrusu in gibi yerlerde yaşıyorlardı. O-kuma-yazma bilen köle, çilekleri gümüş bir tepsi içinde götürdü. Roger Vandervater ona meyveler konusunda kişisel bilgilerini aktarmak isteyebilirdi de.

Okur-yazar köle elindeki tepsiyle odaya girdi. Roger Vandervater'ın yatağına doğru yürüdü ve diz çöktükten sonra tepsiyi sundu. Çileklerin üstü yeşil yapraklarla örtülüydü. Yatağın baş ucundaki uşak, efendisinin meyveleri görmesi için yaprakları topladı. Roger Vandervater dirseğine dayanıp baktı. Değerli taşlar gibi tepsiye dizilmiş taze çilekleri ve ortada duran Tom Dixon'un kopmuş kolunu, kan rengi çilekler arasında bembeyaz duran kolu gördü. Evet kardeşler, bu kolun

öfö ve kaskatı parmakları arasında duran,
"Cehennemın Dibindeki kölelerin ortak
dilekçesini de gördü bu arada.

– Alın ve okuyun! dedi okur-yazar köle:
Efendisi dilekçeyi aldığı sırada,
şaşkınlıktan donup

118

kalmış olan oda uşağı diz çökmüş duran
kölenin çenesine bir yumruk indirdi. Bitkin
ve dirençsiz olan adam yığılıverdi, hiç bir
ses çıkarmadı. Yattığı yerde ağzından kan
geliyordu.

•Saray koruyucularını aramaya gitmiş olan
doktor onlarla birlikte geri döndü ve köle
yakalanıp ayağa dikildi. Ama köle, yere
yuvarlanmış olan Dikxon'un kolunu bu sırada
yerden kapmıştı.

Oda uşağı büyük bir öfkeyle:

– Bu alçak herif, diri diri köpeklere
atılsın! diye bağırdı. Diri diri
köpeklere atılsın!

Bu arada, başının ağrısını unutmuş olan Roger
Van-dervvater uşağına susması için işaret
etti. Bu sırada öfkeli uşak, sık sık soluk
almakta olan doktor, okur-yazar kölenin
çevresindeki koruyucular ve elinde Dixon'un
kolunu tutan, ağzı kanayan köle ayakta
bekliyorlardı. Roger Van-dervvater dilekçeyi
okumayı bitirdikten sonra:

– Eğer bu dilekçenin içinde bir tek yalan
bulunursa dünyaya geldiğine pişman olacaksınız!
dedi köleye.

Köle karşılık verdi:

– Ben bütün yaşamım boyunca dünyaya
geldiğime pişman oldum!

Roger Vandervvater ona dikkatle baktı. Köle
sözlerine ekledi:

- Bana yapılabilecek bütün kötülükleri yaptınız. Yakında öleceğimi biliyorum. Belki de bir hafta sonra bu dünyadan yok olacağım. Beni şu anda öldürseniz bile bir önemi yok! Efendi, kopuk kolu göstererek sordu:

- Peki, bunu ne yapacaksın?

«r

119

Okur-yazar köle:

- Onu kölelerin oturduğu bölgeye götürüp gömeceğim, dedi. Tom Dixon benim yakın arkadaşımıdır. İkimiz de aynı işte çalışıyorduk.

İşte kardeşlerim, benim bu öyküye ekleyecek başka bir şeyim kalmadı. Okur-yazar köleyle, kesik kol bir arabaya bindirilerek kölelerin oturduğu yere gönderildi. Bundan başka Roger Vandervater bir soruşturma yaptı ve iki ustabaşığı, Joseph Clancy'yi ve Adolphe Munster'ı cezalandırdı. Yönetimi ve özgürlüklerini ellerinden aldı. Alınlarına kızgın demirle damga vurdu. Sağ ellerini kes-tirtti ve onları ana yola attıracak ölünceye kadar dilenmek zorunda bıraktı. Bu olaydan sonra yardım sandığı bir süre namuslu eller tarafından yönetildi. Bir süre diyorum kardeşlerim. Çünkü Vandervater'ın ölümünden sonra işin. başına delişmen ve zalim Albert geçmişti.

Sevgili kardeşlerim, efendisine Dixon'ın kolunu sunan kişi benim öz babamdı. Babaannem ona gizlice okuma-yazmayı öğrettiği gibi, o da bana aynı biçimde okuma-yazma öğretmiştir. Kazma kürek saplarıyla yediği dayaktan sonra hastalanıp öldüğü zaman Roger Vandervater beni köleler a-rasından çıkardı ve beni daha elverişli durumda yaşatmaya çalıştı. Ben istesem "Cehennem Dibi"nde ustabaşı

olabilirdim. Ama ben, ülkede özg'ürce dolaşıp öykücü olmak ve köle durumundaki kardeşlerimle ilişki kurmak yolunu seçtim. Şimdi sizin gibi kardeşlerime gizli olarak bunun gibi öyküler anlatıyorum. Bana ihanet etmeyeceğinizi, beni ele vermeyeceğinizi biliyorum. Yoksa

120

dilimi keserler ve o zaman sizin gibi kardeşlerime böyle gerçek öyküleri anlatamam. Kardeşlerim, sizlere ulaştırmak istediğim bildiri şudur: mutlu bir zaman gelecek ve dünyada her şey iyiye doğru gidecektir, öyle bir dünyada ne efendi ne köle olacaktır. İşte bu kutsal, bu mutlu zaman için sizleri hazırlamak ve bu amaçla da ilkin sizlere alfabeyi öğretmekle işe başlamak gerektir. Kağıda basılmış sözün büyük bir gücü vardır. Ben buraya sizlere okumayı öğretmek için geldim. Ben gidince başkaları sizlere kitaplar getirecek. Onların getireceği tarih kitapları, sizlere efendilerinizin nasıl kimseler olduklarını ve onlardan daha güçlü olmanız için öğrenmeniz gerekenleri anlatacaktır.

Tarih Üzerine Çalışmalar ve Belgeler adlı yapıt önce 4427 yılında elli cilt olarak basılmış, büyük değeri yüzünden sonradan Tarihsel Araştırmalar Ulusal Ku-rulu'nca yeniden bastırılmıştır.

(Yazarın Notu)

121

MARC O'BRIEN'İN KAYBOLMASI

Yukon ırmağının kıyılarında, her çeşit uygarlığın iki bin kilometre uzağında, kuş uçmaz kervan geçmez bir yerde oturan insanlar arasında adalet, ilkel biçimde yerine getirilmektedir. Burada altın arayıcılarından

bir kısım insanlar yaşar. Bunlar aralarından Marc O'brien adlı birini şef olarak seçmişlerdir. Bu şef, altın arayıcıları arasında adaletin sembolüdür. Onun verdiği yargılar kesindir; hiçbir şekilde temyiz edilemez. Hiç kimse onun yargılarını tartışamaz. Göçebe halinde bu konak yerinde yaşayan insanlar sadece iki suç bilirler: hırsızlık ve adam öldürme.

Geceleri gürültü patırtı etmek ve sarhoşluk, bunlar suç sayılmaz ve hiçbir cezayı gerektirmez. Buna karşılık hırsızlık yapanlar ve adam öldürenler konak yerinden sürgün edilirler. Yani bunlar, bir sandala bindirilir ve sel gibi durmadan akan ve Behrang denizine dökülen Yukon ırmağına bırakılırlar. Kişi, hırsızlıktan suçlu ise yanına iki haftalık yiyeceği konur ve konak yerinden bin kilometre ötede misyonerlerin bulunduğu yere ulaşma ve yaşamını kurtarma şansına sahip olur; suçlu, bir kışkırtma sonucu a-

122

dam öldürmüştü üç günlük yiyeceklerle sandala konur, o da buz çölünde bir geziye çıkar, onun bu korkunç yolculuktan kurtulup yaşama şansı yüzde bir oranındadır; eğer suçlu kasten adam öldürmüştü, o zaman yanına bir lokma ekmek bile konmadan sandala bindirilip suyun akıntısına bırakılır. Bu da onun için umutsuz bir ölüm demektir...

Marc O'Brien günün birinde Jack Arizona adlı bir madenciye, bir arkadaşını kışkırtma sonucu öldürdüğü için sürgüne mahkum etti. Yukon ırmağının kıyısında toplanan bütün altın arayıcılarının önünde Jack Arizona sandala bindirildi ve yanına üç günlük

yiyeceği konduktan sonra sandal akıntıya bırakıldı.

Yargı böylece yerine getirildikten sonra Marc O'Brien konak yerine döndü ve kıvrırcık Jim lakabıyla anılan ve bar işleten adamın yanına gitti. O sırada Jim'in hanına bir kasa eski viski gelmiş bulunuyordu.

Jim, düzenbaz, dalavereci bir adamdı. Konak yeri çevresinde Marc O'Brien'in keşfetmiş olduğu bir altın damarını kendisine belli etmeden gözetleyip duruyordu. Jim, altın arayıcıların yargıcı olan Marc O'Brien'i görünce hemen ona yeni gelen içkiden söz etti ve dükkanının arka bölgesine davet ederek viski sunmaya başladı. Marc O'Brien, içkinin etkisiyle çakırkeyif olduktan sonra bir sırasını getirip onun arsasını satın almak istediğini söyledi ve ona on bin Dolar vereceğini sözlerine ekledi. Marc O'Brien düşünceye daldı; bir karar vermeden önce birkaç kadeh daha viski içti. Tam satmaya razı olacağı sırada Marc O'Brien'in ortaklarından olan Charley ve Leclair adlı arkadaşları geldiler. Marc O'Brien hık mık etti ve Jim'e ka-

123

rarını bildiremedi. Bu kez Jim yeni gelenlere de viski ikramında bulundu. Kadehler birbirini izledi. Soğukkanlılığını korumakta olan Jim, kadehi bir Dolar olan bu viskileri hepsine ısmarlamış olduğunu söyleyerek sonunda satış için Marc O'Brien'in imzasını almak başarısını gösterdi.

Jim, bu işten pek memnun olmuştu; Marc O'Brien ve iki arkadaşını körkütük sarhoş ettikten sonra bir pundJha getirerek onların bardan çıkıp gitmelerini de sağladı. Üç arkadaş da sağa sola yalpa vurarak ve

ayakları birbirine takılarak gece karanlığında Yukon ırmağına doğru uzaklaştılar.

Charley ve Leclair ırmağın kıyısında durdular, içlerinde kendini bilmeyecek derece sarhoş olan Marc O'Brien'di. İki arkadaşı onun kollarına girmişler, ayakta zor tutuyorlardı kendisini. Bu sırada Charley kıyıda boş bir kayık gördü ve Marc O'Brien'i diğer arkadaşlarına işaret e-derek yavaş sesle:

– Haydi, şuna bir şaka yapalım! dedi.

Laclair de sarhoş olduğu için arkadaşının önerdiği şakayı hoş görmüştü.

İkisi birlikte, o sırada sızmış olan Marc O'Brien'i sandalın içine yatırdılar ve palamarını çözdükten sonra ikisi de sandalı, ırmağın ortasındaki akıntılı yere doğru ittiler ve böylece arkadaşlarını akıntının keyfine bıraktıktan sonra gülüşerek kol kola girdiler ve iki yana yalpa vurarak kulübelerine döndüler.

Marc O'Brien ertesi günün sabahı geç saatte uyandı. Almış olduğu çok miktardaki alkol nedeniyle midesi kireçlenmiş gibiydi.

Dudakları kurumuş ve içi cayır cayır yanıyordu. Aynı zamanda başı da çatlayacakmış gibi

124

ağrıyordu. Çünkü gece binlerce sivrisinek başına üşüşmüş ve yüzünü şişirmişti. Göz kapaklarını çok zorlukla açtı zavallı Marc O'Brien. O anda kendisinin ölmek üzere olduğunu sandı. Sarhoşluğu hâlâ geçmemişti. Çevresinde gördüğü yerleri de bilmiyordu. Geçmişini unutmuştu, hastaydı, çok yorgun haldeydi.

Marc. O'Brien bir gün önce sağ elinin başparmağını kapıyı kapatırken sıkıştırmıştı. Canı çok acımış ve tırnağı üzerinde kan toplanmıştı. İşte şimdi bu başparmağını görünce kendisini tanıdı. O zaman iki elinin de Marc O'Bri-en'e ait olduğunu, daha doğrusu Marc O'Brien'in bu iki ele sahip bulunduğunu ayırt etti. O anda, kendisinin ateşli bir hasta olarak kulübesinde yatmakta olduğu hayali içindeydi. Bu sırada kıyıdaki ağaçlardan birinin dalı sandalını hafifçe sıyırtmıştı. O düş içinde, birinin oda kapısına vurduğunu sanarak, "Giriniz!" diye bağırdı. Biraz bekledi. Ses çıkmayınca: "Haydi git işine! Cehenneme kadar yolun var!" diye homurdandı. Aradan bir zaman geçti. Sarhoşluğundan kuşkulandı ve birdenbire işini düşündü. Yattığı yerden inleyerek doğruldu ve oturduktan sonra gözlerini iyice açtı. O zaman kendisinin bir tekne içinde bulunduğunu ve Yukon ırmağının çamurlu sularının akıntısı içinde gitmekte olduğunu gördü. Şaşkınlık içinde çevresine baktı, başını ellerinin içine aldı. Dün geceki içki aleminden sonra ne olmuştu da kendisi bu tekne içinde bulunuyordu? Yavaş yavaş korkunç bir düşünce beyninin içinde dolaşmaya başladı. Bu düşünceyi kafasından kovmaya çalışıyor fakat bir türlü atamıyordu. Demek ki kendisi de "birini öldürmüştü!" Çünkü, kendisinin tek başına bu teknede bulunuşunu ve ırmağın akıntısı içinde yo! almakta

125

olduğunu açıklayacak biricik olasılık buydu. Yaşamakta olduğu konak yerinin yasası başkaları için ne ise kendisi için de aynıydı... O halde "birisini öldürmüştü!" ya da birkaç kişiyi birden öldürmüş olsa

gerekti. O anda belinde asılı o-lan kamasına el attı; kaması yoktu ve kını da boş bulunuyordu. Korkulu gözlerle sandalın içine baktı, buraya hiç bir yiyecek konmamıştı. Diz çöktü, ellerini yenicfen şakaklarına koyarak düşünmeye başladı. Demek oluyor ki arkadaşlarından birini kasten öldürmüştü. Çünkü yasa, bütün şiddetiyle kendisine uygulanmaktaydı. Yarım saat kadar olduğu yerde kıpırdamadan şaşkınlık içinde kaldı. Avucuyla ırmaktan su alıp içti ve ayağa kalktı çevresinde gördükleri, ıssız kıyılarla köpüklü akıntıdan başka bir şey değildi. O zaman dişlerini sıkarak içkiye, alkole, sarhoşluğa lanet etmeye başladı.

Marc O'Brien'in içinde bulunduğu tekne bu sırada yaklaşık olarak Behring denizinden iki bin mil uzaktaydı. Ve akıntı, saatte beş mil hızla kendisini denize doğru götürüyordu. Her gün yüz millik bir mesafe alacağına göre Yukon ırmağının ağzına üç haftada ulaşabileceğini hesapladı. O halde Marc O'Brien için önemli olan şey, o zamana kadar dayanması ve gücünü korumasıydı.

İki gün hiçbir şey yemedi; sonra kum banklarına yanaşarak buralarda yabancı ördek yumurtaları araştırdı ve buldu. Bunları çiy çiy yuttu; çünkü ateş yakmak üzere yanında kibrit bile yoktu. Üç gün sonra, ırmağın kıyısında yerleşmiş bir göçebe grubuna rastladı. Onlardan yiyecek bir şeyler almak istedi. Fakat, o insanlar da erzaklarının henüz gelmediğini, kendilerinde sadece yabancı ördek yumurtasıyla viski bulunduğunu söylediler. Yumurtaları, mi-

«

desini bulandırdığı için, viskiyi de içkiden fena halde tiksinti duyduğu için almadı.

Tekrar sandalına binerek yolunu sürdürdü. On beş gün süre sadece yabani ördek yumurtası içerek karnını doyurdu. Bunlar midesinde bulantı yapmakla birlikte açlıktan ölmemesine olanak verdi, nihayet, yirmi dört günlük bir yolculuktan sonra Behring denizine ulaştı. Koyda kayığıını kıyıdaki kumsala çekti. Burada fok balıklarının yavrularından yakalayıp öldürdü ve onların etini yiyerek karnını doyurmayı sürdürdü. Yılın sonlarına doğru Amerikan Gümrüğü'ne bağlı bir yelkenli gemiye rastlamak ve bu gemi ile San Francisco'ya ulaşmak şansına sahip oldu. Burada Alkollü İçki ile Savaş Demeği'nde görev alarak geçimini sağladı. Bu demekte gezginci hatip görevi almıştı. Gittiği köy ve kasabalarda halkı topluyor, bunlara alkollü içki aleyhinde konferanslar ve öğütler veriyordu. "Alkollü içkiden sakınınız!" sözü kendi sloganı olmuştu. Verdiği öğütler sırasında alkolün kendi geçmişinde korkunç bir drama neden olduğunu belirtiyordu.

Marc O'Brien, saçlı sakalı ağarıncaaya dek alkolizme karşı haçlı seferini sürdürdü ve bu uğurda havari olarak görev yaptı. Fakat, ayrılmış olduğu konak yerinde hiç kimse onun ortadan kayboluşunu unutmadı.

Öte yandan, bu işi sarhoşlukla ve şaka olsun diye yapan iki arkadaşı iş işfeı geçtikten sonra yaptıklarım anımsadılar, ama onlar da canlarını korumak üzere sorunu açığa vurmak cesaretini gösteremediler ve sustular.

Bugün oradaki altın arayıcıları, çözümlenemeyen bu sırdan hâlâ söz etmektedirler.

BİTTİ

Jack London, yapıtları yabancı dillere en çok çevrilmiş ABD'li yazarlardan biridir. İşi gereği sürekli gezen bir astrologun oğluydu. Babası tarafından terk edildikten sonra California'daki Oakland'da, annesinin ve London soyadını aldığı üvey babasının yanında yetişti. On dört yaşında, yoksulluktan kurtulmayı ve serüvenlere atılmayı düşünerek okulunu bıraktı. Bir tekneyle San Francisco Körfezinde dolaştı; İstiridye çalarak ve sahil koruma devriyesinde çalışarak geçimini sağladı. Tayfa olarak çalıştığı bir gemiyle Japonya'ya gitti. 1893'teki iktisadi paniğin ardından yürüyüşe geçen işsizler ordusuna katılarak ABD'nin hemen her yerini gezdi. İktisadi bunalımın doğurduğu güç koşullarla karşı karşıya kaldı, bir süre hapis yattı. Halk kütüphanelerinde kendini eğitti. On dokuz yaşında, dört yıllık orta öğrenimini bir yılda tamamlayarak Berkeley'deki California Üniversitesi'ne girdi. Ama bir yıl sonra okulu bırakarak Klondike bölgesinde altın arayıcılarına katıldı. Ertesi yıl Klondike'ten döndü, ama yine yoksuldu ve işsizdi. Şansını bir kez de yazarlıkta denemeye karar verdi.

Her geçen gün daha çok ürün vermeyi hedefliyordu. Yazar olabilmek için büyük bir iyimserlik ve enerjiyle çalıştı. İki yıl içinde büyük bir ilgi görmeye başladı, geniş bir okur kitlesine ulaştı. 17 yıl içinde kitaplarının sayısı 50'yi buldu. ABD'nin en çok kazanan yazarı olduysa da, bu para hiçbir zaman giderlerini karşılamaya yetmedi, daha çok para kazanmak için daha çok yazdı. 1910da California'da Glen Ellen yakınlarındaki bir çiftliğe yerleşerek yaşamının geri kalan bölümünü Kurt Evi (Wolf

House) adını verdiği görkemli evinde geçirdi. 40 yaşında yaşamı son buldu. Jack London'ın bu yapıtında toplumsal eleştiriye dayanan bilimkurgu vardır. Kızıl Veba, Dünyaya Düşman Olan Adam, Garip Bir Belge Kalıntısı adlı öykülerinde, bir bilimkurgu denemesiyle gelecek çağları anlatmaya çalışmakta ve çağımızın toplumsal eleştirisini yapmaktadır. Marc O'Brien'in Kaybolması adını taşıyan öykü de bir karagölmece örneğidir.